

Riksdagens protokoll 1997/98:41

Fredagen den 5 december

Kl. 9.00 – 14.59

Protokoll
1997/98:41

1 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU1
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU1

2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 4 december

BoU1 Utgiftsområde 18 samt vissa bestämmelser om allmännyttiga bostadsföretag

Mom. 1 (anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18 budgetåret 1998)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

21 för res. 1

11 för res. 2

251 avstod

66 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

162 för utskottet

21 för res. 1

101 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 22 c, 1 v

För res. 1: 21 fp

Avstod: 63 m, 16 v, 11 mp, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 5 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 2 (anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18 budgetåren 1999 och 2000)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

199 för utskottet

11 för res. 3

75 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 2 m, 22 c, 21 fp, 5 v, 10 kd

För res. 3: 11 mp

Avstod: 61 m, 1 fp, 12 v, 1 kd

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 6 (bostadspolitikens inriktning och utformning)

1. utskottet

2. res. 6 (m)

Votering:

204 för utskottet

63 för res. 6

18 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 22 c, 13 fp, 8 v, 11 mp, 11 kd

För res. 6: 63 m

Avstod: 9 fp, 9 v

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 7 (fortsatt tillämpning av reglerna för överlåtelser m.m. av allmännyttiga bostadsföretag)

1. utskottet

2. res. 7 (m, c, fp, kd)

Votering:

158 för utskottet

126 för res. 7

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 1 c, 17 v, 1 mp

För res. 7: 63 m, 21 c, 22 fp, 9 mp, 11 kd

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Ragnhild Pohanka (mp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 9 (vissa förslag avseende de allmännyttiga bostadsföretagen)

1. utskottet

2. res. 12 (v)

Votering:

173 för utskottet

16 för res. 12

94 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 1 m, 19 c, 2 fp, 11 mp, 1 kd

För res. 12: 1 m, 15 v

Avstod: 62 m, 2 c, 20 fp, 10 kd

Frånvarande: 22 s, 16 m, 6 c, 4 fp, 7 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 10 (vissa miljöaspekter på byggande och boende)

1. utskottet

2. res. 14 (c)

3. res. 15 (mp)

Förberedande votering:

27 för res. 14

11 för res. 15

247 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

172 för utskottet

22 för res. 14

91 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 16 fp, 17 v

För res. 14: 22 c

Avstod: 63 m, 6 fp, 11 mp, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 12 (ungdomars boende)

1. utskottet

2. res. 19 (c)

Votering:

188 för utskottet

22 för res. 19

75 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 21 fp, 17 v, 11 mp

För res. 19: 22 c

Avstod: 63 m, 1 fp, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:41

5 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 13 (bostadsfinansieringen på längre sikt)

1. utskottet

2. res. 22 (c)

Votering:

183 för utskottet

22 för res. 22

79 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 22 fp, 17 v, 6 mp

För res. 22: 22 c

Avstod: 63 m, 5 mp, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 14 (bosparande)

1. utskottet

2. res. 26 (c, mp, kd)

Votering:

178 för utskottet

44 för res. 26

63 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 22 fp, 17 v

För res. 26: 22 c, 11 mp, 11 kd

Avstod: 63 m

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 15 (bostadsbidragen på längre sikt)

1. utskottet

2. res. 28 (v)

Votering:

204 för utskottet

17 för res. 28

63 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 22 c, 22 fp, 11 mp, 11 kd

För res. 28: 17 v

Avstod: 63 m

Frånvarande: 23 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 17 (jämfälldhetsaspekterna på den fysiska planeringen)

1. utskottet

2. res. 30 (c, fp, v, mp)

Votering:

206 för utskottet

70 för res. 30

9 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 56 m, 1 v, 10 kd

För res. 30: 22 c, 21 fp, 16 v, 11 mp

Avstod: 7 m, 1 fp, 1 kd

Frånvarande: 22 s, 17 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 7 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

3 § Sveriges totalförsvar 1998

Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU1

Sveriges totalförsvar 1998 (prop. 1997/98:1 delvis och skr. 1997/98:4)

Anf. 1 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Försvaret hör inte längre till de politiska områden som är mest i ropet. Omvärldssituationen är som bekant mindre akut än under detta århundrades huvuddel, som präglats av stormaktsmotsättningar och tre förödande krig.

Det första världskriget följdes visserligen av en kort och om än i efterhand tydligt överdriven optimism, medan det andra omedelbart följdes av det tredje kalla världskrig som präglade de flesta av oss här inne.

Har då den eviga freden kommit? Det vet vi faktiskt ingenting om. Men som ansvarsfulla beslutsfattare är det vår oeftergivliga uppgift att se till att försvaret behandlas på ett sätt som skapar bästa möjliga förutsättningar för att Sverige skall kunna leva i fred och frihet också om 5, 10 och 50 år. Freden är aldrig evig. Det visar inte minst krigen i vår egen världsdal under detta decennium. Men ansvaret för säkerhet och försvar är eviga för varje statsbildning. Så länge tanken på våld som metod för ensidig konfliktlösning, tanken på våldet som politiskt instrument finns levande i vår egen världsdal krävs en gard mot det som osäkerheten kan föra med sig.

Vi sätter alla stort hopp till den unga ryska demokratin. Många tecken pekar mot en successiv stabilisering och kanske t.o.m. en strimma ljus i tunneln vad gäller den ekonomiska utvecklingen. President Jeltsin har skickligt styrt mellan de rödbruna krafternas blindskär. Ryssland är på väg, och i många avseenden på rätt väg.

Men än är inte kampen mot den ondska som formade Sovjetunionen över. Den utbredda acceptansen av förtrampandet av demokrati och

Prot. 1997/98:41

5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Sveriges totalförsvar
1998*

mänskliga rättigheter i Vitryssland och presidentens ständiga kamp mot en дума som är långt mer reaktionär än den egna regeringen kännetecknar rysk politik. Vi kan hoppas att de onda krafterna, de för vilka våld och folkrättslig aggression är naturliga medel för att hävda ryska intressen på före detta Sovjetunionens territorium och i det nära utlandet, har förlorat för gott. Men vi kan inte vara säkra.

Denna veckas ståtliga besök visar om inte annat att demokratin hänger på en tämligen skör tråd. President Jeltsin kan inte omväljas år 2000. Det finns inget utvecklat civilt samhälle och ingen partistruktur som står redo att fylla ut det vakuum han kommer att lämna efter sig. Skulle hans hälsa försämras står ingen naturlig efterträdare på kö. Jeltsins utspel om en 40-procentig reduktion av ryska styrkor i främst nordvästra Ryssland visar emellertid på en mycket realistisk ansats i försvarspolitiken. Å andra sidan kan hävdas att den ryska krigsmakten, som formellt består av 1,7 miljoner man i dag men som skall bantas till 1,2 miljoner, i verkligheten inte har mer än 700 000–800 000 man. Så oavsett hur man räknar handlar det snarast om en rekrytering av fler soldater och officerare än vad man har i dag.

Ryssland behöver en militärreform, och initialskedet verkar nu vara passerat. Efter en 40-procentig reduktion men med samma anslag står den ryska krigsmakten förhoppningsvis starkare än i dag, då det mesta av försvarsanslagen används till att mätta mannarnas munnar. Ett 160-miljonersland som Ryssland har rätt till ett starkt försvar. Men frågan är hur vi själva skall agera när och om den militära potentialen i vårt närområde faktiskt riskerar att förstärkas genom en militärreform och minskningar i Jeltsinklass.

Det är bra att regeringen har avvisat de ryska förslagen om säkerhetsgarantier till de baltiska länderna, dels därför att balterna inte vill ha dem utan helt andra garantier, dels därför att de ryska propåerna bygger på modellen icke-aggressionsavtal, en modell som för tankarna tillbaka till mellankrigstiden och Molotov–Ribbentrop-pakten. Det väcker gamla minnen till liv och har inget i dagens debatt att göra. Är det inte en självklarhet att demokratiska länder lovar att inte angripa varandra? Det behöver inte sägas, än mindre fästas på papper.

Vad gäller president Jeltsins propåer om ett renodlat europeiskt ansvar för Europas säkerhetsstruktur borde regeringen markera. Natos betydelse och USA:s roll för fred och säkerhet kan aldrig underskattas. Utan stödet från den andra sidan Atlanten skulle Europa sannolikt besegrats under de tre krig som slutligen vändes till seger.

Vår säkerhetspolitik måste vara långsiktig. Om det kan vi alla i ord vara överens. Men överensstämmer orden med handling? Satsar vi tillräckligt på försvaret, och är försvaret rätt utformat för att fungera som det åtminstone i ekonomiska termer viktigaste instrumentet för vår säkerhetspolitik i dag och i framtiden?

I den försvarspolitiska verkligheten traskar regeringen patrullo. Så kan den del av budgetpropositionen som handlar om försvaret och den skrivelse som riksdagen fått ta del av karakteriseras. Tolv månader efter försvarsbeslutet presenteras inga större nyheter. Det är i sig inte anmärkningsvärt om det vore så att verkligheten teg och samtyckte. Nu är det inte så.

Försvarets ekonomiska situation är prekär. Vem som bär ansvaret är inte uppenbart, men ansvaret för att göra något åt det ligger entydigt på regeringen. Redan fyra månader efter försvarsbeslutet meddelade ÖB att det saknades 300–500 miljoner för att kunna genomföra det som planerats med försvarsbeslutet 1996 som grund. Blev försvarsbeslutet 1996 på det sättet det allra kortaste försvarsbeslutet – strax före 1987 års beslut, som åtminstone höll i ett år, eller 1982 års beslut, som höll i två.

Under hösten har nya larmrapporter nått utskott och allmänhet. Kanske räcker inte de 300–500 miljonerna. Nu handlar det i stället om 10, ja, kanske 13 miljarder som fattas fram till 2002. Och från 2008 har uppgifter nått oss om att minst 8 miljarder saknas per år om samma verksamhet som nu skall bedrivas. Detta underlag saknades helt i förra årets beslut. Riksdagen ställs nu inför tragiska och ofullbordade faktum samtidigt som regeringen väljer att skylla på Försvarsmakten och ber dem återkomma. Regeringens förhoppning är väl sannolikt att skjuta de svåra frågorna till efter valet. Frågan är om det är ansvarsfullt. Borde inte det som skall göras presenteras för väljarna redan nu?

Om regeringen har fullständigt ansvar för något i försvaret så är det utan tvivel pengarna. Regeringen styr riket, och det innebär att skattebetalarnas pengar skall och måste användas så klokt och effektivt som möjligt och dessutom bara till ändamål som riksdagen har bestämt. Erik Åsbrink, som enligt egen uppfattning nu har sanerat färdigt statsfinanserna, kanske kan hjälpa försvarsministern och kollegerna på Fö att sanera försvarsekonomin.

Regeringens förslag och skrivelse är dåliga. Det hävdar jag utan att bedöma sakinnehållet i politiken. Den har också brister som jag återkommer till. Men det som kännetecknar förslag och information är den halvkvädna visan och det ibland bristande engagemanget. Jag förstår att det har varit svårt för Björn von Sydow att ta över ett försvarsbeslut som bar Thage G Petersons signum, men nu har smekmånaden gått och blivit ett år. Varför är inte underlaget bättre, försvarsministern? Varför skickar ni oss förslag som inte är tillräckligt beredda och där utredning och beredning ännu pågår?

Försvarsmaktens skolorganisation är det första exemplet. Det enda argumentet för att fatta beslut nu är att departementet anser att underlaget är tillräckligt. Utskottets offentliga hearing gav det motsatta beskedet. Alla partier, utom de som i regionalpolitisk kompromissiver bortsett från de tunga sakargumenten, dvs. Centern och Socialdemokraterna, är överens om att vänta till dess att utbildningens innehåll avgjorts och har reserverat sig mot utskottets beslut. Manar inte det till eftertanke i fråga om skolorganisationen? Eller är det en helt annan logik som styr socialdemokrater och centerpartister?

Frågan om framtidens skolorganisation är oerhört väsentlig. Officersutbildningen är central eftersom officerarnas kompetens med den anpassningsfilosofi vi nu försöker skapa i ordets rätta bemärkelse är försvarets kärnkompetens. Därför är det djärva och grundlösa experimenterandet mycket riskfyllt. Ännu är det långt ifrån bevisat att en inledande – om det nu blir en eller, hemska tanke, två terminer – försvarsmaktsgemensam grundutbildning av officerare ger några pluseffekter annat än möjligtvis ekonomiska.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Direkt efter värnplikten skall de unga aspiranterna rycka in till en försvarsmaktsgemensam utbildning. Men bara två år senare skall de vara i det närmaste fullfjädrade krigsplutonchefer i armén och kunna lösa sin uppgift där. Jag är oerhört rädd för att yrkeskompetensen hos officerarna urholkas med den ansats som regeringen har med sitt förslag.

Jag vill fråga försvarsministern: Varför börja i fel ända när det gäller skolorganisationen? Varför inte börja med utbildningen och dess innehåll och därefter fastställa organisationen?

Och en sista brasklapp: Om utbildningens innehåll efter det att skolutredningens huvudbetänkande presenteras i januari förändras på ett avgörande sätt så förutsätter jag att den kommer upp till prövning i riksdagen på samma sätt som det principbeslut som lade fast grunderna för det som då kallades en ny befälsordning och som fattades av riksdagens i början av 70-talet.

Ledningsorganisationen är den andra frågan där regeringen – som förvisso har såväl berednings- som beslutsansvaret – passar och hänvisar till pågående beredningsarbete. Utskottet konstaterar att man kommer att ta upp frågan i ett särskilt betänkande i vår. Frågan är vad regeringen kan, vågar och vill göra innan dess.

Även i frågan om Försvarsmaktens helikopterorganisation finns en fempartireservation. När fem partier från så vitt skilda utgångspunkter kommer fram till samma slutsats i ett praktiskt spørsmål, ställer ni er aldrig frågan om det är rätt? Eller är denna kompromissernas koalition så bräcklig att den inte tål sakgranskning?

I flera frågor framför ett enigt utskott hård kritik mot regeringen.

Frågan om framtidens personalförsörjning knyter nära an till det jag tidigare talat om vad gäller skolorganisationen, men den rymmer också mycket annat. Regeringen har tre gånger avkrävt en sammanhållen syn på frågorna om yrkes- och reservofficerarnas utbildningssystem och befälsordning. Regeringen svarar nu för tredje gången undvikande – ja, i skrivelsen med ordvändningar av närmast goddag–yxkaft-karaktär.

Det måste bli en ändring på detta nonchalerande av denna den kanske viktigaste långsiktiga frågan. Regeringen måste ta den på allvar och tycka något. I brist på tyckande förutspår utskottet enhälligt – om än med olika uttryckssätt – en parlamentarisk utredning som kanske kan åstadkomma vad regeringen hittills inte klarat av. Kombinationen av 13 år med den s.k. nya befälsordningen och de stora förändringar som försvarets organisation och uppgifter under de senaste åren undergått motiverar mer än väl en sådan översyn. Jag hoppas att försvarsministern håller med om detta.

Även i frågan om strategi och operationer riktar ett enigt utskott i sak en hård kritik mot regeringen. Med en moderat partimotion som grundval konstateras att regeringen inte förmått redovisa en sammanhållen syn på förhållandet mellan säkerhetspolitisk omvärldsanalys, strategiska överväganden, operativa grundprinciper och kraven på Försvarsmaktens operativa förmåga. Sverige saknar med andra ord såväl en strategi för nationell säkerhet som en försvarsdoktrin för hur det militära försvaret skall utnyttjas. Det är inte tillfredsställande.

Även på detta område tillåter jag mig att rekommendera försvarsministern en djupdykning. Den hårt belastade linjeorganisationen i Försvarsdepartementet lär inte göra det av sig själv.

Försvarsdepartementet föranleder för övrigt utskottet att göra ytterligare en enig kommentar. Inte någon regering har förmått att förstärka denna del av Regeringskansliet på ett sådant sätt att en självständig för-
måga till analys och utvärdering av myndigheternas förslag uppnåtts på alla de områden där det verkligen behövs. Utskottet utgår välvilligt från att det moderata motionsyrkandet om en förstärkning av departementet kommer att tillgodoses. Kanske kan försvarsministern ge besked om detta här i dag.

Till sist några ord om anpassningen, som i 1995 och 1996 års försvarsbeslut var det kanske viktigaste motivet för att den nedrustning som regeringen föreslog skulle vara möjlig. Den startade redan i 1992 års försvarsbeslut, men vi måste nu – fem år senare – ställa oss frågan vad som egentligen har gjorts. Vilka redovisningar har riksdagen fått? Rege-
ringen har haft tid för att presentera ett fullödigt underlag i frågan men rör sig fortfarande på ett filosofiskt plan.

Detta räcker inte, och svagheten i hanteringen får oss moderater tillsammans med Folkpartiet att nu för första gången reservera oss mot den legära inställning som utskottsmajoriteten har gjort sig till tolk för. Bris-
ter i fortsättningsutbildning, tidigare repetitionsutbildning, och i befälskompetens gör tillsammans med regeringens hållning när det gäller de försvarsekonomiska problemen att den kortsiktiga anpassningen – alltså den ettåriga återtagningen – ter sig alltmer problematisk. Detta riskerar att skapa ett överstigit berg, som inte låter sig hanteras på ett år.

Hur skall svenska folket kunna tro på den anpassningsprincip som vi hittills i teorin varit överens om såsom nödvändig, när ni inte förmår fylla principerna med innehåll, försvarsministern? Varför har inte regeringen, som riksdagen gav till känna önskemål om redan 1995, tillsett att noggranna planer över utbildning och materielanskaffning upprättats?

Jag är ledsen att behöva säga att vårt tålamod i den här frågan nu är slut. Vi begär inte annat än att regeringen skall ta det som riksdagen gång på gång har uttalat på allvar. Försvarsministerns konstitutionella kunskaper borde göra att självklara påpekanden om respekten för riksdagens beslut inte skall klinga ohörda. Jag hoppas att vi kan lita på att det blir bättre när det är följderna av försvarsministerns egna propositioner som vi skall följa upp.

Herr talman! Jag nämnde inledningsvis att försvarsfrågorna i den allmänna debatten rasat en del på intresseskalen. Likväl förtjänar de alltid som de existentiella frågor de är sin egen uppmärksamhet. Vi har lagt fram ett heltäckande förslag till hur försvaret borde vara utformat, och vi är beredda att anvisa de medel som behövs för ett starkt försvar också i framtiden. De nu aktualiserade problemen visar att våra anslagsförslag redan förra året var välmotiverade. De pengarna hade behövts nu för att förverkliga också de begränsade ambitionerna i 1996 års försvarsbeslut.

När det gäller den ekonomiska ramen medger vår nya budgetprocess dock inga reservationer. Av denna anledning och för tids vinnande inskränker jag mig till att yrka bifall till reservation 10, som avser den centrala inriktningen i dagens beslut.

Anf. 2 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Dagens debatt och de beslut som vi fattar i eftermiddag handlar formellt om budgeten för 1998 för utgiftsområde 6 Totalförsva-

ret. Detta är i sig inte speciellt dramatiskt, särskilt inte som det skulle röra sig om en uppföljning för år två av det femåriga försvarsbeslut som riksdagen fattade i december för ett år sedan. Och särskilt inte som de båda regeringsbärande partierna – Socialdemokraterna och Centern – visat samma totala brist på vilja att lyssna och ta till sig kritik, förslag och synpunkter under beredningens gång i försvarsutskottet som förra året. Vad som överenskommits i slutna rum skall även denna gång drivas igenom till varje pris.

Men – vad värre är – vi vet egentligen inte alls vad majoriteten i dag fattar beslut om. Rapporterna om allt större svarta hål i försvarets ekonomi blir allt intensivare. Kommer försvaret ens under innevarande år att kunna fullföljas i enlighet med det som s och c ”majoriserade fram” för ett år sedan?

Finns det över huvud taget någon möjlighet att utskottsmajoritetens förslag enligt regeringens budgetproposition kommer att kunna fullföljas, eller är det redan i dag urgröpt till oigenkännlighet? Och när skall det bli dags att rätta till det inträffade? Av allt att döma kommer 1998 års kontrollstation inte att hinna förelägga riksdagen beslutsunderlag för justeringar ens för år tre, budgetåret 1999.

Om de värsta uppgifterna från högkvarteret är sanna, tyder de på en fullständig brist på grepp över ett läge som löper amok. Om de olika uppgifterna däremot är ett utslag av taktiskt spel för att skjuta över ansvaret för Försvarsmaktens problem på den politiska sidan, tyder det på en upprörande omdömeslöshet.

Men, försvarsministern, den bistra sanningen är nog tyvärr att ingen av oss vet, att varken Försvarsmakten eller Försvarsdepartementet har en aning om hur det ligger till, och det är en skandal utan like. Vem kommer att ta ansvar för detta, och när? Skulle något sådant kunna ske inom någon annan samhällssektor utan att någon ställdes till personligt ansvar?

Herr talman! 1996 års försvarsbeslut var i allt väsentligt resultatet av en politisk kohandel mellan s och c, där Centerpartiet fick rikligt betalt för sitt stöd för den socialdemokratiska minoritetsregeringens ekonomiska politik, sedan alla andra parlamentariska samarbetspartner förbrukats. Centern fick närmast *carte blanche* att i partitaktiskt nit rädda vad som räddas kunde i viktiga lokala centerfästen.

Sakskälen väjde lätt när en rad krigs- och fredsförband offrades på uppgörelsens altare. När vi nu ser hur de svarta hålen riskerar att mycket snart leda till ytterligare förbandsslakt, kan det t.o.m. visa sig att Östersund, Falun och Halmstad ropade hej för tidigt. Det måste kännas särskilt bittert i dag för centerpolitiker som Karin Israelsson, Sven Bergström, Roland Larsson och Lennart Brunander.

När Olof Johansson och Thage G Peterson gjorde upp i förra årets läggspel på tu man hand var det säkert deras förhoppning att 1996 års försvarsbeslut skulle ihåggkommas som i alldeles särskilt hög grad deras skapelse. Alltmer tyder på att så blir fallet i en utsträckning som de båda nog aldrig kunde föreställa sig. I ett historiskt perspektiv kanske 1996 års försvarsbeslut rent av kommer att framstå som en än större felbedömning än 1925 års försvarsbeslut gjort.

Men det var inte bara propositionen inför 1996 års femåriga försvarsbeslut som var en produkt av ett politisk-taktiskt spel. Det var tyvärr redan fallet med ÖB:s försvarsmaktsplan. Den gav inget att hålla i handen

inför det fortsatta politiska spelet utan var tvärtom en inlaga i samma spel.

Var det ett utslag av politisk taktik för att rädda vad som räddas kunde, då var det ett utslag av politisk-taktisk inkompetens. Var det ett utslag av politiskt medlöperi, då var det en skandal. I alla händelser måste man i dag ställa sig frågan i vilken utsträckning som Försvarsmaktens underlag inför 1996 års försvarsbeslut bäddade för den nu uppkomna situationen.

Herr talman! Folkpartiet ställde sig vid förra årets försvarsbeslut bakom en budgettram med samma nivå som den regeringen föreslog. Men vi förordade en i väsentliga avseenden annorlunda inriktning på ett ”smalare men vassare” försvar för att kunna möjliggöra en långsiktig kvalitetshöjning såväl personellt som materiellt. I förra årets debatt pekade jag därför på riskerna med att som de båda regeringsbärande partierna av politiska skäl försöka pressa in så mycket av det gamla arvet som möjligt. Jag skall gärna erkänna att jag inte då befarade att jag skulle kunna bli så sannspådd så snart.

Jag sade då att: ”Vi ifrågasätter emellertid starkt grunderna för regeringens nu föreslagna förändringar beträffande – – – Det är vår uppfattning att ytterligare neddragningar i arméorganisationen kommer att visa sig vara nödvändiga även med regeringens förslag. Med det bristfälliga beslutsunderlag, som nu föreligger, kanske i värsta fall redan före nästa försvarsbeslut. Kommande utgifter såväl för drift som för investeringar vid förband, som då kommer att läggas ned, har i så fall varit ’bortkastade’ från försvarssynpunkt.

Det borde vid detta försvarsbeslut vara angeläget att inte göra nedläggningar av förband, som det vid kommande neddragningar kan komma att visa sig ha varit felaktiga val. – – – Av dessa skäl borde de hastigt påkomna nedläggningarna i Umeå och Linköping ha övervägts ytterligare.”

Sanningen är att med förra årets och dagens beslut kommer hundratals miljoner årligen – i värsta fall miljarder – att rinna rakt ut i sjön utan att någonsin i något avseende ha bidragit till svensk försvarsförmåga. Det är förödande för de tusentals människor i vårt försvar som alla gör ett lojalt och engagerat arbete. Och det är förödande för skattebetalarnas tilltro till vårt totalförsvar. Vad omvärlden kan tänka kanske vi skall förbigå med tystnad.

Det här innebär vidare att nödvändig materiell förnyelse – förutsättningen för framtida tillväxt – skjuts på en obestämd och alltmer avlägsen framtid. Det är en utveckling som väl bara den skulle välkomna som önskar se en närmast fullständig militär avrustning – men det skall väl ändå inte få kosta 36 miljarder om året?

Herr talman! Förra årets framhastade försvarsbeslut var också i andra avseenden i långa stycken en ofullgången produkt. De i dag alltmer uppenbart nödvändiga ledningsfrågorna som uppmärksammades i en av Försvarsmakten illa tåld utredning under ledning av Lars Jeding vågade Försvarsdepartementet inte ta i förra hösten. Pliktfrågorna sköts framåt efter dåvarande försvarsministerns för de flesta seriösa bedömare obegräpliga nostalgitripper. Ett år senare tillsätter försvarsministern en parlamentarisk utredning som skall få ordentligt med tid på sig. I bästa fall är det ett skonsamt sätt att begrava företrädarens missfoster.

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Skolverksamheten överläts till en f.d. centerpartistisk försvarspolitiker att utreda. Uppdraget var för stort för att hinna fullföljas till årets försvarsbeslut. I stället för att arbeta fram ett helhetsförslag hastades fram en förändring av lokaliseringen av den försvarsgemensamma officersutbildningen. Syftet är uppenbarligen att hinna befästa Centerpartiets bingo-vinster förra året i Halmstad och Östersund innan man lämnar samarbetet med regeringen. Sedan kunde det varit för sent. Innehållet i utbildningen får däremot gärna vänta.

Frågor rörande hur den nödvändiga anpassningen skall kunna ske av befintliga förband har departementet uppenbarligen bara precis påbörjat sin beredning av. Någon som helst redovisning till riksdagen har därför inte kunnat lämnas. I ett statsfinansiellt och säkerhetspolitiskt läge som det nu rådande vore det ansvarslöst att hålla det militära försvaret på en sådan ekonomisk nivå att det kan möta varje framtida förändrad militär hotbild. Anpassning är då ofrånkomlig som strategi. Men för att det skall vara ansvarsfullt måste den vara väl förberedd och planerad. Här återstår uppenbarligen i det närmaste allt att göra.

Beträffande försvarsmaterielsidan tycks det huvudsakliga intresset hittills mest ligga i vilka former för ökad internationell samverkan som går att få vara med i för Sveriges del. När det gäller att säkra jobb i Sverige har svensk socialdemokrati uppenbarligen inte alls samma beröringsångest inför olika bokstavskombinationer som man så länge haft – och kanske fortfarande har i djupet av rörelsen – inför de bokstavskombinationer som rör samarbete och solidaritet mellan västvärldens demokratier. Men i grunden måste vi faktiskt reda ut hur vi skall ha det med svensk försvarsindustri i framtiden. Det vore väl så angeläget med en parlamentarisk utredning på detta område som vad gäller pliktfrågorna.

Herr talman! På samtliga de nya områden som regering och försvarstskott i dag förelägger riksdagen förslag för beslut står oppositionen enad i sin kritik av ofullständigt och till sina konsekvenser oacceptabelt beslutsunderlag. Försvarets framtida skolverksamhet borde ha förelegat som ett viktigt ingångsvärde redan vid de avgörande beslut som fattades för ett år sedan. Att i dag kasta in en första del som bara tar sikte på vissa partipolitiskt intressanta lokaliseringsfrågor är otillständigt. Vi avvisar därför i alla delar de förslag som avser skolverksamheten i avvaktan på ett fullständigt beslutsunderlag. Vi söker inte springa undan några viktiga beslut. Det är regeringen som inte kunnat presentera underlag.

Helikopterfrågorna och deras betydelse i det civila fredssamhället är ett annat område där inga argument räckt för att de regeringsbärande partierna skall kunna ändra sina ingångsvärden. Om Socialdemokraterna och Centern i dagens voteringar låter sina ledamöter från Västkusten och Norrlandskusten rösta fritt är det antingen uttryck för att den samlade oppositionen i allt väsentligt har rätt i sak eller för att partitaktiskt rädda vad som räddas kan längs dessa kuststräckor.

Viktiga militära remissinstanser med militärområdesbefälhavarna i spetsen har visat på det viktiga med en egen ledningsfunktion för helikopter verksamheten vid Västkusten. Att i det läget bryta ned den mycket väl fungerande verksamheten vid Sävebasen är obegripligt. En femte helikopterdivision Väst lokaliserad till Säve vore en väl genomtänkt lösning. Frågor rörande räddnings- och katastrofberedskap har ofta visat sig vara mycket direkt beroende av god lokalkännedom och framför allt av god

lokal samverkan mellan olika insatsresurser. Det är frågor som aldrig löses med några pennstreck på ett organisationsschema.

När det gäller helikopterberedskapen vid Norrlandskusten är försvarsmakten nu i full färd med att slå sönder en väl fungerande verksamhet med basering i Söderhamn. I sitt nit att utplåna varje antydning om att det bedrivits militär och särskilt flygmilitär verksamhet i Hälsingland låter flygvapenchefen och försvarsministern stelbenta militära organisationsprinciper för åtskilliga år framöver få styra den faktiska förmågan att med totalförsvarets helikopterresurser komma människor till undsättning längs den nedre Norrlandskusten.

Jag förstår att försvarsministern hade hoppats kunna redovisa resultatet i dag av de överläggningar som han ständigt hänvisat till mellan berörda myndigheter. Jag vet att berörda försvarspolitikerna från de båda regeringsbärande partierna är djupt olyckliga över det som nu sker. De förstår nämligen också den faktiska innebörden av det som sker. Det enda som hade krävts var att först presentera en lösning och därefter vidta nödvändiga organisationsförändringar. Men flygvapenledningens prestige går före allt annat. Varför går den före också socialdemokratiska och centerpartistiska försvarspolitikernas kunskaper och omdöme?

Herr talman! Björn von Sydow var inte försvarsminister när förra årets försvarsbeslut fattades, men är det i dag. Jag lägger honom inte det beslutet till last. I förra veckans debatt om Sveriges anslutning till Euro-atlantiska partnerskapsrådet framhöll jag den betydelse jag fäster vid försvarsministerns roll som säkerhetspolitiker, och därmed för den snabba förändring av svensk säkerhetspolitisk hållning som skett på ett par år, i skarp kontrast till företrädaren. Jag upprepar det gärna även i dag.

Men försvarsministern är ju också försvarsminister – eller hur? För var dag som går utan att vi får besked om vart försvarsbesluten är på väg, och vilka konsekvenser som måste dras av detta, blir försvarsministern alltmer politiskt huvudansvarig för det som tillåts ske.

Herr talman! Folkpartiet står bakom samtliga våra reservationer i utskottets betänkande men för att spara tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 11 och 23.

Anf. 3 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Det här betänkandet grundas på det som vi har fattat beslut om i riksdagen för två år sedan och för ett år sedan. Vad gäller den säkerhetspolitiska grunden för det vi skall fatta beslut om i dag är det enligt min mening inte så mycket att tillägga. Arbete pågår, kontrollstationsarbetet och arbetet i försvarsberedningen som skall syfta till att hålla statens organ, i detta fall oss själva, orienterade om förändringar i omvärlden som motiverar förändringar av vår syn på totalförsvaret. Jag tror att det är få av dem som deltar i debatten här i dag som påstår att vi har sett några avgörande förändringar under de här två åren. Det finns alltså inte säkerhetspolitiska motiv för att ändra mitt partis syn på hur Försvarsmakten – i första hand är det Försvarsmakten vi talar om – bör vara organiserad för att kunna lösa sina uppgifter.

Enligt vår mening medger det säkerhetspolitiska läget i dag liksom i går och förhoppningsvis även i morgon reduktioner utöver det som majoriteten förordar. Det gäller i första hand det militära försvaret men också

en del funktioner inom det civila. Skyddsrumbyggandet är en del av det civila försvaret som är direkt kopplat till föreställningen om ett väpnat angrepp. Om vi i andra sammanhang tycker att risken för detta motiverar att vi drar ned på det militära försvaret måste naturligtvis konsekvensen kräva att vi även drar ned de delar av det civila försvaret som direkt är knutna till det väpnade angreppet.

Däremot finns det naturligtvis, liksom vid varje annat tillfälle då man fattar beslut, en föreställning om vad som är praktiskt möjligt att genomföra under ett år. Det är årets budget vi skall fatta beslut om.

Verksamheten skall trots allt fungera under tiden. Den som utsätts för förändringarna måste få ett utrymme och inte bara syssla med sin egen förändring, i detta fall en minskning. Jag begriper att det kan vara smärtamt, energikrävande och få återverkningar långt utöver den egna situationen och den egna organisationens betingelser.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 3 som behandlar ekonomi.

Både Lennart Rohdin och Henrik Landerholm har talat om skolverksamheten. Jag tycker att man har sagt vad som behöver sägas i den saken. Det är en obegriplig ståndpunkt att först bestämma en organisation och sedan ta ställning till vad organisationen skall utföra, vilket innehåll verksamheten skall ha.

Jag tror att uppgiften att förklara logiken i detta är omöjlig. Det är därför man heller inte har hört några försök i den riktningen. Det kanske är lika bra så. Det står för sig självt och är obegripligt. Folk får ta ställning till om det är obegripligheter man vill höra från våra politiker eller om det är någorlunda sammanhållna resonemang som är möjliga att förhålla sig till. Detsamma gäller helikopterorganisationen.

Jag tror att vi kan kosta på oss en liten historik, en kort tillbakablick. Vid försvarsbeslutet 1996 lyftes frågan om försvarets helikoptrar fram. Där krävdes en helhetslösning och frågan lyftes ut från övriga försvarsfrågor. Helhetslösningen skulle så småningom komma till stånd.

Det beslut vi fattade 1996 var att en helikopterflottilj skulle inrättas med lokalisering i Linköping. Jag hade för min del synpunkter på lokaliseringen i Linköping, men att det skulle vara en helikopterflottilj föreföll mig klokt. Det borde genomföras. Anledningen till tveksamheten till Linköping var miljöfrågor. Malmén är inte särdeles väl lämpad som plats att bedriva flygverksamhet på. Det är å andra sidan inte Uppsala heller. Att i alla stycken få en lösning som inte innebär miljöpåverkan och inte medför störningar är dessvärre omöjligt. Det går inte att få alla faktorer på plats.

Alltnog, chefen för marinledningen fick i uppdrag att utreda hur det här skulle gå till, alltså att föreslå en lämplig organisation av försvarets helikoptrar. Förslaget gick ut på remiss och i somras presenterades det färdiga förslaget. Man föreslog fem divisioner och presenterade det förslag som chefen för marinledningen lagt fram om fyra helikopterdivisioner. Sedan dess har vi sett många synpunkter på detta förslag, bl.a. från militärbefälhavarna i MILO syd och MILO mitt, från mängder av människor och grupperingar som har att göra med den här verksamheten. Chefen för marinledningen tog ingen hänsyn till de här synpunkterna utan överlämnade sitt förslag till överbefälhavaren, som heller inte tog något intryck av synpunkterna utan lämnade förslaget vidare till regeringen, och regeringen tog överbefälhavarens förslag som sitt eget.

Sedan dröskade det in skrivelser, såväl till oss som enskilda riksdagsledamöter som till, förmodar jag, departementet. Sedan skrevs det motioner.

Det är obegripligt att en diskussion icke har kommit till stånd, för det har det faktiskt inte. Det jag har fått till svar när jag har försökt att ta upp detta är: Det här är knepigt. Ja, det tål att tänka på. Och på slutet: Ja, det här var svårt, men någon gång måste vi bestämma oss.

Ekonomin tycker jag är det första exemplet om man har synpunkter på ett förslag: Bär det här sig eller inte? Är förändringen lönsam? Om ett av syftena med förändringar inom totalförsvaret är att spara pengar inom ramen för vad säkerhetspolitiken tillåter måste ju ett förslag vara begripligt ur ekonomisk synpunkt. I annat fall måste det finnas andra starka skäl för att genomföra förändringen. De skälen har jag inte hört. Däremot har jag läst en mängd andra skäl som talar i motsatt riktning.

Jag utgår från att förslaget går igenom. Det vore knepigt, precis som har sagts tidigare, om Socialdemokraterna och Centern skulle tillåta sina ledamöter att avvika så att förslaget inte skulle gå igenom i dag. Det här är ett exempel på beslut i riksdagen som det är svårt att komma ut och förklara. Varför genomförs beslut som vi inte begriper motiven till?

Herr talman! Jag vill ta upp ytterligare en sak i helikopterfrågan. Det gäller Norrlandskusten. Jag instämmer med Lennart Rohdin. Det finns ingen anledning att utveckla detta ytterligare. Lennart Rohdin har sagt det som behöver sägas.

Hela hanteringen har naturligtvis ett samband med den föregående frågan, dvs. svårigheten att motivera beslut så att de blir möjliga att förhålla sig till och argumentera mot.

Herr talman! Det finns ytterligare en sak. Det gäller ett civilt minröjningscentrum. Annika Nordgren och jag har en gemensam reservation. Förbudet mot antipersonella minor var välkommet. Arbetet går möjligen långsamt, men kännetecknas trots allt av vissa framgångar. Det är viktigt att vi understöder processen och inte låter frågan ligga i förhoppningen om att den så småningom löser sig av sig själv.

Röjningen av utlagda minor går långsamt. Arbetet måste intensifieras och forskning samordnas för att både militär och civil kompetens skall kunna utnyttjas. Utskottsmajoriteten skriver att det är viktigt att inte splittra resurserna. Nej, naturligtvis inte. Det är klart att jag inte vill splittra resurserna. Men det är mig en gåta hur man splittrar resurser när man anstränger sig för att resurserna skall få en ytterligare verkan.

Förstöringen av de stora minlagren i världen måste dokumenteras. Jag är tveksam till hur effektiv och tillgänglig dokumentationen kommer att bli. Sverige har en kompetens på området. Sverige har kompetens som bör utnyttjas för att få till stånd ett dokumentationscentrum för produktion, utplacering, användning, lagring, export, destruktion m.m. Det är mycket angeläget, och det skulle förmodligen inte kosta särskilt mycket.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 3, 12, 18, 22, 23 och 24.

Anf. 4 ANNIKA NORDGREN (mp):

Herr talman! Nästa år kommer det militära försvaret att kosta 37,2 miljarder kronor. Frågan är om detta är en rätt prioritering i en tid då behoven inom vård, omsorg, bistånd, miljö m.m. är enorma. Är detta rätt

*Fel! Okänt
växelargument.*

investering i en tid då alla partier har varit överens om att vidga det säkerhetspolitiska begreppet till att omfatta bl.a. miljöförstöring, resurstarmning, ökande sociala och ekonomiska klyftor? Miljöpartiet anser inte att detta är rätt prioritering. Vi vill växla över det militära försvaret till ett starkt civilt försvar där pengar investeras i säkerhet och inte i JAS-plan. Det behövs pengar för att motverka att konflikter uppkommer.

Pengar måste föras över från det militära försvaret till investeringar i verklig säkerhet för bättre miljö, minskade sociala klyftor, för att motverka sårbarhet och öka robusthet och självtillit i samhället.

Men sedan är frågan hur de pengar som trots allt fördelas till det militära försvaret används. Den har flera andra talare tagit upp här i dag.

Det har glädjande nog skett besparingar inom försvaret de senaste åren. Nu gäller det att se till att besparingarna sker på ett korrekt och långsiktigt sätt, på ett sätt som går att försvara. Så sker inte i dag.

I betänkandet finns det två alarmerande exempel på hur skattebetalarnas pengar praktiskt taget slängs i sjön. Det gäller dels en förflyttning av radio- och signalspaningsförband på Malmen till F16 i Uppsala, dels en vädercentral i Skåne.

Flytten av signalspaningsförbanden går klart emot vad vi sade i försvarsbeslutet så sent som för ett år sedan, nämligen att nyinvesteringar enbart skall ske om det oundgängligen är nödvändigt. Här sker nyinvesteringar i samband med flytten. Personalen har visat klart och tydligt att det inte är vare sig ekonomiskt försvarbart eller att det finns andra argument. Det skall ske en nyinvestering och flytt till Uppsala.

Vädercentralen färdigställdes i somras för minst 20 miljoner kronor. Nu skall den lämnas! Detta tar Karin Wegestål upp i ett särskilt yttrande till betänkandet.

Det finns utöver dessa även andra exempel på underligheter inom Försvarsmakten när det gäller ekonomin. Är det ovilja eller oförmåga från regeringen att ta itu med den ekonomiska hanteringen? Vi har hört talas om nya, gigantiska svarta hål – som Henrik Landerholm tog upp – och nya siffror så gott som varje vecka. IT-projekt som SIRIUS har regeringen förnuftigt nog stoppat, men det hann rulla i väg miljontals kronor. Sedan är det 2000-problemet, dvs. millenniumskiftet. Vad händer med datorer, styr- och reglerteknik osv.? Detta har man inte budgeterat för eller förberett inom Försvarsmakten på ett ansvarsfullt sätt.

Man måste fråga sig när allmänhetens tålmod tar slut. Vilken trovärdighet har vi försvarspolitiker, regeringen och försvarsministern när pengahanteringen går till på det här sättet?

Regeringen har skärpt tonen och ställt ett antal skarpa frågor till högkvarteret om 2000 och IT. Det är bra. Men regeringen har inte i vare sig någon proposition eller något uttalande visat eller tagit ansvar för hur frågorna skall följas upp. Hur skall det bli med ansvarsfrågorna? Hur skall den ekonomiska effekten för myndigheterna budgeteras? Hur skall övervägningar gå till i prioriteringarna av IT-verksamheten i olika samhällsfunktioner?

Jag anser att regeringen måste återkomma till riksdagen med en samlad redogörelse för hur 2000-problemet skall hanteras. Denna redogörelse måste omfatta ansvarsförhållanden, hur kostnader skall budgeteras och hur prioriteringarna skall se ut för olika samhällsfunktioner som bedöms

påverka räddningstjänst, sjukvård, energiförsörjning. Vad händer t.ex. med våra kärnkraftverk vid millennieskiftet?

Herr talman! Regeringen vill att riksdagen säger okej till att beställa materiel så att, som det står i betänkandet, behovet efter 1998 för dessa och tidigare beställningar tillsammans uppgår till högst 83,5 miljarder kronor.

Mer än hälften av denna enorma summa, som är svår att begripa, är beställningar som redan har gjorts. Den del av bemyndigandet som avser nya beställningar och utvecklingsarbeten uppgår under 1998 till nästan 25 miljarder kronor.

Miljöpartiet avvisar den del av bemyndigandet som avser nya beställningar och utvecklingsarbeten. De som redan är gjorda går det tyvärr inte att göra så mycket åt utan att de svenska skattebetalarna får betala straffavgifter och skadestånd till industrin för brutna kontrakt.

Det borde egentligen vara omöjligt för riksdagen att ge ett generellt beställningsbemyndigande i stort sett – det har blivit litet bättre på senare tid – utan att veta vad man tar ställning till för inköp och utan möjlighet att göra operativa bedömningar.

Ett projekt som jag vill särskilt lyfta fram är ubåt Viking. Med nuvarande beslut om sju ubåtar i aktiv tjänst kommer det att dröja minst 25 år innan Sverige får behov av nyanskaffning av ubåtar. Sverige är i dag en stormakt i Östersjön beträffande militär kapacitet – inte minst på ubåtssidan. Trots det är regeringen inte beredd att avbryta utvecklingen av ubåt Viking. Jag menar att det får vara nog med JAS-projekt i försvarsmakten, och projektet ubåt Viking måste avbrytas.

Vi i Miljöpartiet ger inte upp vårt JAS-motstånd. I en tid då en enig riksdag säger att det inte föreligger något som helst militärt hot mot Sverige fattade regeringen i juni, på riksdagens mandat, beslut om ytterligare inköp av 64 JAS-plan för nästan 30 miljarder kronor. Under budgetåret 1998 kommer JAS att kosta ungefär 7,6 miljarder kronor. Hela JAS-ramen är nu uppe i fantastiska 76,4 miljarder kronor. Miljöpartiet anser att förhandlingar måste upptas mellan regeringen och industrigruppen JAS i syfte att upphäva beslutet om att anskaffa ytterligare JAS-plan.

Herr talman! Totalförsvaret måste ligga i täten när det gäller miljöfrågorna, särskilt nu när miljöhoten ingår i det säkerhetspolitiska begreppet. Försvarets miljöengagemang, i teori men framför allt i praktik, har givetvis betydelse för folkförankringen och för trovärdigheten i och med att vi ser att miljöförstöringen är ett säkerhetspolitiskt problem. Regeringen flyttar tyvärr inte fram positionerna på miljöområdet – någonting som jag hade hoppats att Centern skulle ha försökt driva i förhandlingar med regeringen, men så har inte skett. Miljöpartiet kräver att regeringen utarbetar en strategi för hur man vill driva miljöarbetet inom Försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Ett konkret exempel är blyad ammunition. Försvarsmakten och regeringen konstaterar i olika skrifter bara att ”utvecklingsarbetet pågår” inom området. Jag anser att detta arbete med kraft måste prioriteras. Vi har sett i andra länder att det finns alternativ. Ett slutdatum för användning av blyad ammunition bör fastslås.

Vindkraften är viktig för att minska sårbarheten och öka säkerheten i vårt samhälle. Följaktligen är det i Försvarsmaktens intresse att stödja en sådan utveckling, en övergång till säkrare energisystem och ett robustare

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

samhälle. Försvarsmakten skall naturligtvis inte utan saklig grund få hindra etableringen av vindkraft. Det pågår ett arbete om detta, och utskottet har tidigare konstaterat att det arbetet måste påskyndas. Regeringen följer alltså inte upp detta i skrivelsen till riksdagen, som vi behandlar i dag, och det är synd. Det måste till en ökad press här! Regeringen måste enligt min mening ge Försvarsmakten i uppdrag att tillämpa övergångsregler för att förhindra att vindkraftsetableringar stoppas av försvaret, inte minst mot bakgrund av att en förstudie som NUTEK nyligen har presenterat visar att vindkraftverk inte stör försvarets signal- och radarspaning i den omfattning som man tidigare hade trott.

Miljöpartiet anser att miljökonsekvensbeskrivningar med uppföljning och utvärdering skall vara obligatoriska vid större militära övningar, t.ex. PFF-övningar på svenskt territorium. Regeringen måste göra en utredning om vilka förutsättningar som skall gälla och vilken omfattning en övning skall ha för att en miljökonsekvensbeskrivning skall göras.

Herr talman! Jag vill som hastigast nämna några andra förslag som Miljöpartiet har som behandlas i detta betänkande. Vi anser att regeringen bör tillsätta en utredning som skall lämna förslag till en omställning av försvarsforskningen mot civil verksamhet. För att främja en sådan utveckling föreslår Miljöpartiet fyra pilotprojekt: dyslexiprojekt, sensorprojekt, man-maskin-projekt samt riskanalysprojekt. Till detta tillskjuter vi 30 miljoner kronor. Vi avsätter också mer pengar än regeringen till kustbevakningen.

Vi avsätter också pengar till en civilmotståndsutbildning. Vi anser att civilmotståndsfrågorna måste prioriteras i Sverige. De har legat på is länge. Jag vill uppmana försvarsministern att i samtal med psykförsvaret ta upp den frågan, eftersom det är de som har ansvaret. Detta ligger alldeles för mycket i träda. Det är också intressant att se det ur ett anpassningsperspektiv.

Miljöpartiet reserverar sig tillsammans med kristdemokrater, folkpartister, moderater och vänsterpartister i fråga om officersutbildningen. Jag vill bara instämma i vad tidigare talare har sagt om detta. Lennart Rohdin och Jan Jennehag tog båda upp detta nyss.

Vi har också behandlat frågan om helikopterdivisioner, och det finns inte mycket att tillägga. Här har vi en bred enighet mellan fem partier i Sveriges riksdag från olika utgångspunkter om att det är ett felaktigt beslut som riksdagen är på väg att fatta när det gäller helikopterorganisationen, inte minst när det gäller helikopterberedskapen längs Norrlandskusten.

Herr talman! Miljöpartiet har en stor mängd reservationer till dagens betänkande, som vi brukar ha i försvarsfrågor. Vi står bakom alla dessa, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 4 om besparingar – Miljöpartiet vill spara betydligt mer än vad regeringen och majoriteten vill göra på det militära försvaret –, reservation 25 om miljöfrågor och reservation 35 om beställningsbemyndiganden.

Anf. 5 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! Flyttkarusellen inom Försvarsmakten närmar sig smärtgränsen, och den mänskliga aspekten får inte glömmas bort. När organisationen krymper måste kompetens och väl fungerande nätverk med det civila samhället bevaras och vidareutvecklas. Goda karriärmöjligheter

och byte mellan olika befattningar inom totalförsvaret bidrar till folklig förankring och god personalpolitik. Jag hävdar att personalförsörjningen blir allt viktigare att utgå ifrån vid strukturförändringar.

Herr talman! Den föreslagna militära skolverksamheten innebär bl.a. att Marinens officershögskola i Karlskrona läggs ned och att det inrättas tre försvarsmaktsgemensamma officershögskolor i Halmstad, Solna och Östersund. Nu inställer sig naturligtvis en del frågor. Hur får vi bäst en välutbildad officerskår i framtiden? Vilka behov skall officersutbildningen tillgodose?

Försvarsmakten är beroende av personalens kompetens. Ju högre kompetens, desto bättre kvalitet får vi i krigsförbanden, och därmed har jag även sagt att välutbildade officerare är den viktigaste basen i vår anpassningsförmåga.

Den viktiga frågan i detta sammanhang är naturligtvis hur den fortsatta fackutbildningen skall utformas. Vi vet alltså inte i dag hur systemet för officersutbildningen skall se ut i framtiden. Regeringen skriver nu att det återstår många frågor om det mer konkreta innehållet i utbildningen på olika nivåer och för olika kategorier anställda. En annan viktig aspekt är den utbildningsmässiga samordningen mellan officerare och pliktpersonal.

Kristdemokraterna menar därför att det saknas ett genomarbetat underlag för att riksdagen skall kunna fatta ett bra beslut i frågan. Ett delbeslut skall väl ändå inte få styra officersutbildningen. Den fullständiga skolutredningen måste avvaktas innan definitivt beslut fattas om det militära försvarets framtida skolverksamhet. Vi vill därför yrka bifall till reservation nr 18.

Det måste finnas starka skäl för att avveckla den sammanhållna utbildning som bedrivs i Karlskrona, där marinens samtliga typförband produceras med närhet till goda övningsområden. Just detta krävs ju för att tillgodose sjöförsvarets behov av dugliga och kompetenta officerare. I ett särskilt yttrande har jag kommenterat vår syn på skolverksamheten i Karlskrona.

Herr talman! Försvarsmaktens helikopter verksamhet skall på lokal nivå organiseras i fyra divisioner i Boden, Berga, Linköping och Kallinge.

Kristdemokraterna menar att Försvarsmaktens helikoptrar är kvalificerade resurser i kriser och krig för att tillgodose operativa behov. Helikoptern har även stor betydelse i det civila fredstida samhället när det gäller övervakning och kontroll av sjöterritoriet samt stöd till samhället inom sjukvård och räddningstjänst. Skärgårdsbefolkningen och fartygstrafiken ser helikoptern som en trygg och säker sjöräddningsfunktion. Tolfte helikopterdivisionen på Säve är Sveriges mest utnyttjade räddningshelikopterresurs.

Regeringens förslag innebär ett orimligt stort ansvar för Kallingedivisionen: flygräddningsberedskap vid tre flygflottiljer, taktisk helikopter verksamhet vid två marinkommandon och civil sjöräddningsberedskap i landets tätaste sjötrafikområden.

Regeringen anför i propositionen att fem tunga helikoptrar skall base-ras på Säve, vilket lätt kan vilseleda till att tro att Säve får en förstärkning av helikopterresurserna. Eftersom flygräddningstjänsten vid F 7 skall fortsätta som tidigare för att inte störa flygtidsproduktionen när det gäller

*Fel! Okänt
växelargument.*

JAS innebär förslaget att F 7:s helikoptrar som flyttas till Säve återgår till F 7 för att arbeta vid sin gamla arbetsplats!

Kristdemokraterna menar att en helikopterdivision bör finnas på västkusten för att förmågan att samtidigt leda och genomföra verksamheter i Västerhavet och Östersjön skall tillgodoses. Lokal ledning är viktig! Då får vi två divisioner i södra militärområdet som är väl förtrogna med sina respektive operationsområden. Onödiga transportflygningar och investeringar undviks, och bättre möjligheter erhålls att stödja det civila samhället genom sambruk av resurser. Ett väl fungerande räddningssamarbete i Skagerrak och Kattegatt har utvecklats tillsammans med danska och norska helikopterförband. Motsvarande arbete har inte gjorts på någon annan helikopterdivision. Ett växande internationellt samarbete med Nato i PFF-sammanhang talar också för en helikopterdivision på västkusten. Därför bör en Division väst inrättas på Säve av sjuoperativa skäl.

Jag yrkar bifall till reservation nr 22.

Försvarsutskottet har flera gånger anfört att bättre helikopterberedskap behövs i norra Sverige. Det finns inga förslag till basering av helikopterresurser längs Norrlandskusten från Luleå till Uppsala. Vi menar att regeringen tydligare borde ha angett en inriktning för helikopterverksamheten där. För att tillgodose kraven på civil räddningstjänst samt sjö- och flygräddning bör Söderhamn vara en lämplig baseringsort.

Jag yrkar bifall till reservation nr 23.

Herr talman! När det gäller stridskrafterna har regeringen angett att otillräckligt antal övningstillfällen, samövningar och repetitionsutbildningar visar på brister bl.a. vad gäller försvaret av flygbaser. Vi kristdemokrater betonar därför att utvecklingen av vårt luftförsvaret noggrant måste följas upp och redovisas för att minska bristerna. Att hindra en angripare att få herravälde i luften är ju en grundläggande förutsättning för vår försvarsförmåga. Eftersom luftförsvarsförmågan skall prioriteras måste krigsdugligheten snabbt kunna höjas. Utskottet utgår från att de brister inom luftförsvaret som kristdemokraterna pekat på följs upp och av regeringen anmäls till riksdagen.

Rekryteringen till hemvärnet skall prioriteras, och det är positivt att hemvärnet nu får ny och modern materiel. För att hemvärnet skall kunna klara av sina uppgifter i händelse av väpnat angrepp och vara attraktivt vid nyrekrytering måste tillräckliga ekonomiska resurser avsättas för utbildning och övningar.

Herr talman! Kristdemokraterna menar att principen ett län – ett försvarsområde borde ha gällt. Antalet försvarsområden är 16 efter Försvarsbeslut 96. Västra Götalands län föreslås nu bli ett försvarsområde, FO32, med ledningen placerad vid Västkustens marinkommando i Göteborg. För stöd åt frivilligorganisationerna och samverkan med kommunerna inrättas tre FO-grupper: Bohus/Dalsgruppen i Skredsvik, Skaraborgsgruppen i Skövde och Älvsborgsgruppen i Borås.

Totalförsvarets utökade uppgifter ställer nya krav på samverkan i det civila fredstida samhället. Det sårbara moderna samhället, där kommunerna svarar för en betydande del av samhällets beredskapsåtgärder, kräver kunskap och planläggning genom kontinuerlig samverkan i fred. De 15 FO-staber och de 10 FO-grupper som vi nu får blir viktiga länkar mellan Försvarsmakten och det fredstida samhället.

För att man skall kunna underlätta utbildning och rekrytering för de frivilliga försvarsorganisationerna måste deras verksamhet knytas till totalförsvaret så nära som möjligt på lokal och regional nivå. Det dagliga stödet liksom samhörigheten med den tradition och kontinuitet som de gamla landskapsregementena innebär, behövs för att ta vara på det engagemang för att göra en frivillig insats inom totalförsvaret som finns i vårt land.

Kristdemokraterna vill understryka att försvarsområdesledningarna måste ha god kompetens och kraft att leda och samordna den omfattande verksamheten och utveckla en god förmåga att stärka försvaret vid en anpassningssituation. I det föreslagna FO32 kommer marin verksamhet längs hela västkusten och territoriell verksamhet i Västra Götalands län att ledas av samma chef. En uppföljning av den nya försvarsområdesorganisationen måste därför göras som belyser konsekvenserna för det militära försvaret, kommunerna, frivilligorganisationerna och det civila försvaret, och utskottet utgår från att regeringen gör en sådan uppföljning.

Herr talman! Försvarets förmåga till anpassning är en avgörande och central fråga för svensk försvarspolitik. Försvarsbeslut 96 betonade att anpassningsdoktrinen kommer att vara i behov av ständig utveckling, där regelbunden uppföljning och utvärdering är viktiga ingångsvärden, samt att riksdagen årligen bör följa upp beredskapsläget och överväga behovet av förändrad inriktning.

Inom högst ett år skall alla väsentliga delar av totalförsvaret kunna utnyttjas med full effekt omedelbart efter mobilisering. Så beslöts i etapp 1 av Försvarsbeslut 96. Nu anges på flera ställen brister vad gäller krigsduglighet och begränsningar av repetitionsutbildning. Varje år görs stora investeringar i utbildning av pliktpersonal. Eftersom vår anpassningsförmåga i hög grad bygger på välutbildade förband bör inte genomförd utbildning förlösas genom inställda repetitionsutbildningar. Regeringen måste därför ange vilka åtgärder som kommer att vidtas för att ta till vara och vidmakthålla nödvändig kompetens hos pliktpersonalen, dels inför en ettårig höjning av krigsdugligheten, dels när det gäller den långsiktiga anpassningen.

Den svenska försvarsindustrins unika förmåga att leverera kvalificerade högteknologiska system har ett stort försvars- och säkerhetspolitiskt värde och måste tryggas. En viktig del av Sveriges försvarspolitik blir därför att säkerställa Försvarsmaktens långsiktiga materielförsörjning.

Svensk försvarsindustri är den grund vi skall utgå från vid en anpassning, om krigsorganisationen skall förbättras och växa. Den analys av försvarets materielförsörjning som regeringen skall göra vid den säkerhetspolitiska kontrollstationen 1998 måste dels innehålla en redovisning av vidtagna anpassningsåtgärder, dels visa vilka kompetensbehov som finns i framtiden på grund av den militärteknologiska utvecklingen.

Regeringen ansåg inför Försvarsbeslut 96 att det finns realistiska förutsättningar för att i allt väsentligt ge krigsorganisationen full krigsduglighet inom en ettårsperiod. Kristdemokraterna menade i Försvarsbeslut 96 att tydliga mål måste formuleras för totalförsvaret, så att statsmakterna får möjlighet att utvärdera anpassningsåtgärderna och på så sätt följa upp beredskapsläget.

För att riksdagen skall kunna pröva hur anpassningsförmågan utvecklas och hur förmågan att höja krigsdugligheten byggs upp måste regering-

*Fel! Okänt
växelargument.*

ens redovisning bli mer utförlig. Utskottet diskuterade i våras styrning och uppföljning av totalförsvaret och efterlyste bl.a. en värdering av Försvarsmaktens styrka och svagheter. Jag menar att mycket är vunnet om vi kan sluta cirkeln säkerhets- och försvarspolitiska mål – operativ förmåga – kostnader.

Herr talman! Regeringen anger bl.a. att en del länsstyrelser haft svårt att upprätthålla kompetens inom områden som berör den kommunala beredskapen och att kommunernas krigsorganisationer övats i mycket begränsad omfattning. Konsekvenserna blir att viktig beredskapsplanering inte blir utförd och att samhällets förmåga att motstå svåra påfrestningar allvarligt kan minska. Regeringen måste därför återkomma till riksdagen så snart som möjligt, om länsstyrelsernas förmåga att beredskapsplanera inte kan upprätthållas.

Herr talman! Aristoteles har sagt: Det är sannolikt att något osannolikt inträffar. Det vidgade säkerhetsbegreppet innebär att vi måste ha en helhetssyn på samhällets hantering av yttre och inre hot och påfrestningar i såväl krig som fred.

För att öka det allmänna säkerhetsmedvetandet i vårt samhälle menar Kristdemokraterna att den enskilda människans möjligheter att agera på rätt sätt vid olyckor, katastrofer och andra samhällsstörningar måste förbättras. Skolan har här en viktig roll liksom frivilligorganisationerna. Jag hoppas att Räddningsverket och Styrelsen för psykologiskt försvar kommer med ett bra handlingsprogram för skolan, som vi kristdemokrater efterlyst just i syfte att få ett säkrare samhälle.

På sikt skulle vi kunna få en robust generation med en aktiv livförsäkring i form av god hemberedskap och självskyddsutbildning. Detta bidrar till att minska samhällets sårbarhet och ger oss vinster ur såväl ett mänskligt som ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Herr talman! År 2000-problematiken visar att allvarliga samhällsstörningar kan uppstå. Även om regeringen vaknat sent så har nu arbetet kommit i gång med vad utskottet uttalat, nämligen att ta fram en strategi som preciserar statens ansvar och anger hur säkerhetsarbetet kan inordnas i det nationella handlingsprogrammet för IT.

Herr talman! Pliktsystemet är en viktig del av vår försvarsprincip, och därför bör en reformering ske så att inte trovärdigheten för folkförsvaret undergrävs. Den som blivit uttagen till pliktutbildning får göra ekonomiska upppoffringar i jämförelse med den som hamnar i utbildningsreserven eller inte blir antagen till grundutbildning. I avvaktan på resultatet av den aviserade översynen har Kristdemokraterna föreslagit att dagersättningen för totalförsvarspiktiga höjs med 5 kr från nuvarande 40 kr till 45 kr per dag.

Herr talman! För att Försvarsmakten skall kunna lösa ålagda nationella och internationella uppgifter krävs välutbildade och välutrustade förband. Den pågående mekaniseringen och tekniska förnyelsen måste därför fortgå så att bra skydd, hög rörlighet och god anfallsförmåga erhålls. Kristdemokraterna vill betona att hög säkerhet, gott personligt skydd, tillgång till modern materiel, effektiv sjukvård och trygga ledningsfunktioner är betydelsefulla faktorer i händelse av ofred och när vi sänder ut personal i fredsfrämjande internationella operationer.

Anf. 6 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Det betänkande som nu behandlas i kammaren handlar om Sveriges totalförsvar för 1998.

Betänkandet skall, tycker jag, ses som ett led i den förändring av vårt totalförsvar som påbörjades i och med 1995 och 1996 års försvarsbeslut och som angav inriktningen av vårt framtida svenska totalförsvar.

Denna förändringsprocess är en logisk följd av att den säkerhetspolitiska situationen har förändrats så radikalt sedan det kalla krigets tid.

Vi upplever nu ett säkerhetspolitiskt läge i vårt närområde som inger stora förhoppningar för framtiden om fred och samarbete mellan folken i Europa i stället för krig och konflikter, som så länge präglade vår kontinent.

Det är alltså en ny tid som vi nu möter, vilket också ställer krav på att vi kan anpassa oss och delta i samarbetet för en utveckling av demokrati och stabilitet i vår del av världen.

Det är inför denna nya tid som vi nu går till mötes som också vårt totalförsvar måste anpassas.

Herr talman! Även om vi nu går in i en ny tid, med fred och avspänning, får vi inte glömma det förflutna. Det finns anledning, tycker jag, att vi då och då påminner oss själva om att det inte är så länge sedan som Europa härjades av krig och våra grannländer var härtagna och ockuperade av främmande makter. Flertalet av Europas länder styrdes av diktaturer. Så såg bilden ut för bara 55 år sedan.

Det är en kort tid, men ibland har jag en känsla av att minnet är kort. Vi glömmet mycket av detta i våra diskussioner om Sveriges säkerhet.

Historien har lärt oss att ingenting är slutgiltigt eller beständigt. Detta är ett faktum. Nu är de alla borta – Hitler, Mussolini, Franco, Stalin och alla hans efterföljare i förutvarande Sovjetunionen och i öststaterna. Berlinmuren har rivits. Den är också borta nu.

De förändringar som pågår i Europa och som i dag präglas av demokrati och samarbete ställer naturligtvis krav på att vi i någon mån kan frigöra oss från den försvarsstruktur som i stort sett är kvar sedan det kalla krigets dagar. Det är en process som vi är inne i som ännu inte är slutförd när det gäller vårt framtida totalförsvar.

Vi står nu inför uppgiften att forma ett modernt totalförsvar, som också har förmågan att möta den nya tidens krav på fredsfrämjande och humanitära internationella insatser samt anpassas till att möta kriser och svåra påfrestningar som kan komma att hota det civila samhället – vårt eget samhälle.

Herr talman! Jag är starkt medveten om att de förändringar som nu sker och har skett inom Försvarsmakten i många stycken är mycket smärtsamma för anställd personal och för de orter som drabbas av förändringar. Jag förstår också att det kan vara pressande för riksdagsledamöter i denna kammare att medverka i beslut som drabbar den egna regionen eller den ort som man representerar. Jag förstår detta.

Trots detta måste förändringar ske. Det är förändringar som är inriktade på att forma ett modernt totalförsvar, som är flexibelt och anpassat för att möta de vidgade uppgifter som vi har framför oss. Det är nödvändigt att vi har förmågan att lyfta blicken och se de möjligheter och löften som den nya tiden bär med sig.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Det är betydande belopp som avsätts för totalförsvarets ändamål. Den ekonomiska ramen för totalförsvaret uppgår till 41,2 miljarder kronor. Det är mycket pengar. Av dessa går 37,2 miljarder kronor till det militära försvaret. Det är också mycket pengar. Det är självfallet fråga om att få ut den mest optimala effekten av de pengar som vi sätter in i totalförsvaret. Därför pågår denna process när det gäller omdaning av vårt totalförsvar i Sverige.

Bakom detta betänkande och fördelningen av medlen står Socialdemokraterna och Centerpartiet. Övriga partiers förslag följer sedan länge kända mönster.

I detta betänkande står Folkpartiet liberalerna bakom förslaget om de samlade utgifterna för totalförsvaret, men anser att ytterligare 150 miljarder kronor bör anvisas till det militära försvaret genom en omfördelning från det civila försvaret.

Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna förordar högre utgifter. Vänsterpartiet och Miljöpartiet förordar lägre utgifter. Socialdemokraterna och Centern ligger alltså i något slags mittfåra. Vi tar ansvar för det militära försvarets möjligheter att värna vårt land och medverka i internationella insatser, som jag tidigare var inne på.

Moderata samlingspartiet redovisar i ett särskilt yttrande att man under de kommande fyra åren vill tillföra försvaret ytterligare 1 miljard kronor per år. Har Moderaterna inte upptäckt de förändringar som sker och har skett i det säkerhetspolitiska klimatet i vårt närområde? Moderaterna ligger fortfarande och trycker i skyttegravarna och ser inte att en ny säkerhetsstruktur växer fram i Europa. Jag vill säga att Moderata samlingspartiet i sanning är ett konservativt parti – så till den milda grad att man sitter kvar i en åldrig försvarsstruktur.

Det brukar skämtsamt sägas att vi hade haft kvar det hästanspunna kavalleriet om Moderaterna hade fått styra Sveriges försvar tidigare. Det är kanske en grov karikatyr, men på något sätt är det så.

Under den tid jag har varit med i försvarspolitiken har jag sett att Moderaterna ständigt har varit bakåtsträvare. Man har icke velat vara med på några förändringar. När vi har flyttat positionerna till en ny punkt har Moderaterna försvarat denna nya ståndpunkt, men man har aldrig kunnat se framåt. På något sätt bör vi komma loss från de gamla strukturerna och det gamla tänkandet. Det krävs i den nya tid vi står inför.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet drar för långt gående slutsatser av att det säkerhetspolitiska läget har förbättrats. De är beredda till kraftiga ekonomiska nedskärningar av försvaret. Man måste ställa sig frågan om dessa två partier ingenting lärt av de historiska erfarenheterna.

Jag pekade på att det bara är 55 år sedan som hela vår kontinent var i fullt krig. Ingenting är slutgiltigt. Ingenting är beständigt. Det är viktigt att man inser detta. Fortfarande gäller att vårt militära försvar, trots att det säkerhetspolitiska läget förbättrats, skall vara berett att möta ett väpnat angrepp mot Sverige.

Det torde vara bekant för mina båda kolleger från Vänsterpartiet och Miljöpartiet att den militära planeringen görs med lång framförhållning. Om man känner ansvar för landets säkerhet får man inte efter en kort tid av säkerhetspolitiska förbättringar medverka till att äventyra det militära försvarets möjligheter att värna vårt land vid ett eventuellt väpnat angrepp. Även om vi nu ser att säkerheten stärks och även om vi för närva-

rande inte ser något militärt hot mot Sverige tror jag att vi kan vara överens om en sak, Jan Jennehag och Annika Nordgren. Den eviga freden har ännu icke inträtt.

Herr talman! I försvarsutskottets betänkande föreslås några åtgärder som innebär betydande samordning och rationalitet inom Försvarsmakten, och som också innebär betydande besparingar. Låt mig nämna två förslag.

För det första föreslås en omstrukturering av Försvarsmaktens skolverksamhet. Det har redan varit uppe till debatt här i kammaren. För det andra inrättas Försvarsmaktens helikopterflottilj, vilket är ett fullföljande av riksdagens beslut från 1996.

Herr talman! Christer Skoog kommer senare i debatten att närmare utveckla utskottsmajoritetens syn på Försvarsmaktens skolor, och Ulf Kero kommer i sitt anförande att behandla frågan om Försvarsmaktens helikopterflottilj.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 7 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Först vill jag ta tillfället i akt att ge Sven Lundberg och den socialdemokratiska utskottsgruppen en eloge för att man har varit öppen och fört en saklig diskussion och även varit beredd att acceptera kritik mot regeringens agerande i många frågor i detta betänkande. Det gäller personalfrågorna, anpassningen, ledningsorganisationen, förhållandet mellan nationell säkerhetsstrategi och operationer samt brister i kompetens i Försvarsdepartementet.

Detta är långsiktiga, litet mer diffusa frågor. Vad gäller de frågor som har att avgöras nu har den socialdemokratiska utskottsgruppen inte haft civilkurage att stödja uppenbart riktiga avvägningar som samtliga andra partier utom de båda parterna i koalitionen har gjort. Det är anmärkningsvärt.

När det gäller den säkerhetspolitiska utvecklingen vill jag hänvisa till det Jan Jennehag sade. De senaste två åren ger inte anledning till någon förändrad syn på säkerhetspolitiken och försvaret som skulle motivera Moderata samlingspartiet att föreslå lägre anslag. Vi står fast vid den inriktning på kvalitet, ett starkt men ändå ganska begränsat försvar, som lades fast i 1992 års försvarsbeslut. På den punkten har vi inte ändrat oss vare sig sedan 1995 eller 1996. Något annat vore anmärkningsvärt.

Däremot är det anmärkningsvärt att Sven Lundberg inte i något avseende tar upp försvarets ekonomiska problem. Antingen har han blundat för dem, eller så vill han inte ta upp dem utan hoppas att de kommer att lösas. Det är uppenbart att försvaret med de moderata förslag som lades fram 1996 och som nu har avslagits av riksdagen skulle ha haft avsevärt bättre förutsättningar att lösa också de begränsade uppgifter som angavs i 1996 års försvarsbeslut. Men om detta ger Sven Lundberg ingen som helst antydan.

Anf. 8 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater – och jag tror att jag i den här frågan också kan tala för Centerpartiet – ser ingen motsättning mellan vår

*Fel! Okänt
växelargument.*

politik och den proposition som vi har grundat vårt betänkande på. Jag tror att Henrik Landerholm minns från den tid då vi hade en annan regering att man utformar politiken tillsammans. Propositionen är alltså vår politik. Regeringen sitter inte i slutna rum och utformar sin politik, utan det sker ganska öppet i samverkan. Det här är inte något märkligt.

Det pågår en studie av de ekonomiska problem som på senare tid har skymtat fram inom Försvarsmakten. Jag kan inte ge någon närmare information om det. Möjligen kommer försvarsministern att kommentera saken.

En sak vet jag, nämligen att ekonomin var i balans när vi fattade det senaste försvarsbeslutet. Man gjorde starka insatser för att analysera ekonomin. Försvarsdepartementet kopplade in utomstående ekonomiska granskare, experter som gick igenom de kalkyler som fanns för underlaget. I försvarsutskottet gjorde vi likadant. Vi begärde hjälp från Riksdagens revisorer med att analysera underlaget. Nu får vi se vad det här innebär. Jag kan hålla med om att det är uppseendeväckande med de här beskederna, en sådan kort tid efter ett försvarsbeslut som var balanserat.

Anf. 9 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Det är lika glädjande att Sven Lundberg håller med om att situationen är alarmerande som det är anmärkningsvärt att det är sakförhållandet. Redan fyra månader efter försvarsbeslutet 1996 fick vi klart för oss att man saknade upp emot en halv miljard för att kunna genomföra planerad verksamhet. Också i utskottsbehandlingen inför försvarsbeslutet 1996 fick vi klart för oss att den grundorganisationslösning som regeringen hade valt var dyrare än den Försvarsmakten hade lagt fram. De siffrorna lade Försvarsmakten fram redan då.

När det gäller förhållandet mellan regeringens proposition och den socialdemokratiska utskottsgruppens ställningstagande talar utskottsbetänkandet för sig självt.

Anf. 10 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Sven Lundberg sade att den eviga freden kanske inte har kommit. Det tror inte jag heller. Däremot kan vi konstatera att det sker förändringar i världen som från en tid till en annan markerar ett slags kvalitativa förändringar som praktiskt och för överblickbar tid gör dem ganska säkra.

Jag tror t.ex. inte att någon av oss här föreställer sig att det skall uppstå väpnade konflikter mellan stater på den nordamerikanska kontinenten. Nu är det ju inte så rasande många stater vi har att spela med där, men mellan Kanada och USA lär vi nog få se en evig fred, så långt vi nu kan bedöma den mänskliga kulturen framöver och om vi tror på samhällsordning som är någorlunda hanterbar. Även vad gäller risken att det skulle uppstå väpnade konflikter mellan staterna inom USA torde vi nog befinna oss på ganska säker mark.

Vad gäller norra Europa hoppas jag naturligtvis att vi har nått det utvecklingsstadium då vi kan tala om en sådan kvalitativ förändring. Jag är naturligtvis inte helt säker, men jag tycker att den hittillsvarande utveckling ändå motiverar oss att markera att vi tror på den utvecklingen. Det medför vissa saker som vi bör göra.

Vi tar ansvar för ekonomin, säger Sven Lundberg. Det är mittfåran i svensk politik som definitionsmässigt tar ansvar. Andra är antingen för konservativa och tillbakablickande eller alltför lättsinniga. Den typen av politiska markeringar kan naturligtvis göras, och vi får acceptera att sådana förekommer, men det är inte någon analys av de andras ståndpunkter.

Anf. 11 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det är bra att Jan Jennehag och jag är överens om att den eviga freden i vart fall icke ännu har inträtt.

Jennehag säger att vi ändå måste markera att det förekommer en positiv utveckling i vårt närområde när det gäller den säkerhetspolitiska utvecklingen. Det gör vi genom att omforma det svenska försvaret, genom att delta i internationella, fredsfrämjande, humanitära insatser. Det är en stor uppgift att vara med och bygga ett nytt Europa, som är stabilare och där vi har en mer utvecklad demokrati. Den insatsen gör vi nu.

Samtidigt måste vi ha en balanserad avvägning när det gäller det svenska försvaret. Vi får inte ge upp de militära möjligheterna att värna vårt eget land i händelse av ett väpnat angrepp mot Sverige. Att något sådant skulle inträffa kan vi inte se i dag, men som jag sade i mitt anförande har historien lärt oss att ingenting är slutgiltigt eller beständigt. Vi får därför än så länge vara beredda på att satsa även på det militära försvaret av vårt eget land, till dess att vi tror att vi står nära den eviga fredens inträde.

Anf. 12 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Det är naturligt att Sven Lundberg har som utgångspunkt att regeringen och i detta fall även Centerpartiet intar en klok och väl avvägd ståndpunkt. Jag tycker att *jag* intar en klok och väl avvägd ståndpunkt. Men att konstatera detta är inget utbyte av argument och ingen analys av de andras ståndpunkter. Det är det jag vänder mig emot i Sven Lundbergs resonemang.

Jag utgår från att vi inte kommer längre i den här frågan. Dessvärre tror jag att vi inte heller kommer längre när det gäller möjligheterna att rationalisera i totalförsvarets verksamhet och ta in de besparingar som en stor organisation alltid ger möjligheter till.

Dessutom: Att konstatera att bristerna i försvarets ekonomi, i första hand Försvarsmaktens ekonomi, skall åtgärdas men utan att man rör någonting i uppgifter och organisation menar jag är en lättsinnig ståndpunkt.

Anf. 13 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jan Jennehag ironiserar över att jag menar att Centerpartiet och socialdemokratin står för en klok och mer avvägd inställning när det gäller försvarspolitiken. Ja, vi står i alla fall för en majoritet i Sveriges riksdag. Men jag har full respekt för Jan Jennehags och andra partiers inställning. De är kända sedan tidigare.

Det är klart att jag skulle önska att många kom loss från stereotypa bindningar i sin syn på utvecklingen så att vi mer öppet kunde diskutera våra frågor. Men vi har ändå en debatt, och det tillhör demokratin att vi

då ventilerar våra olika ståndpunkter. Ibland upplever jag dock att vi kan ha svårt att närma oss varandra.

Vad vi trots allt har upplevt i Sveriges riksdag är att socialdemokratin och Centern kan samarbeta, orkar fatta ibland besvärliga och tunga beslut som är nödvändiga men som kan riva upp känslor. Vi vet att försvarsbesluten har den karaktären. De är svåra beslut, eftersom de drabbar anställda, regioner och bygder. Trots detta måste debatten fortskrida och besluten fattas.

Anf. 14 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Sven Lundberg frågade om vi inte har lärt någonting av historien. Det är precis vad jag anser att Miljöpartiet har gjort. Man kan betrakta historien och säga: Så har det varit, och därför kommer det alltid att vara så. Och så fortsätter man i gamla spår. Men vi har ju sett att investeringar i vapen, i krigsmakter, i murar och annat inte har lett till någon evig fred, något som både jag och Sven Lundberg naturligtvis efterfrågar. Då kanske vi skall pröva ett nytt koncept, nämligen att investera de pengar och resurser, den tid och det engagemang som vi lägger ned på att bygga vapen och försvarsmakter i att förebygga att konflikter uppkommer – att i stället investera i säkerhet.

Sven Lundberg efterfrågade litet nytänkande från den moderata sidan. Jag vill efterfråga nytänkande från socialdemokratin och från dem som vill betrakta historien och konstatera: Så har det varit, och så kommer det alltid att förbli.

Jag vill fråga Sven Lundberg: 37,2 miljarder kronor till det militära försvaret 1998, 25 miljarder kronor i bemyndigande för att beställa militärt material osv. 1998, 7,6 miljarder kronor till JAS-projektet 1998 – är det nytänkande? Är det att få ut den optimala effekt av de pengar vi satsar som Sven Lundberg nyss efterfrågade i sitt anförande? Vad är optimalt? Hur skall vi i stället förhindra att konflikter uppkommer? Dessa pengar behövs där. De behövs på den sociala sidan, på miljösidan m.m. för att förhindra att konflikter uppkommer.

Anf. 15 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att vi nu är inne i en förändringsprocess. Det innebär, Annika Nordgren, att vi från vår sida inte är låsta i några gamla strukturer när det gäller synen på totalförsvaret. Jag hoppas att Annika Nordgren också ser att denna förändringsprocess pågår.

När det gäller militära insatser kan vi ta det förutvarande Jugoslavien som exempel. Låt mig först säga att militära insatser inte löser alla problem. Men det hade varit önskvärt och nödvändigt om världssamfundet hade kunnat agera mycket snabbare och sätta in insatsstyrkor som hade skilt de stridande åt. Nu fick det gå alltför lång tid. Mördandet och övergreppen fick fortgå alltför länge, och stora sår har rivits upp.

Nu kommer de politiska och diplomatiska insatserna för att bygga upp detta samhälle igen. Men de militära insatserna behövs också. I dag är det framför allt de internationella insatserna som vårt militära försvar går in i. Det är en betydelsefull uppgift för det svenska försvaret att vara med och bygga demokrati och göra fredsfrämjande och humanitära insatser.

Jag tycker ändå att det som nu sker är hoppningivande. Vi i Sverige skall delta fullt ut i denna process, och då måste vi anpassa vårt försvar. Det håller vi på med för närvarande.

Prot. 1997/98:41
5 december

*Sveriges totalförsvar
1998*

Anf. 16 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Sven Lundberg säger att han inte är låst vid gamla strukturer och att förändringar har skett. Jag har naturligtvis uppmärksammat de nya huvuduppgifterna för Försvarsmakten, både vad gäller stöd till det civila samhället och vad gäller de internationella uppgifterna. Men inte är det förändrade strukturer vi talar om, Sven Lundberg. Det är litet förändringar i antalet miljarder hit och dit. Skall det vara 4 miljarder i besparingar? Skall det vara 1 miljard ytterligare till försvaret varje år, som några partier förespråkar? Men det är egentligen inga strukturella förändringar vi ser.

Vi ser ingen reell omfördelning från militära satsningar på vapen, på nyinvesteringar, på flyttkaruseller, på vädercentraler som byggs upp och sedan direkt lämnas m.fl. exempel. Det är inget nytänkande. Det är inte att lämna gamla strukturer, som jag ser det. Då krävs det mer. Då krävs det att man drar konsekvenser av det som vi har sagt om att förebygga konflikter och den vidgade hotbild vi gemensamt har pratat om. Det skulle vara strukturella förändringar, och det är dem jag efterlyser.

Anf. 17 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det pågår ändå en process. Som jag sade i mitt anförande är den processen icke slutförd. Jag kan ha all respekt för Annika Nordgrens ungdomliga otålighet. Den hör till åldern. Sedan har jag den äldre mannens eftertänksamhet, och den balansgången tror jag behövs i den politiska debatten.

Annika Nordgrens otålighet påminner mig om en historia. Våra perspektiv är ju så korta. Hon vill att det skall ske snabba förändringar – bort med de gamla strukturerna, fram med de nya!

En fransman mötte en gång en kines. Ni vet ju att kineserna har mångtusenåriga perspektiv. Fransmannen säger till kinesen: Vilken betydelse anser ni att den franska revolutionen har haft för utvecklingen i Europa och i världen? Kinesen tittar något undrande på fransmannen och säger: Men det är det ju alldeles för tidigt att uttala sig om!

Därför menar jag: Ha tålmod! Ha siktet klart inställt på vad ni vill åstadkomma och gör detta! Men det går inte så snabbt att bryta upp gamla strukturer och skapa något nytt.

Anf. 18 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Sven Lundberg sade att Kristdemokraterna har föreslagit en utökad ram. Det ger mig anledning att precisera vad det här innebär. Jag nämnde nämligen inte detta.

I vårt budgetalternativ har vi föreslagit en utökad ram med 50 miljoner. Vi menar att utifrån den intensiva debatt som har förts om totalförsvarsplikten i år är det väldigt viktigt att vi från politiskt håll markerar att vi ser plikten som en viktig del av vår försvarsprincip. Vi har därför föreslagit en höjning av dagersättningen med 5 kr, från 40 kr till 45 kr, som jag sade i mitt anförande. Jag tror att det är viktigt att markera det här

redan nu. Vi bedömer det som viktigt att redan nu visa vår vilja att värna om plikten.

Nu handlar det naturligtvis inte bara om pengar. Jag är helt medveten om det. Men som Sven Lundberg vet har vårt budgetalternativ inte godkänts av kammaren, och det gör att jag bara kan hänvisa till ett särskilt yttrande i anslutning till det här betänkandet.

Jag förmodar att Sven Lundberg håller med om att plikten är viktig och att den behöver ses över.

Anf. 19 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort säga att jag självfallet håller med Åke Carnerö om att plikten är viktig. När det sedan gäller det *här* betänkandet och de *här* pengarna, är jag klart medveten om det nya budgetsystemets regler. Men jag känner också till Kristdemokraternas inställning när det gäller satsningen på försvaret.

Då tycker jag också att Kristdemokraterna skulle kunna komma loss litet grand från den, vad skall jag säga, moderata fällan och föra en friare diskussion om det framtida försvaret. Jag tycker att det är litet trist ibland att vi har de här låsningarna. Men jag tror att det kan finnas förhoppningar genom att Centerpartiet och socialdemokratin har visat att de kan samarbeta på ett annorlunda sätt för Sveriges framtid och för vår egen säkerhet.

Anf. 20 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Jag känner inte till någon fälla i det här sammanhanget. Som Sven Lundberg nu vet har vi inte yrkat på ytterligare medel utöver de 50 miljonerna i årets behandling i försvarsutskottet. Inför Försvarsbeslut 96 hade vi den hållningen att vi inte kunde spara så mycket som regeringen och Centern ville göra. Nu visar det sig att det kanske finns fallgropar här, och det får vi återkomma till under nästa år.

När det gäller utvecklingen av Försvarsmakten så har vi också ställt upp på de nya uppgifterna. Vi har också betonat den civila delen av totalförsvaret, det sårbara samhället. Så jag tror nog, Sven Lundberg, att det finns en samsyn i väsentliga delar.

Anf. 21 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det sista inlägget tar jag till mig. Det är kanske någonting vi kan bygga vidare på, Åke Carnerö.

Anf. 22 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! Ett år har gått sedan riksdagen lade fast kursen för ett modernt svenskt totalförsvaret. Till grund för beslutet låg en väl genomarbetad säkerhetspolitisk analys. Beslutet präglades av insikten att ett vidgat säkerhetsbegrepp måste vara styrande för totalförsvaret. En helhetsyn skall prägla samhällets hantering av hot och risker i fred och i krig.

Försvarsbeslutet innebär förändringar – stora och små, viktiga, riktiga, men för många berörda också smärtsamma – förändringar. Det vi idag har att debattera är betänkandet gällande Utgiftsområde 6 och skrivelsen *Totalförsvaret i förnyelse*. Jag vill karakterisera förslagen som efter-

vård av försvarsbeslutet. Vi skall behandla etapp 1 av reformen av försvarets skolverksamhet och av helikopterorganisationen, men också några utestående frågor av justerande karaktär.

Min kollega Erik Arthur Egervärn kommer i sitt anförande särskilt att beröra pliktfrågorna och de förbättringar som nu görs avseende personskadeskyddet för de värnpliktiga. Tyvärr sker ju olyckor under värnpliktsutbildningen. Olyckor kan inte helt elimineras – riskerna kan inte byggas bort till etthundra procent. Men det måste gå att minska antalet olyckor, liksom det måste gå att minimera konsekvenserna om olyckan ändå är framme. Det är utomordentligt viktigt att vi nu kan höja den ersättning som tillkommer dem som drabbats av kroppsskador.

Centerpartiet och regeringen står gemensamt bakom skrivelsen *Totalförsvar i förnyelse* och förslagen i propositionen. Försvarsutskottet har i sina skrivningar ytterligare klargjort beslutens innebörd. Jag vill inledningsvis yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande i sin helhet.

I Försvarsberedningen pågår nu förarbetet inför 1998 års säkerhetspolitiska kontrollstation. Det sker när de europeiska säkerhetsstrukturerna befinner sig i ett dynamiskt skede. Det sker när Sverige sannolikt befinner sig i det bästa säkerhetspolitiska läget någonsin. Statsbesöket i veckan av president Boris Jeltsin har understrukt detta. Samarbete, öppenhet och förtroende skapar säkerhet och ger utrymme för minskningar av de militära styrkorna.

De säkerhetspolitiska kontrollstationerna finns inlagda därför att femårsplaner inte längre klarar sig utan de modifieringar som är nödvändiga med hänsyn till dynamiken och förändringstakten i vår omvärld. Jag vill dra er uppmärksamhet till vad Centerpartiet vid upprepade tillfällen påtalat: Kontrollstationerna har reell betydelse. Resultatet av dem kan bli ökade, minskade eller oförändrade resurser till totalförsvaret.

Herr talman! I etapp 2 av försvarsbeslutet utlovades en utredning om försvarets framtida skolorganisation. Gunnar Björk, landshövding i Dalarna, utsågs till särskild utredare. Hans delbetänkande *En samordnad militär skolorganisation* har presenterats, och regeringen och Centerpartiet följer utredarens förslag. En del av den grundläggande officersutbildningen blir gemensam för armé-, flygvapen- och marinofficerare. Jag ser detta som en naturlig följd av en integrerad och sammanhållen försvarsmakt. I det framtida försvaret kommer officerare och deras förband att i än högre grad uppträda integrerat. Det finns kvalitativa värden med en försvarsmaktsgemensam utbildning där studenter med kunskaper och erfarenheter från olika typer av militär grundutbildning möts.

En försvarsmaktsgemensam del av den militära utbildningen förlagd till tre orter, Östersund, Stockholm och Halmstad, gör utbildningen mer rationell. Förslaget innebär därför en icke oväsentlig besparing.

Varför förespråkar då Centerpartiet en reform av försvarets skolverksamhet i två etapper? Det handlar om att ge Försvarsmakten goda planeringsförutsättningar. Det finns ingen anledning att lägga väl beredda förslag i byrålådan och på så sätt fördröja processen. Olösta lokaliseringsfrågor kostar pengar och leder till ovisshet för personalen. Vi har inte råd att lägga pengar på att upprätthålla en större och dyrare struktur än vad vi behöver. Riksdagen måste våga fatta klara beslut som underlättar Försvarsmaktens planering.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Riksdagen bör alltså ge besked till Halmstad, Östersund och Stockholm: Börja planläggningen av den försvarsmaktsgemensamma utbildningen. Håll inte Skyddsskolans personal i Umeå på halster; klargör att Skyddsskolan fortsätter sin verksamhet i Umeå, en verksamhet som bara ökar i betydelse.

Deklarera att utbildningen i markstrid skall lokaliseras till Skövde, Kvarn och Boden. Förlängd ovisshet för Stridsskola Nord är ingen bejänt av!

Gör också klart att Enköping skall bli försvarsmaktscentrum för utbildning avseende operativa ledningssystem och att den gemensamma utbildningen i underhålls- och bastjänst skall bedrivas i Halmstad, dit också Flygledarskolan lokaliseras. Skapa ett tekniskt centrum med Motorskolan inom ATS i Östersund. Samla den skeppstekniska utbildningen i Karlskrona och reducera antalet marina dykskolor.

Försvarsmakten stöder den inriktning som Socialdemokraterna och Centerpartiet har föreslagit.

En i sanning märklig konstellation av fem partier går samman i en gemensam reservation mot förslaget till en försvarsmaktsgemensam officersutbildning. Här förenas avrustningsvänstern med en höger som tror att en försvarsmaktsgemensam utbildning skulle sänka utbildningskvaliteten.

Moderater gör gemensam sak med miljöpartister, som vill ha en civilmotståndsutbildning, och med folkpartister, som vill vänta med beslutet för att de ytterligare vill skära ned försvarets grundorganisation. Till sammans begräver de att Krigsskolan i Karlberg som "bedrivit officersutbildning sedan 1792" nu läggs ned. Här förenas m, fp, kd, v och mp till försvar för militära traditioner och ceremoniel och glömmar att skillnaden mot tidigare är benämningen samt att utbildningen öppnas för officerare från alla tre försvarsgrenarna.

För att fortsätta i namnfrågan; Marinens officershögskola i Karlskrona upphör att finnas till namnet och i sin nuvarande form. Men i likhet med nuvarande officershögskoleutbildning kommer också den framtida officersutbildningen att innehålla tydliga fack-, funktions- och truppslagsinriktade delar. Dessa moment kommer också i framtiden att tidsmässigt och innehållsmässigt dominera utbildningen. Unga officerare måste tidigt ha såväl en god teoretisk plattform som en mer specialiserad färdighet inom den disciplin som hon eller han skall verka i. Utskottet utgår i sina skrivningar från att den fackmässiga marina officersutbildningen stannar i Karlskrona. De signaler som utskottsbetänkandet i den frågan skickar kan inte missförstås. Flytten av den skeppstekniska skolan från Berga till Karlskrona är också en tydlig indikation på den betydelse som Centerpartiet och Socialdemokraterna ger Karlskrona som örlogsstad.

Herr talman! Frågan om försvarets helikopterorganisation var föremål för omfattande debatt för ett år sedan. Utskottet markerade under stor enighet att regeringen under den fortsatta beredningen måste beakta uppgifterna såväl i krig som i fred. Jag citerade vid fjolårets debatt ur betänkandetexten, och jag tänkte nu påminna om vad försvarsutskottet då skrev. "Härvid bör samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred inte försämrats."

Säve får nu ett tillskott på en helikopter jämfört med dagsläget. För Göteborgsregionen handlar det således inte om materiella försämringar

utan om förstärkningar av helikopterresurserna. På Säve skall fem helikoptrar stationeras, tre hkp 4 och två hkp 10.

Tyvär är något avtal om räddningstjänstberedskap längs Norrlands-kusten, såvitt jag vet, ännu inte underskrivet. Berörda myndigheter, Försvarsmakten, Sjöfartsverket och Luftfartsverket, måste skyndsamt enas om hur denna beredskap skall organiseras. Det är djupt otillfredsställande att denna fråga inte är löst när vi i dag skall fatta beslut när det gäller helikopterorganisationsfrågorna. Men om försvarsministern har något annat besked att ge i denna fråga bör han ta tillfället att här i kammaren i dag, innan vi skall fatta beslut, meddela detta.

I försvarsbeslutet 1996 angavs att den civila indelningen i Västsverige skulle avgöra Försvarsmaktens territoriella indelning. Sedan den västsvenska länsindelningen nu är klar fullföljer regeringen i samarbete med Centerpartiet detta åtagande. Försvarsområdesstaben i Skövde läggs ned, och den sammanslagna FO-staben för det nya FO 32 förläggs till Göteborg.

I Skövde, liksom i Revingehed, Växjö, Kalmar, Skredsvik, Linköping, Västerås, Gävle och Östersund, inrättas organisationsenheter med ansvar för bl.a. kontakter med kommuner och frivilligorganisationer. Att dessa enheter tillkommit är en följd av ett initiativ från Centerpartiet. I det moderna totalförsvaret behöver militärt och civilt samverka på kommunalt plan. Folkförsvartanken med stöd och närhet till frivilligförsvaret präglar också det svenska försvaret för 2000-talet.

Herr talman! I onsdags skrev vår förre försvarsminister Thage G Peterson under en konvention mot personminor. Han var tillsammans med vänner. Representanter för 125 länder samlades i Ottawa i Kanada för att skriva på avtalet om förbud mot produktion, export, användning och lagring av personminor. 121 av de 125 nationerna undertecknade faktiskt avtalet. Thage G Peterson kunde göra detta med höguret huvud tack vare det beslut som riksdagen fattade för ett år sedan om ett ensidigt svenskt förbud mot antipersonella minor. Det går inte att överskatta den betydelse som den fredsprisbelönade Kampanjen mot landminor, ICBL, haft för detta avtal. Men jag vill betona att utan länder som ensidigt gått före och förbjudit landminorna hade detta avtal dröjt mycket längre.

Centerpartiet känner en djup glädje över att det internationella förbudet mot landminor omfattar så många länder. Centerpartiet tog initiativet till riksdagens beslut om att eftersträva ett internationellt förbud. Vi har drivit regeringen framför oss med sakliga argument. Tillsammans med regeringen har vi författat förslaget om att Sverige ensidigt skall gå före med sitt förbud. Vi har kommit överens med regeringen om att inrätta totalförsvarets minröjningscentrum i Eksjö. Tillsammans skapar vi förutsättningar för en fredligare värld, åtminstone i detta avseende i en värld där oskyldiga barn och civila vuxna slipper lemlästas av minor som ligger kvar och är livsfarliga årtal efter krigets slut.

Anf. 23 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Anders Svärd använder medvetet uttrycket eftervård för att beskriva hur den olycka som drabbade oss genom 1996 års försvarsbeslut skall behandlas. Problemet är väl att prognosen snarare är att denna eftervård kommer att bli ständigt, om det inte är livslånga rehabiliteringsförsök som det handlar om.

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anders Svärd slår sig för bröstet för en mängd centerinitiativ på många olika delområden. Problemet som jag ser det är inte att Centerpartiet ställer sig bakom helheten utan om det verkligen är berett att ta ansvar för helheten.

Anders Svärd berörde inte med ett ord försvarets ekonomiska problem som har kommit upp till ytan under de senaste månaderna.

Det som kanske är allra viktigast långsiktigt, frågan om försvarets skolorganisation, berörde Anders Svärd med en långgrandig argumentation. I fråga om detta är det tydligen viktigare att vissa orter får besked än att vi säkerställer en långsiktigt kvalitativ officersutbildning. Ingen, varken Anders Svärd eller jag, kan vara säker på att en försvarsmaktsgemensam officersutbildning säkerställer god kvalitet för framtiden. Skillnaden mellan Centerpartiet, Socialdemokraterna och alla andra partier är att vi inte är beredda att fatta beslut med denna begränsade vetskap. Men det är ni. Utredningen kommer med sitt förslag i januari. Det hade funnits tid till beredning. Regeringen hade kunnat komma med en proposition som riksdagen skulle ha kunnat fatta beslut om under våren. Då hade vi kunnat vinna klarhet. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att Centerpartiet på detta sätt driver fram ett beslut i en fråga som inte är nödvändigt att fatta nu.

Officerarnas kompetens är Försvarsmaktens kärnkompetens, inte minst i anpassningsperspektivet. Att då spela rysk roulett genom att inte ha tillräckligt underbyggda förslag och ändå kräva att de drivs igenom tycker jag är ett mycket farligt ställningstagande.

Anf. 24 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Frågan om vem som är långgrandig i argumentationen får väl andra avgöra.

När det gäller den begränsade vetskapen som Henrik Landerholm tar upp, är det upp till var och en att försöka sätta sig in i och fatta beslut. Det är klart att om man inte vill fatta beslut kan man alltid skylla på begränsad vetskap. Jag tycker att det finns ett bra underlag. Därför har jag rekommenderat mitt parti att vi skall vara med på denna lösning, som är ett första viktigt steg och som sparar pengar. Jag har en känsla av att även Moderaterna har behov av att hitta pengar till sina överbud på försvarsområdet.

I fråga om ständig eftervård är jag alldeles övertygad om att den tiden är förbi då man fattade beslut och satt lugnt och väntade i fem år tills det var dags att fatta nästa beslut. Det kommer att behövas en ständig uppföljning av framför allt de säkerhetspolitiska förhållandena. Man kan kalla det eftervård, som jag gjorde. Man kan också kalla det för något annat. Men det är viktigt att vi ständigt har en diskussion om vad den säkerhetspolitiska situationen kräver.

Jag har pekat på några centerinitiativ. Jag har stått för dem, inte minst det som handlade om landminornas avskaffande. Jag vet att Henrik Landerholm inte gillar det. Det kan jag stå ut med.

Anf. 25 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag vill först att kammaren noterar att vi inte har motsatt oss ett internationellt totalförbud. Tvärtom var det en moderat utrikesminister som först tog upp denna fråga i internationella forum.

Åter till skolorganisationen. Anders Svärd säger att han tycker att ärendet är tillräckligt berett. Problemet är att det är precis det besked som vi har fått också från Försvarsdepartementet. Det är ett besked som egentligen var slutsatsen av den offentliga hearing som vi höll i frågan. Det tycks mycket, och det vets litet. Jag avvisar inte en grundläggande försvarsmaktsgemensam officersutbildning. Men jag konstaterar att den kommer att trycka ut andra viktiga delar av utbildningen om inte den grundläggande officersutbildningen sammantaget förlängs. Så är det. Jag är inte beredd att nu ta ställning till och säga definitivt nej till en försvarsmaktsgemensam officersutbildning. Men det måste vara vår uppgift att peka på riskerna.

Dessa unga människor, som i dag har en grundläggande utbildning på två år, kommer hem till sina fartygsförband, flottiljer och regementen och skall klara av att göra ett jobb. Om det blir en – eller, hemska tanke, som jag nämnde i mitt huvudanförande – två terminers försvarsmaktsgemensam utbildning av dessa två år, vilket jobb kommer då dessa unga officerare att klara av att göra hemma på sina förband? Till vilken nytta kommer de att vara för krigsförbandens beredskap och till vilken nytta kommer de att vara i värnpliktsutbildningen om tiden har ägnats åt annat än det som är deras huvudtjänst?

En försvarsmaktsgemensam officersutbildning som blir för lång och tränger ut annat riskerar att bli lika absurd som en kommunalgemensam inledande utbildning, samma för alla kommunalanställda. Anders Svärd, denna fråga är inte tillräckligt beredd och detta borde Anders Svärd tillstå!

Anf. 26 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Henrik Landerholm utgår från att försvarsgrensgemensam utbildning tillhör det som karakteriseras som annat än det som är nödvändigt för tjänsten. Jag tycker att det tvärtom är viktigt i ett alltmer integrerat försvar att man, som jag sade i mitt huvudanförande, har en ordentlig grund, en gemensam utbildningsgrund. Detta blir allt viktigare. Det är vad det faktiskt handlar om.

Sedan till frågan om utbildningstidens längd. Henrik Landerholm var ju på samma hearing som jag och han kunde då höra Försvarsmaktens representanter säga att det inte är självklart hur lång tid officersutbildningen skall få ta. Kanhända är det t.o.m. en fördel från meritsynpunkt om den blir längre. Det behöver alltså inte vara en nackdel. Hela den frågan skall ses över. Med en förändring i kravbilden måste man vara beredd att förändra utbildningstiden, men det finns utrymme för det i det fortsatta utredningsarbetet.

Anf. 27 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Anders Svärd pekar på det faktum att vi beträffande skolorganisationen har en gemensam reservation som spänner över hela det politiska fältet. Detta är inte konstigt, Anders Svärd!

Jag vägrar att hamna i den positionen att jag på förhand säger att en ståndpunkt är felaktig bara därför att den omfattas av moderater. Jag tillstår att jag var genuint osäker i den här frågan. Henrik Landerholm och jag har naturligtvis inte i alla stycken samma åsikt, inte i den här frågan heller, men vi står bakom texten i reservationen. Så enkelt är det.

Anders Svärd säger att ett beslut om skolorganisationen nu medför en icke oväsentlig besparing. Kan vi möjligen få en precisering av hur stor denna icke oväsentliga besparing är och ett besked om med vilken säkerhet kalkylen är gjord? Kan vi också få en antydning om det möjligen finns en icke oväsentlig besparing att göra vad gäller helikopterorganisationen och en antydning om på vilka grunder denna anses framräknad?

Herr talman! Det är inte konstigt om det inom det politiska fältet uppstår en gemensam syn när underlaget är så skakigt som det är i just dessa båda frågor.

Anf. 28 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Poängen i mitt påpekande om att reservationen är gemensam är just det som också Jan Jennehag kom in på, nämligen de olika utgångspunkterna för den gemensamma reservationen. Just detta pekade jag på, inte någonting annat.

När det gäller besparingsmöjligheterna är det bara att läsa vad som sägs i utredningen. Det handlar om 50 miljoner kronor om året i samband med den här rationaliseringen. Det är väl ingen hemlighet.

Anf. 29 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Det uppstår situationer där man är tveksam till den kalkyl som är gjord. Anders Svärd tror på den. Jag är genuint osäker. De 50 miljoner kronorna per år betraktar jag som en mycket osäker siffra. Det är skäl nog att avvakta ett tag till för att få ett bättre underlag att ta ställning till.

Anf. 30 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Den som är rädd för att fatta beslut kan alltid skylla på osäkerhet och vänta ytterligare. Inte minst mot bakgrund av det som bl.a. Henrik Landerholm påpekat ser jag en poäng i att vi på alla sätt håller i Försvarmaktens pengapåse. Det gäller också att se till att vi är så effektiva som möjligt.

Här föreligger ett skarpt förslag som innebär en förändring och samtidigt en besparing. Detta är något som vi bör ta vara på.

Anf. 31 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Anders Svärd berörde i sitt inlägg helikopter verksamheten och sade bl.a. att det i Göteborg kommer att bli en förstärkning av resurserna. Ja, Anders Svärd, först blir det en centralisering genom att man grupperar superpumporna på Sätenäs i Göteborg. Sedan skall de omedelbart, dagen efteråt, återgå till sin gamla arbetsplats för att stödja flygtidsproduktionen när det gäller JAS.

Flera har här nämnt helikopter verksamheten och vad vi säger som står bakom reservationen. Både Militärbefälhavaren Syd och Militärbefälhavaren Mitt har markerat att det, för att lösa Försvarmaktens uppgifter

och det samverkansarbete som finns med det civila samhället, behövs en divisionsledning i Säve. Varför då, Anders Svärd, denna centralisering som ni har kommit överens om med regeringen?

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 32 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Jag påpekade att det faktiskt blir en förstärkning av antalet helikoptrar i Göteborg. Det är bara att läsa innantill. Naturligtvis finns det dock såväl i denna fråga som i andra frågor anledning att fundera framåt och fundera över om detta blir tillräckligt bra. Därför står det både i propositionen och i betänkandet att regeringen är beredd att ta upp frågan igen om det inte skulle fungera på det sätt som är avsikten. Då handlar det inte bara om militära behov utan också om hela helikopterorganisationens roll i fråga om bl.a. katastrofberedskap. Detta står det om i propositionen men också i utskottets betänkande.

Anf. 33 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis väldigt intressant att det står i regeringens proposition att man är beredd att återkomma till riksdagen; det borde det kanske göra på fler ställen i regeringens propositioner.

I detta sammanhang nämns flyg- och sjöräddningscentralen ARCC i Karingberget i Göteborg och MRCC när det gäller den marina delen. Man kan inte blanda ihop divisionsledningen på Säve med flyg- eller sjöräddningscentralen i Karingberget. Det argumentet håller naturligtvis inte. Nej, Anders Svärd, det är bättre, tycker jag, att riksdagen i dag beslutar att ha kvar Sävedivisionen, med tillägget att beslutet får omprövas om det skulle visa sig mindre bra.

Anf. 34 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Det sker ingen sammanblandning vare sig i propositionen eller i betänkandet beträffande vem som skall leda vad. Vad som påpekas är att katastrofinsatser där helikoptrarna är en del av resurserna leds från ARCC och MRCC. När det däremot gäller ledningen av divisionen är det i detta fall klarlagt att det är Kallinge. Det är alltså fråga om två skilda saker. Vid en noggrannare läsning upptäcker kanske Åke Carnerö att det är uppdelat på det sättet i betänkandet.

Anf. 35 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Att debattera Sveriges försvarspolitik i dag är egentligen en märklig händelse. Vi har en internationell omgivning där vi just genomlider en säkerhetspolitisk kris i Irak och där det internationella samfundet försöker upprätthålla det internationella samfundets regler.

Vi vet att det kan handla om användning av vapen som tyvärr kan tillhöra framtiden – biologiska vapen, kemiska vapen. Vi vet att alla länder i Europa vädjar till Förenta staterna: Vi måste fortsätta insatsen i Bosnien för att inte krig skall kunna sprida sig vidare, för att inbördeskriget inte skall återuppstå. Samtidigt växer det fram internationella strukturer som syftar till att befästa och utveckla den avgörande förbättring av det säkerhetspolitiska läget som har skapats genom att det kalla kriget har tagit slut och de f.d. kommunistiska länderna har blivit demokratier.

Vi diskuterar försvarspolitik i dag från denna dubbla utgångspunkt av krig och krigsrisker och förbättrade säkerhetsmöjligheter. Vårt försvar präglas av en internationalisering, en förmåga att delta i vår tids och den kommande tidens internationella mönster. Vi har en förnyelse i vårt försvar av materiel och när det gäller människorna. Vi inför ett sätt att utbilda och karriärplanera som påminner om det som finns på den civila sidan, högskolans sätt. Vi har samverkan med det civila samhället. Jag såg senast för några dagar sedan bandvagnar som forcerade fram i snöskogarna i Värmland.

Vi har en forskning som delvis uppenbarligen är av yppersta världsklass. Försvarets forskningsanstalt kommer att motta ett pris som visar att man kan verifiera kunskaper om kemvapen som är på absolut internationell nivå.

Vi har också kommit i gång med en framåtriktad idédiskussion om det kommande försvaret in på 2000-talet. Jag hoppas också att Pliktutredningen, som vi tillsatt, skall kunna bli ett sådant forum, liksom naturligtvis Förvarsberedningen. Jag önskar att få höra mer av framåtsyftande idédiskussion om ett försvar i den nya säkerhetspolitiska situationen – icke utan krig och krigsrisker men samtidigt efter kalla kriget.

Förvarsutskottet har gjort flera påpekanden för regeringen. Jag vill gärna öka vidden av kommunikation och dialog mellan riksdagen och regeringen. På flera punkter har utskottet uttalat sig för att man vill ha och fördjupa en dialog med regeringen. Det gäller anpassning, ledningssystem, IT, sambandet mellan operativ förmåga och försvarskrafternas utformning.

Jag skall göra några kommentarer som jag ser befogade för dagen.

Beträffande anpassning måste jag säga att även jag har haft svårt att ta till mig de texter som vi håller på att arbeta fram därför att det är en ny princip. Jag kanske kan tycka att det hade varit mer naturligt att titta på konkreta ställningstaganden. Jag ser Gripens tredje delserie, som ju är ett stort anpassningsprogram, som ett väldigt konkret uttryck för att vi om fyra, fem, sex eller sju år skall kunna ha Gripen som ett ännu mera slagkraftigt luftförsvarssystem. Jag ser faktiskt Vikingprojektet som en sådan möjlighet – där skall ett ställningstagande ske senare – om vi vill kunna ha den anpassningsmöjligheten för vårt undervattensförsvar långt fram i framtiden. Jag tycker att analysen från Överstyrelsen för civil beredskap av hur det svenska samhällets alla myndighetsfunktioner och näringsliv skall kunna ställas om ger ett intryck av att det är möjligt. Det är t.o.m. förberett. Jag vet att det inom högkvarteret finns anvisningar och analyser om hur ett anpassningsförlopp skall gå till inom ett år och inom fem år. Det är ett konkret arbete, inte bara fraser.

Jag skall kommentera ytterligare en punkt, och det gäller IT år 2000. I går fattade regeringen ett beslut om att uppdra åt alla berörda myndigheter under vårt område att varje kvartal redovisa för regeringen hur situationen är inför år 2000. Jag förutser att vi kommer att få åtskilliga redovisningar av både möjligheter och svårigheter inför år 2000. Det gör vi på ett sätt som visar, liksom när vi hade dialogen med Försvarmakten kring Siriusprojektet, att Förvarsdepartementet med riksdagens uppdrag i ryggen förmår att föra en meningsfull och saklig dialog, som syftar till att verkställa de politiska beslut och uppdrag som Sveriges riksdag ger Sveriges regering och som sedan skall genomföras av Sveriges myndigheter.

Även på de andra punkterna finns det åtskilligt att säga, men jag hoppar över dem för ögonblicket och vill avrunda denna del med att säga att jag självklart är intresserad av en fortsatt dialog med riksdagen och dess försvarsutskott om de punkter som utskottet har tagit upp.

Det har gjorts gällande från olika håll i debatten att det möjligen kan röra sig om överplanering eller underbudgetering i det försvarsbeslut som vi lever under. Det är riktigt att vi i budgetpropositionen anmält att det kan röra sig om 300–500 miljoner kronor. De uppgifter som har cirkulerat de senaste veckorna och månaderna om ytterligare stora uppgifter vill inte jag lägga till bas för en diskussion i dag i Sveriges riksdag, eftersom det ännu icke är utklarerat vari de består, hur stora de är och vad de har för karaktär. Jag har heller inte haft samtal med överbefälhavaren under senare tid på denna punkt. Jag vet därför inte vad överbefälhavaren i sin egenskap av chef för Försvarsmakten har att säga till regeringen i detta sammanhang.

Jag kan bara göra den reflexionen att moderaternas inlägg och skrivningar bygger på samma underlag som togs fram för 1996 års försvarsbeslut. Innebörden är att om det finns problem får alla som har varit med och lagt fram sina olika alternativ i förra försvarsbeslut begrunda dessa. Att vi i dagens säkerhetspolitiska situation skulle öka den svenska försvarsmaktens omfattning på det sätt som moderaterna förespråkar ser jag inga motiv för. Det är ett tänkande som inte ter sig särskilt modernt.

Mycket av tiden i dag har diskussionen gällt försvarets skolverksamhet. Det inlägg som gjordes från Anders Svärds sida är mycket uttömmande när det gäller hur vi i regeringen har resonerat. Jag kan därför ställa mig helt bakom hans sätt att argumentera.

Beträffande helikopterverksamheten har vi haft debatter under frågestunder osv. här i kammaren. Jag har sagt att jag vet att myndigheterna på det här området, där Sjöfartsverket har centralt ansvar för räddningsverksamheten, arbetar med att åstadkomma det som varit utgångspunkten för regeringens proposition. Jag hade hoppats att det skulle föreligga ett avtal i dag. Läget är följande. Förhandlingar pågår just nu mellan berörda myndigheter, och avsikten är att ett avtal mellan Sjöfartsverket och Försvarsmakten om räddningsberedskapen i landet skall skrivas under den 15 december.

När det gäller beredskapen på Norrlandskusten skall, enligt vad förhandlingarna i denna del för närvarande går ut på, en helikopter upprätthålla beredskapen i norra Bottenhavets sjötrafikområde. Var denna helikopter skall finnas är ännu inte bestämt i dessa förhandlingar. De orter som funnits med i diskussionen är Umeå, Sundsvall/Härnösand, dvs. Midlanda, och Söderhamn. Den kostnad som det här medför är enligt uppgift från Sjöfartsverket finansierad myndigheterna emellan.

Helikoptrarna som tidigare tillhörde F 15 i Söderhamn tillhör nu i enlighet med försvarsbeslutet från förra året F 4 i Östersund. Eftersom avtal om räddningsberedskap ännu inte har undertecknats av myndigheterna skall jag se till att flytten från Söderhamn till Östersund inte fullföljs innan avtalet undertecknats. Fortsatt stationering intill det att avtalet blir undertecknat är alltså Söderhamn.

Med dessa ord hoppas jag att det skall vara möjligt för kammaren att i dag fatta beslut i enlighet med de förslag som försvarsutskottets majoritet har lagt fram för kammaren.

Anf. 36 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Ingen av de båda utskotts företrädarna för majoriteten berörde i sina inlägg den raskt punkterade försvarsekonomi, något som riskerar att göra 1995, 1996 och 1997 års försvarsbeslut mycket snart obsoleta, om inte rent av till nulliteter, vilket är talande för den brist på seriositet som fanns i underlaget för dessa försvarsbeslut. Att hasta fram beslut som kan ge vissa besparingar snabbt kan uppenbarligen leda till mycket stora svarta hål som kostar mångdubbelt mer på sikt.

Försvarsministern har inte talat med ÖB. Men vad gör regeringen för att snabbt bringa klarhet i det som nu sker? När får vi besked om hur allvarligt läget är? När får vi besked om var ansvaret i så fall ligger och hur det skall utkrävas? När får vi besked om vilka konsekvensbeslut som krävs i förhållande till de försvarsbeslut som redan har fattats?

Eftersom 1995, 1996 och 1997 års försvarsbeslut fattats av Socialdemokraterna och Centern krävs det besked på dessa punkter före valet nästa höst, försvarsministern.

Avslutningsvis måste jag säga att jag är lika bekymrad som jag vet att regeringspartiets försvarspolitik är när det gäller bristen på besked. Försvarsministern beklagade i och för sig att han inte kunde ge något besked om helikopterberedskapen längs nedre Norrlandskusten. Effekterna av hur försvarsbesluten har hanterats under de gångna åren ger inga lugnande besked.

Anf. 37 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Beträffande Norrlandskusten har jag just tagit upp det som har varit utgångspunkten, nämligen att vi kommer att få en reglerad räddningsverksamhet längs Norrlandskusten. Vi kommer att sätta av pengar som gör att denna kommer att fungera på precis samma sätt som den har gjort längs övriga delar av vår kust. Det återstår en förhandling myndigheterna emellan där den myndighet som har ansvaret för räddningsverksamheten vill vara med och forma beslutet om exakt var efter Norrlandskusten helikoptrar skall baseras.

När det gäller de ekonomiska problemen skall regeringen i sina budgetanvisningar och regleringsbrev inför 1998 ha följande hantering: Det som vi får in från Försvarsmakten den 1 mars 1998 – som skall utgöra underlag inför 1999 års budget – skall vi göra en genomlysning av för att se hur det faktiska utfallet blev för detta år. Dessutom skall vi göra prognoser om utfallet för de kommande budgetåren. Eventuella åtgärder måste sedan vidtas i ljuset av vad som då kommer fram.

Anf. 38 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Jag blir faktiskt ganska bekymrad när jag hör försvarsministern. Vi är på väg in i det andra året som omfattas av 1996 års försvarsbeslut. Regeringen avser att i sina planeringshänvisningar ge direktiv till Försvarsmakten, när vi redan vet av regeringens proposition och av ytterligare uppgifter från högkvarteret att det läcker som ett såll i försvarsekonomi. Vi vet inte ens om de beslut som är fattade eller om det beslut som fattas i dag har någon reell effekt när det gäller försvarsförmågan. Detta måste man ta itu med omedelbart för att bringa klarhet.

Ansvaret för detta ligger formellt och politiskt hos regeringen och hos försvarsministern.

Jag har fortfarande samma frågor som jag ställde i min första replik: När får vi besked om hur allvarligt läget är? När får vi besked om var ansvaret ligger och hur det skall utkrävas? När får vi besked om vilka konsekvensbeslut som måste fattas så att det blir riktiga försvarsbeslut i förhållande till de resurser som vi har varit beredda att ställa till förfogande?

Som jag sade: Det politiska ansvaret ligger hos Socialdemokraterna och Centern. Besked på dessa punkter så att det kan vidtas åtgärder måste ges före valet nästa höst, försvarsministern.

Anf. 39 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Så fort det under tidig höst började anmälas från högkvarteret att det kunde röra sig om större överbudgetering eller underskott har vi haft diskussioner inom ramen för en arbetsgrupp som tillsattes genom ett regeringsbeslut och som består av representanter för Försvarsmakten och Regeringskansliet.

Jag kan säga att det har varit mycket olika innebörd i de siffror som har diskuterats och som har framförts. Det finns fortfarande mycket arbete att göra för Regeringskansliet för att få genomlyst vari dessa möjliga underskott består. Det gör att jag för dagen icke är beredd att göra några utsagor, vare sig om s.k. ansvar eller mera precist om och i så fall hur beslut skall föreslås, om regeringen skall föreslå riksdagen, om regeringen skall fatta egna beslut eller om beslut skall fattas inom Försvarsmakten. Jag är icke beredd att göra sådana uttalanden innan jag känner att regeringen kunskapsmässigt står på en fastare grund när det gäller vari dessa ekonomiska problem består.

Anf. 40 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag vill understryka det allvar som Lennart Rohdin gav uttryck för när det gäller de ekonomiska frågorna. Dessa problem har inte varit okända. Det var klart redan inför försvarsbeslutet 1996 att pengarna inte skulle räcka. I mars angav ÖB att det fattades 300–500 miljoner. Under hösten har utskottet erfarit – inte på grund av uppgifter som har cirkulerat utan genom en föredragning för försvarsutskottet – att det då handlade om en brist på mellan 9 och 10 miljarder. Detta har emellertid, som försvarsministern antydde, föga att göra med Försvarsmaktens akuta ekonomiska situation, dvs. under 1997 och 1998. I det sammanhanget uppfattade i alla fall inte jag likviditeten som något problem. Här handlar det om hur man långsiktigt med de begränsade resurser och de begränsade anslag som regeringen har angivit skall klara av att lösa sina uppgifter med de förband som riksdagen fattade beslut om den 13 december 1996.

Försvarsministern är hoppfull i många frågor. Det är positivt. Frågan är om hoppet är välgrundat. Beträffande anpassningsfrågan säger försvarsministern att det inte bara är fraser, utan att det finns underlag. Då måste jag ställa frågan: Varför har detta inte presenterats för utskottet? Var finns den årliga utvärderingen av krigsdugligheten i ett anpassningsperspektiv som förutsattes förra året? Var finns redovisningen av de vid-

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

tagna åtgärderna och kompletterande förslag som försvarsutskottet förut-
satte 1996? Vi har inte fått dem till dels.

Vi är inte dåligt allmänbildade på försvarsområdet. Vi har en ganska
god bild över vad som händer i hela myndighetsstrukturen. Dessutom får
regeringen nu ett tillkännagivande om att man särskilt måste se på de
försvarsindustriella frågorna, alltså materielförsörjningen i ett anpass-
ningsperspektiv.

Detta är en avgörande fråga som regeringen måste ta ansvar för. Jag
beklagat att vi moderater – med instämmanden av folkpartister – känt oss
tvungna att reservera oss i denna fråga. Men vi tror inte längre, efter det
att denna process har pågått i fem år, att detta kommer att genomföras om
det lämnas opåtalat. I denna fråga kräver jag både ansvar och besked,
försvarsministern.

Anf. 41 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag kan säga det igen: Jag tycker att det har varit svårt
att komma in i en del av det tekniska språket som finns inom den för-
svarspolitiska sektorn. Jag har haft svårt att också förstå innebörden i en
del av de texter som gäller t.ex. anpassningen.

Jag tänker lägga möda på att förklara detta på ett sätt som gör att jag
själv förstår det. Jag tycker att jag lär mig, och jag hoppas att det skall
kunna leda till att vi också från regeringens sida kan skriva texter som är
relevanta kring de frågeställningar där vi fattar beslut.

Henrik Landerholm tog upp den försvarsindustriella frågan. Jag kan
säga att under min höst här har jag arbetat väldigt mycket med detta. Jag
har följt riksdagens beslut om vilka områden som skall vara prioriterade i
Sverige för att vi skall ha en egen industriell förmåga – nu och längre
fram. Sveriges riksdag har själv på ett föredömligt sätt utpekat områden:
undervattens teknik, luftförsvarsteknik, signaturanpassning osv. Jag har
arbetat med de frågorna och därigenom också genomfört åtgärder som
gör att vi har en anpassningsförmåga som heter duga.

Anf. 42 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att det inte är försvarsministerns
goda vilja som jag ifrågasätter, utan den förmåga som redovisas i skri-
velse och proposition till riksdagen. Där finns inte de redovisningar som
riksdagen klart har angivit skall finnas. Därför kommer såväl utskottet
som de partier som inte stått bakom utskottsmajoriteten att förfölja rege-
ringen med blåslampa i denna fråga.

Låt mig ta upp två andra frågor.

Den första gäller skolorganisationen. Denna fråga är inte tillräckligt
utredd. Vi vet inte hur framtidens officersutbildning kommer att se ut.
Om försvarsministern i dag kan ge ett besked om att han är öppen för
ytterligare anslag som skulle kunna förlänga officersutbildningen är jag
beredd att diskutera frågan.

Jag har en fråga om skolorganisationen. Jag tycker att försvarsmi-
nistern skulle kunna ge ett besked så här mellan fyra ögon. Är det inte så
att det är påtryckningar från centerpartistiska kommunalråd ute i bygder-
na, med stöd av de centerpartistiska försvarspolitikerna, som snarare än

substansen har kommit att avgöra att beslut om besked om *var* utbildningen skall lokaliseras har kommit före beslut om innehållet?

Försvarsministern har en god ansats och en god vilja. Det år som nu har gått har i mycket präglats av ett reagerande på många saker som har hänt. Jag uppfattar det som avgörande att försvarsministern och Försvarsdepartementet nu inte bara reagerar, utan också börjar regera.

Anf. 43 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Frågan om skolorganisationen har sakligt sett uttömts i den här debatten av Anders Svärd, enligt min åsikt. Jag har inte varit utsatt för någon så kallad påtryckning av det slag som Henrik Landerholm pratar om. Däremot har överbefälhavaren på ett tydligt sätt sagt till mig att det är viktigt att ta de organisatoriska stegen nu. Jag avslöjar ingen hemlighet om jag säger att han kanske hade kunnat tänka sig en ännu djärvare lokaliseringspolitik i det här hänseendet.

Anf. 44 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Vad gäller bristerna i ekonomin kan jag förstå att försvarsministern har en tuff uppgift. Jag tror att vi rör oss med mekanismer som är oerhört svåra att rå på. Det är ingen slump att detta är den sektor inom statens verksamhet som regelmässigt hamnar i den här situationen. Den skiljer sig principiellt från många andra områden inom statlig verksamhet.

Jag tror att vi måste fatta försvarsbeslut på ett annat sätt i framtiden än vad vi hittills har gjort. Vi måste ta konsekvenserna av de tillkortakommanden som vi gång på gång noterar, och lämna den modell för beredningsprocess som vi hittills har haft. Jag har i dag inte något konkret förslag om hur detta skall gå till, men jag utgår från att saken orsakar bryderi också för försvarsministern.

Jag skall nu beröra frågan om helikopterorganisationen. Eftersom vi talar om ekonomiska svårigheter hade det varit välgörande att få ett svar på frågan inte bara i beredningsprocessen och inför utskottets behandling, utan också i dag. Anders Svärd gav inget svar. De uppgifter som vi som riksdagsledamöter haft att ta ställning till har gjort det fullkomligt omöjligt att bringa reda i vilka ekonomiska vinster som görs med den föreslagna helikopterorganisationen. De uppgifter som har funnits har tvärtom, åtminstone för mig, på ett tydligt sätt klargjort att det inte kommer att bli några ekonomiska vinster.

Anf. 45 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Ingen försvarsminister kan väl vara nöjd med ett ekonomiskt styrsystem av den art som vi upplever när vi får den här typen av dialoger och oklarheter om vad som egentligen är kostnadsbudget och vad som är utfall. Självfallet anser jag inte att någon i riksdagens försvarsutskott skall vara nöjd med något sådant.

Jag har förhoppningen att vi den här gången skall kunna ta rejäla tag för att få till stånd ett ekonomiskt styrsystem som gör att vi inte hamnar i den här situationen igen. En viktig punkt i detta är naturligtvis att vi inte har en inflationsekonomi. Sannolikt har vi en situation där vår valuta är förutsägbar.

Vi har dessutom genomgått en budgetprocess inom Försvarsmakten och dess relationer med Försvarets materielverk. Den kan ha inneburit barnsjukdomar.

Jag avser att i det fortsatta arbetet också försöka tränga ned i frågan om vad det är för strukturella fel som gör att regering efter regering och riksdag efter riksdag ställs inför den här typen underskott.

Anf. 46 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag har tänkt ställa två frågor.

Den första är en pliktfråga. Högkvarteret har skrivit till Försvarsdepartementet och sagt att det av ekonomiska skäl finns värnpliktiga på vissa poster. Detta strider mot internationella konventioner. Om inte försvarsministern sätter stopp för det här riskerar vi nog att se fler exempel på det i den ekonomiska situation vi har och som vi inte minst har debatterat i dag.

Den andra frågan gäller 2000-problemet. Försvarsministern sade att myndigheterna nu skall rapportera hur arbetet fortskrider till regeringen varje kvartal. Jag är nyfiken på hur regeringen i sin tur rapporterar till riksdagen om de här problemen; hur de löses eller åtminstone hur arbetet fortskrider. Detta kommer förmodligen att leda till stora avvägningsfrågor när det gäller budget och prioriteringar mellan olika samhällsområden osv. Jag önskar en samlad redogörelse från regeringen när det gäller 2000-problematiken och hur den skall hanteras både i fråga om budgetfrågor, prioriteringsfrågor och ansvarsförhållanden.

Anf. 47 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag känner mig litet osäker på om regeringen har utlovat en kommunikation till riksdagen i den samlade 2000-frågan. Jag erinrar mig inte det. Däremot vill jag gärna säga att jag utgår från att vi skall ha en fortsatt rapportering om vilka problem och möjligheter vi möter vad gäller Försvarsdepartementets område. Jag står självfallet till förfogande för att i olika former kommunicera med riksdagen och dess försvarsutskott om hur detta arbete kommer att fortfara.

Anf. 48 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag kan ge ett litet exempel på vari oron bottnar när det gäller 2000-problematiken.

IT-kommissionen hade en hearing för ett tag sedan. Försvarsmaktens företrädare fick ett par frågor. Bl.a. frågade man: Det innebär att anpassningskostnaden kan röra sig om ca 1 miljard? Försvarsmakten svarade: Ja. Man frågade: Har ni säkerställt resurserna för detta? Försvarsmakten svarade: Nej, det finns inga pengar till det.

Detta är alltså en av anledningarna till att stora delar av – om inte hela – försvarsutskottet känner en stor oro för detta.

Därmed kommer vi in på behovet av det som försvarsministern öppnade för, nämligen en kommunikation med departementet. Förhoppningsvis kommer det också en skrivelse eller en proposition, som jag efterlyser, så att vi har möjlighet att motionera och redovisa våra olika partiers ställningstaganden när det gäller omfördelningar, inte minst mellan olika samhällssektorer. Vi vet ju att det är kompetens i form av perso-

ner som kommer att vara mycket gränssättande för hur man skall kunna hantera de här problemen. Det kan röra sig om avvägningar mellan hälso- och sjukvård och försvar eller andra samhällssektorer. Jag tycker att det är viktigt att riksdagen har en politisk möjlighet att påverka detta.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 49 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag har också under hand fått se uppgifter av detta slag. Det kom bl.a. fram när Regeringskansliet gick igenom Siriusprojektet. Det är ett omfattande beslut av regeringen. Jag har lagt ned stor energi på att förklara våra ställningstaganden och redovisa de erinringar som andra myndigheter har gjort mot just förutsägbarheten av Försvarsmaktens IT-satsningar. Vi kommer att följa de IT-system som finns i fråga om kostnadsutvecklingen för framtiden både i perspektivet av 2000 och generellt.

Jag vill också nämna en sak som jag förbisåg i mitt tidigare inlägg. Annika Nordgren tog upp högkvarterets skrivelse till regeringen om värnplikt av ekonomiska skäl. Jag tror mig veta vilken skrivelse det är fråga om. Jag delar inte den hållning som finns i skrivelsen. Jag anser att vi skall ha det så att värnpliktiga tjänstgör för utbildning och att de tjänstgör i krigsorganisationen. När det finns möjligheter för regeringen att komma in med olika konkreta ställningstaganden tänker jag gå vidare på det sättet.

Anf. 50 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Försvarsministern talar om att öka dialogen med riksdagen. Det är bra.

Försvarsministern talar också om att det pågår ett arbete när det gäller anpassningen. Det gör det naturligtvis. Anpassningsdoktrinen är ju viktig. Den är en central del av vår försvarspolitik. Detta får naturligtvis inte bli ett getingbo som det bara surrar omkring. Här behövs ju fasthet. Som jag sade i mitt anförande har det fattats ett beslut att riksdagen årligen skall kunna följa upp beredskapsläget. Det är knapparna som finns i den här salen som skall användas om det skulle vara nödvändigt att höja beredskapsläget. Vad har vi då för grund att stå på? Riksdagen måste ha möjlighet att veta vilken grund den har att stå på.

Då är min fråga: Hur styr nu regeringen arbetet för att riksdagen skall få en bra bild av beredskapsläget och ha en så bra grund som möjligt att utgå ifrån?

Jag nämnde också sambandet mellan anpassningsförmåga och välutbildade förband. Vad vill regeringen göra för att pliktpersonalens kompetens skall kunna vidmakthållas?

Anf. 51 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Den här frågan har kanske också att göra med det som utskottet har önskat sig, nämligen ett försvarsdepartement som förmår att leda utvecklingen. Självfallet känner jag att Försvarsdepartementet skall göra det på det sätt som vår regeringsform föreskriver, när det gäller avvägningen av uppgifter mellan statsfunktionerna. När det gäller den här frågeställningen har jag förnyat och förhoppningsvis förtydligat uppgifterna för de mellandepartementala arbetsgrupper som finns. Det gäller även sådan arbetsgrupper som finns inom Försvarsdepartementet.

Jag har en intensiv dialog med Försvarsmakten om de här frågeställningarna. Jag tar del av material som jag får från Försvarsmakten. På många punkter har jag funnit att man i utformningen av anvisningar väl följer det som riksdagen har tagit som sin utgångspunkt för anpassningen. Jag känner inte att begreppet anpassning är en fiktion. Men som jag har klargjort i mina tidigare inlägg kan jag inte neka till att de texter där detta framläggs ibland ger ett intryck av akademisk textproduktion i ordets sämre mening.

Anf. 52 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Jag har all respekt för att det här är svår materia. Det är nog inte så att det bara gäller försvarsministern, utan det gäller nog oss allesammans. Det här är svårt att tränga in i. Då är det viktigt att man kan styra arbetet kraftfullt så att vi kanske kan knyta ihop, som jag sade i mitt anförande, de försvars- och säkerhetspolitiska målen, operativ förmåga, dvs. verksamhetsmålen, och kostnaderna. Jag vill än en gång uppmana försvarsministern att se till att vi kan styra det kraftfullt mot detta, så att riksdagen sedan kan få ett bra underlag. Förhoppningsvis behöver vi inte vänta alltför länge på detta.

Anf. 53 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Jag vill tacka försvarsministern för beskedet beträffande helikopterberedskapen på Norrlandskusten. Jag uppfattade beskedet så att till dess att det finns ett avtal i frågan skall ingen flytt från Söderhamn genomföras. Jag uppfattade också att de orter som är aktuella för lokalisering av en helikopter för katastrofberedskapens behov är Umeå, Sundsvall–Härnösand och Söderhamn. Det är enligt min mening rimligt att den myndighet som har ansvaret och skall betala också skall ha ett inflytande över lokaliseringen.

Anf. 54 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag kan bekräfta det som Anders Svärd nu säger om hur han uppfattat mitt anförande. Jag bekräftar att det var min avsikt att säga just det som Anders Svärd nu sade.

Anf. 55 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! Efter den debatt som förevarit där det mesta är sagt skall jag mycket kort beröra två områden. Det gäller försvarets skolorganisation och motioner som gäller bevarande av Bodens fästning.

Låt mig först säga något om skolverksamheten. Det har redan påpekats vilket bristfälligt underlag som regeringen presenterat när det gäller försvarets skolverksamhet. Regeringen kräver nu att riksdagen skall godkänna en inriktning som är utan innehåll. Även utskottsmajoriteten borde anse att det är besvärligt att besluta om en lokalisering utan att utbildningens innehåll är färdigutrett.

Enligt min mening är utbildningens innehåll särskilt viktigt all den stund den nuvarande officersutbildningen har mycket hög kvalitet. Officerare är ju faktiskt attraktiva på den civila marknaden. Därför är det viktigt att man nu också vet säkert att den utbildning som blir av inte

försämrats i kvalitet. Tvärtom borde man vara helt säker på det innan man beslutar om den organisation som ligger till grund för dagens beslut.

Jag är också angelägen om att nämna några ord om vinterutbildningen. Omfattningen av den utbildningen finns inte heller beskriven. Alla minns kanske att när Stridsskola nord tillkom, var det på grund av att man ansåg att några få veckors vinterutbildning inte var tillräckligt. Därför etablerades och lokaliserades Stridsskola nord till Umeå.

Det är viktigt att man har en plattform för utbildning i och utveckling av tekniken vid strid i de speciella miljöer som finns i Norrland med kyla, snö och ödemarksterräng. Det är också nödvändigt för att uppfylla brigadernas krav på kompetens hos officerarna. Med ett minskat antal operativt rörliga armétridskrafter ökar kravet på att samtliga brigader kan uppträda och agera i vintermiljö.

Samtliga officerare placerade vid förband i norra Sverige måste genomföra sin grundläggande skolutbildning, pluton- och kompanichefsutbildning, vid en sådan utbildningsplats. Kravet på förmåga att strida i vintermiljö för samtliga brigader innebär att den måste byggas upp vid ett återtagande för huvuddelen av det förband som ingår i förstärknings- och kraftsamlingsalternativen.

För att skapa goda förutsättningar för att genomföra detta bör utbildning och teknikutveckling hållas samman vid en grupperad skola. Risken för en splittrad utbildning finns ju i och med att armétridsskolan skall lokaliseras till tre orter. Det är också viktigt för de test och materieförsök som skall genomföras att det sker i den miljö som finns i delar av vårt land, särskilt i norra Sverige.

Det här kanske man kan tillgodose. Men det finns i varje fall inför dagens beslut inga sådana förslag redovisade. Det oroar mig litet grand. Därför vill jag se det innan jag är helt klar över vad som gäller och innan vi fattar de verkliga besluten om organisationen.

Den andra fråga jag ville ta upp är Bodens fästning, den unika kulturhistoriskt värdefulla tillgång som Sverige har. De motioner som är inlämnade har fått en relativt bra behandling, och även svaren är bra. Jag är nöjd med det.

Men jag vill ändå påpeka att också försvaret och departementet har ett ansvar att se till att man nu bevarar det här kulturarvet för framtida generationer. Det är många intressenter och många som skall delta i det arbetet, men jag tror att huvudansvaret kanske ändå ligger på försvaret och departementet. Därför tycker jag att det är viktigt att påpeka det här, även om jag i nuläget kan känna mig ganska nöjd med svaret. Men vi måste se till att säkerställa bevarandet av det kulturhistoriska värdet genom att göra Bodens fästning till ett statligt miljöbyggnadsminne. De fem fort som står runt omkring Boden är faktiskt en tillgång som vi har all anledning att ta vara på och bevara för framtiden.

Med det, herr talman, vill jag, liksom Henrik Landerholm, yrka bifall till reservation nr 10.

Anf. 56 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Vi befinner oss alla i en värld av förändring. Vårt svenska försvar befinner sig i en förändringsprocess. Man kanske t.o.m. kan säga att försvaret befinner sig i en omvälvning. Det ställer stora krav,

*Fel! Okänt
växelargument.*

inte minst på alla dem som dagligen arbetar inom den svenska försvarsmakten.

Det ställer också stora krav på oss politiker att försöka se helheten i försvarsfrågan – men inte bara i försvarsfrågan, som är dagens ämne. Det gäller också att se helheten i politiken över huvud taget. På det här området kan det i vissa sammanhang vara svårare än i många andra, eftersom vi kommer från olika delar av vårt land där det finns en som vi tycker väl fungerande verksamhet, som också *är* en väl fungerande verksamhet. Men för helhetens skull får den ibland genomgå förändringar.

Då gäller det, tycker jag, att som politiker försöka hitta de positiva delarna. Det finns ju egentligen mycket som är positivt även i en förändringsprocess. Jag tror att det faktiskt finns positiva inslag i alla förändringsprocesser. Att bara låta allting vara som det har varit tidigare behöver inte alls betyda att det är bra eller att det blir bättre.

Trots att det redan har varit en diskussion om skolor och försvarets framtida utbildning tänkte jag försöka hålla mig litet kort till detta.

Det gäller att vi hittar en riktig samordning av verksamheten, att vi hittar en ännu modernare utbildning än vad vi har i dag och inte minst att vi i hägnet av det s.k. svarta hålet hittar besparingar i det här avseendet, även om det kan finnas de som ifrågasätter storleken på besparingarna. Men ingen krona är för liten för att kunna sparas. Det är viktig att hålla igen på alla utgifter och se optimala lösningar.

Den framtida officersutbildningen är föreslagen att till viss del bli gemensam. Jag tror att det finns anledning att lyfta fram vissa saker i detta som jag tycker är positivt. Jag tror att det är viktigt för officerare, oavsett vilket vapenslag han eller hon skall verka i, att man har en grundläggande lika utbildning.

Jag har roat mig med att titta på hur det ser ut i dag. Utan att göra någon djupare analys vill jag bara nämna några saker. Mellan den utbildning som bedrivs för blivande officerare i marinen och den som bedrivs för blivande officerare i flygvapnet kan det skilja avsevärt vad gäller antal undervisningsdagar och undervisningsveckor i grundläggande och, som jag tycker, väsentliga ämnen. Inte minst i ämnet statskunskap kan det skilja flera veckor mellan de olika vapengrenarna. Detta tycker jag är en sådan väsentlig sak att ta fasta på som bör vara lika för alla blivande officerare.

Det finns de som säger att om man genomför det som utskottet föreslår riksdagen, nämligen att det skall bli tre gemensamma skolor, så kommer yrkeskompetensen hos officerare att försvagas. Jag tror inte det. Jag tror att yrkeskompetensen kommer att behövas även framöver och att den kommer att stärkas. Eftersom vi förmodligen inte får en större försvarsorganisation utan en mindre, ökar kraven på att yrkeskompetensen skall finnas kvar och stärkas.

Utskottet föreslår att de tre olika skolorna för den teoretiska, gemensamma, grundläggande utbildningen inrättas i Östersund, Halmstad och Solna.

För att vi riktigt skall kunna se vad innehållet blir fortsätter den särskilda utredningen med landshövding Gunnar Björk. Han har, om jag är rätt informerad, i dag fått förlängning och skall komma med sitt slutbetänkande den 2 mars nästa år. Då först kan vi se detaljerna. Men inrikt-

ningen är helt klar. Det är viktigt att vi fastställer platserna vid det här tillfället.

Det har varit en diskussion och litet olika tyngd i delarna av utredningens förslag och regeringens förslag. Marinens officersutbildning, som i dag bedrivs i min egen valkrets i Karlskrona, kommer visserligen formellt att försvinna under namnet Marinens officershögskola. Men precis som Anders Svärd vill jag understryka vad utskottet säger, nämligen att det som berörs när det gäller den marina utbildningen är att delar av officersutbildningen flyttas till den gemensamma utbildningen. Den mer vapengrensanknutna, praktiska yrkesutbildningen kommer, enligt utskottets starka signaler, att finnas kvar i Karlskrona. Och det är inte bara för skojs skull man säger detta. Man säger det därför att det sedan låg tid tillbaka har visat sig att utbildningen för marinofficerare i Karlskrona har kunnat fullgöras på ett bra sätt, inte bara organisatoriskt utan även ekonomiskt.

Frågan om namnet på verksamheten i framtiden är fortfarande öppen. Utskottet säger att namnet får regeringen bestämma sedan. Det kanske blir en marinens skola eller en stridsskola.

Det här är absolut klara signaler. De kan inte misstolkas. Jo, de som vill kan misstolka dem. Men om man är aldrig så litet välvilligt inställd kan man inte misstolka detta. Utskottet, och jag hoppas även riksdagen i dag, slår fast att det skall finnas en verksamhet för marinens del i Karlskrona även i framtiden och för de andra vapenslagen på de platser som är föreslagna.

Herr talman! Jag vill med detta korta anförande yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 57 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Herr talman! Jag avser att i detta inlägg ta upp några frågor om regeringens ställningstaganden till förhållanden för pliktpersonalen, såsom rätten till ersättning vid sjukdom och kroppsskador, men skall även något beröra pliktförmåner och meritvärderingssystem.

Sedan 1993, när vissa förändringar gjordes i arbetsskadeförsäkringen, har sjukpenningen för totalförsvarspiktiga i praktiken sänkts. Detta är givetvis oacceptabelt – i synnerhet mot bakgrund av att de värnpliktiga får vidkännas ett betydande ekonomiskt avbräck jämfört med vad som gäller för dem som inte blir inkallade och därigenom kan arbeta under motsvarande tid.

I utredningen om de totalförsvarspiktigas ekonomiska och sociala situation har detta förhållande uppmärksamats. Det är tillfredsställande att regeringen beaktat detta och avser att se över reglerna.

Det är dock viktigt att omgående få till stånd en förbättring utan att avvakta genomförandet av utredningens intentioner. Från Centerns sida vill vi starkt understryka angelägenheten i att förbättra försäkringsskyddet för de värnpliktiga redan nu. Det är därför med tillfredsställelse som vi konstaterar att regeringen föreslår en ekonomisk förbättring vid sjukdom och kroppsskador som uppkommer under totalpliktstjänstgöring och att ett enligt utskott delar denna uppfattning.

I detta sammanhang vill jag också passa på att uttrycka tillfredsställelse över att regeringen avser att tillsätta en ny pliktutredning med om-

fattande direktiv för att komma till rätta med de brister som vidlåder dagens system.

Pliktverket har påtalat problemet med stora avgångar både före inryckningen och under grundutbildningen. Förhållandena är otillfredsställande både för den enskilde individ som avbryter utbildningen och för utbildningsförbanden, liksom givetvis också för uttagningssystemets trovärdighet. Avgångarna kan ha många olika orsaker, alltifrån att den pliktinkallade kommit in på någon utbildning som han vill prioritera eller kanske fått arbete – i dessa tider ett nog så begripligt skäl för att avstå från militärtjänstgöring – till att man av olika skäl, t.ex. fysiska eller psykiska, inte klarar pliktutbildningen.

Ett annat problem är den uppenbara orättvisa som ligger i det faktum att allt färre inkallas till plikttjänstgöring. De som kallas in förlorar pengar och studietid i förhållande till kamrater som kan jobba eller starta sina högskolestudier direkt efter gymnasieskolan. De totalförsvarspliktigas ekonomiska förmåner måste mot den bakgrunden ses över.

Någon form av civil meritvärdering av plikttjänstgöring måste också utformas, t.ex. att fullgjord plikttjänstgöring ger poäng vid ansökan till högskolestudier. Att de totalförsvarspliktiga får platsgaranti för högskolestudier är ett viktigt inslag i att förbättra motiveringen för att fullgöra plikttjänstgöring.

Många utbildningar inom totalförsvaret, inte minst inom den s.k. civila försvarssektorn, har dessutom den karaktären att de automatiskt borde ges stort meritvärde. Här finns dessutom utrymme för en breddad pliktutbildning med nya inslag, inte minst mot bakgrund av den vidgade hotbild som riksdagen tidigare genom beslut i denna kammare har ställt sig bakom.

Utbildningen av värnpliktiga befäl och reservofficerare innehåller många moment av psykologi, pedagogik och ledarskap som borde bedömas som värdefulla både i näringslivet och i offentlig förvaltning. I reservofficersutbildningen ingår dessutom vissa högskolekurser i ämnen som språk och samhällslära.

Ett annat problem som tagits upp i den allmänna debatten har varit och är att många värnpliktsutbildade inte blir krigsplacerade efter utbildningen. Detta är ett problem som på något sätt måste lösas. Det vidgade hotbegreppet och de utökade uppgifterna för totalförsvaret borde kunna innebära ett ökat behov av s.k. krigsplacering även i andra befattningar än de som strikt efterfrågas av Försvarsmaktens krigsförband. Genom en civil meritvärdering av totalpliktstjänstgöring kan man dessutom göra både den militära och den civila plikttjänstgöringen så attraktiv att utbildningen i sig blir värdefull, alldeles oavsett om man blir krigsplacerad eller ej.

Centerpartiet har för övrigt en obruten tilltro till både nyttan och nödvändigheten av en allmän totalförsvarsplikt som ett instrument dels för att förse totalförsvaret med personal, dels för att stärka sambandet mellan medborgarna och Försvarsmakten respektive andra totalförsvarsmyndigheter och organisationer. Vi menar att motivet för och behovet av en allmän totalförsvarsplikt snarare har stärkts genom den vidgade hotbilden och de utökade uppgifter som Försvarsmakten, ÖCB och kommunerna har fått.

Tillåt mig att referera till Per-Edvin Sköld, som var försvarsminister för länge sedan och sade ungefär så här: Ett geografiskt stort land som Sverige kan aldrig få för många soldater.

Jag anser att ambitionen fortfarande skall vara den att den allmänna pliktjänstgöringen skall omfatta så många som möjligt, i princip även kvinnor. Detta bör kunna tillgodoses dels genom en mer differentierad pliktjänstgöring och genom ett varierat utbildningsutbud med skiftande utbildningstider för olika befattningar, dels genom en utökad direktutskrivning både för hemvärnets och territorialförsvarets behov samt för olika civila befattningar i kommunerna. Detta gäller inte minst, som tidigare sagts, mot bakgrund av möjligheten att använda pliktpersonal vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis givetvis yrka bifall till försvarsutskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 58 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag skall i all korthet framföra några funderingar kring betänkandet om Sveriges totalförsvar 1998.

Det finns i dag en stark oro i försvarsleden ute i vårt land. Farhågor finns för att all tankemöda ägnas åt 1996 års försvarsbeslut medan visionerna inför framtiden får stå tillbaka. Det är en uppenbar risk för att krav på ytterligare förbandsneddragningar kommer att resas relativt snabbt. Vi riskerar att få en framtid kännetecknad av ständiga förbandsnedläggningar och därtill kopplade lokala räddningsaktioner, allt till förfång för vår försvarsförmåga.

Som sagts här i dag brottas Försvarsmakten med stora olösta ekonomiska problem. ÖB har klart deklarerat att om den ekonomiska obalansen kvarstår, kommer krav från Försvarsmakten på att de krigsorganisatoriska målen måste reduceras. Detta kommer då främst att handla om förslag som rör antalet förband, inte kvaliteten i de enskilda förbanden.

Som ny ledamot har man svårt att hänga med i svängarna när bl.a. försvarsministern bjuder upp till en dans som gäller miljoner och miljarder. Försvarsministern anger nivån 300–500 miljoner kronor vara ett problem. Jag har dock i min bänk en kopia av en overheadbild där överbefälhavaren talar om 9,9 miljarder. Jag är medveten om att ÖB då talar om tiden fram till år 2002, men det är svårt att hänga med i den här ekonomiska diskussionen.

Vi vet också att vissa brigader, vilkas antal vi har fastställt här i kammaren, har vakantsatta bataljoner som i dag inte innehåller vare sig soldater eller materiel. Dessa vakantsatta bataljoner finns i dag, enligt information som vi har fått i utskottet, i Eksjö, Halmstad, Kungsängen och Hässleholm. Detta är självklart inte bra.

Herr talman! Detta var några allmänna synpunkter på betänkandet. Jag övergår nu till frågan om helikopterorganisationen, och jag skall hålla mig till oron över avsaknaden av helikoptrar vid Norrlandskusten.

Jag har själv väckt en motion i frågan, där jag föreslår Söderhamn som stationeringsort för en räddningshelikopter. Vi har tidigare i dag hört inlägg från Lennart Rohdin, Folkpartiet, Jan Jennehag, Vänstern, Annika Nordgren, Miljöpartiet, och Åke Carnerö, Kristdemokraterna, där man mycket klart har redovisat regeringens passivitet i den här frågan.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Regeringen måste, som vi ser det, lämna ett mera klart besked i denna fråga. Det går inte att hela tiden hänvisa till förhandlingar. Med Norrlandskusten menar jag här sträckan Gävle och norrut. Då majoriteten beslutade att lägga ned F 15 i Söderhamn uppstod en vit fläck på helikopterkartan. Vår mening i detta sammanhang återfinns i reservation 23. Söderhamn är en bra stationeringsort.

Vi talar här om en vit fläck på sträckan Uppsala–Luleå. En stationering i Söderhamn skulle också vara en trygghet för den del av landet som jag representerar, dvs. för Dalarna. Regeringen har inte givit några besked, vilket är oroande. Försvarsministern menade i dag att det finns tre alternativ. Beskedet om Umeå som alternativ är mera skrämmande än lugnande. På sträckan Uppsala–Luleå är Umeå inget alternativ. Dessutom är ju Umeå uttraderat från den försvarspolitiska kartan genom nedläggningen av NB 20. Denna nedläggning skapar självklart sorg i hjärtat hos den som är försvarsutskottets fadder för NB 20.

Också då det gäller Försvarsmaktens helikopterorganisation i stort har Moderaterna liksom fyra andra oppositionspartier som ståndpunkt att vi skall ha fem och inte fyra divisioner och att två av dessa divisioner skall finnas i södra militärområdet med divisionsstaberna lokaliserade till Kallinge och Säve.

Slutligen, herr talman: Jag vill tacka utskottet för en positiv skrivning kring min motion om behovet av undervisning i lung- och hjärträddning för alla värnpliktiga. Det var ett möte med alerta representanter från Värnpliktsrådet som gjorde att jag skrev motionen. De argument som man framförde tyckte och tycker jag är tillräckliga.

En utbildning i hjärt- och lungräddning för våra värnpliktiga ger inte bara en ökad trygghet för den värnpliktige utan också en chans till överlevnad för den värnpliktige som drabbas av hjärt- eller andningsstopp. En utbildning i hjärt- och lungräddning skulle också vara en ren samhällsekonomisk vinst genom att försvaret skulle kunna ge 30 000 ungdomar denna relativt enkla men viktiga utbildning. Jag tackar för en positiv skrivning och hoppas att Försvarsmakten inser värdet av detta och startar utbildningen.

Herr talman! Jag har samma yrkande som Henrik Landerholm och Olle Lindström om bifall till reservation 10 men står självfallet bakom samtliga våra reservationer.

Anf. 59 ULF KERO (s):

Herr talman! Utskottet och riksdagen har vid ett flertal tillfällen i samband med försvarsbeslut haft anledning att behandla helikopterfrågor, och det kommer jag nu att ägna mig åt. Det gäller framför allt sjuktransport- och räddningshelikoptrar, insatser för civila med Försvarsmaktens helikoptrar och hur dessa enheter och resurser skall användas till stöd för det civila samhället. Helikoptrarna har sammantaget många viktiga uppgifter både nu och framöver.

I och med 1996 års totalförsvarsbeslut lades grunden till bildandet av Försvarsmaktens helikopterorganisation. Verksamheten skall fr.o.m. den 1 januari 1998 samlas i ett nytt program och ledas av Försvarsmaktens helikopterflottilj, som lokaliseras till Malmen utanför Linköping. Regeringen avsåg att återkomma till riksdagen angående organisationen och baseringen av denna, och där är vi nu.

Utskottet anser att denna förändring med en försvarsmaktsgemensam organisation för hela helikopterverksamheten ligger i tiden. Utbildningen kan bedrivas mer rationellt och undershållstjänsten samordnas. Strävan med omstruktureringen är att om möjligt minska kostnaderna. Den internationella verksamheten ställer också nya krav på helikopterverksamheten. Detta kommer sammantaget att leda till effektivare användning i stort, och man kan räkna med samordningsvinster framöver. Försvarsmakten men även samhället i övrigt kan använda helikopterresurserna på ett bättre sätt.

Försvarsmakten har i augusti lämnat sitt slutliga förslag till den nya organisationen. Det nya föreslagna programmet för Försvarsmaktens helikopterflottilj gäller organisationen både för krig och fred. Krigsuppgifterna är givetvis centrala även i fortsättningen. Men det som uppmärksammas mest och som vi förhoppningsvis också kommer att leva med är organisationen i fred. Det är den som har varit uppe till debatt.

Förslaget innebär att samtliga resurser sammanförs i en flottilj. Den operativa verksamheten på lokal nivå kommer att organiseras i fyra divisioner. Om vi börjar norrifrån är det:

Division norr, AF 1, F 21 och F 4.

Division ost, med ledning från Berga, helikopterdivisionen, F 16:s flygräddningsgrupp och helikopter från Visby.

Division Malmen, med Östgöta arméflygbataljon, AF 2, och de gemensamma skolorna.

Division syd, slutligen, har fått den största uppmärksamheten och har kommit upp till diskussion även här i kammaren i dag vid ett par tillfällen. Detta befolkningstäta område har rik infrastruktur och stor sjötrafik både i västerhavet och på sydkusten. Här kommer räddningshelikoptrar att utgångsbaseras vid både Kallinge och Säve. Ledningen för Division syd placeras i Kallinge och har till uppgift att samordna samtliga räddningstjänstresurser som i dag finns vid Kallinge, Säve, F 10 och F 7. 12:e och 13:e helikopterdivisionen omorganiseras till en division benämnd 13:e helikopterdivisionen och bildar Division syd.

Det betyder inte att västkusten på något sätt saknar ledning eller helikoptrar. Utskottet nämner bestämt att fem tunga helikoptrar skall utgångsbaseras vid Säve. Dessa skall utnyttjas för såväl produktion av krigsförband som den räddningsverksamhet som behövs i detta område. Resurser kommer även fortsättningsvis att finnas i rätt stor omfattning.

Samverkan med civila organisationer kommer framöver att utvecklas. Det gäller räddningstjänst och sjuktransporter. Det ankommer på myndigheten att samordna detta så bra som möjligt, så att den bästa effekten uppnås. Det är målet med det hela.

Vi har här diskuterat flygövningsområdena och att det skulle försvåra för Säve att inte ha kvar resurser om F 7 har flygövning. Men flygövningsområden ligger inte alltid vid flottiljen, utan de kan befinna sig i ett annat område. T.ex. F 10 har ofta sina flygövningar över Östersjön, dvs. i närheten av Kallinge och F 17. Det är en uppgift för den nya flottiljen att samordna sådana verksamheter.

Enligt Socialdemokraterna och Centerpartiet kommer den nya organisationen med en gemensam helikopterorganisation inom södra militärområdet men för hela Sverige att ge möjlighet att uppträda samlat, flexibelt och effektivt i båda operationsområdena – för Division syd i västerhavet,

*Fel! Okänt
växelargument.*

i Öresund och i södra Östersjön. Ytterligare divisionsdelning skulle motverka ambitionen om ett effektivt utnyttjande av resurserna och innebära en kraftsplittring och motverka syftet med att samordna helikopterresurserna.

Förslaget tillgodoser Försvarmaktens krav på effektiv förbandsproduktion och behov av flygräddningsberedskap. Det är också tillstyrkt av överbefälhavaren, som har ställt sig bakom detta.

Herr talman! Vad gäller Norrlandskusten har utskottet vid tidigare tillfällen påtalat ett behov av en bättre beredskap i området. Regeringen har påtalat detta för ansvariga myndigheter. Det är därför med tillfredsställelse som jag här har hört att försvarsministern har meddelat att frågan är på väg mot sin lösning och att Bottenhavsområdet får tillgång till en helikopterresurs som skall finnas baserad där. Men som vi tidigare har sagt ankommer det på myndigheten att besluta om vad enskilda helikoptrar placeras.

Utskottet framhåller också behovet av att den nu aktuella åtgärden inom helikopterorganisationen följs upp på ett bra sätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under punkterna 21 och 22 beträffande Försvarmaktens helikopterorganisation och helikopterberedskapen längs Norrlandskusten och för säkerhets skull avslag på samtliga reservationer i denna fråga.

Anf. 60 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Ulf Kero nämnde ambulanshelikoptrar. Försvarmakten har fem sådana. De är mycket värdefulla resurser. Förslaget som nu ligger innebär att det inte kommer att finnas flygburen ambulans vid Säve eller i Ängelholm. Det har alltså med ledningsfunktionerna att göra.

Sedan nämnde Ulf Kero också att flygövningsområdena inte ligger vid flottiljen och att flygövningarna inte sker där. Det är helt riktigt. De sker inte där. Men det bekräftar bara vad jag sade. Dessa helikoptrar kommer enligt förslaget att stationeras vid Säve men kommer sedan att återgå till sin gamla arbetsplats, var det nu är någonstans.

Vi kristdemokrater menar alltså att det finns starka sjöoperativa och landoperativa behov av att vi har två divisioner i det stora södra militärområdet, för att man samtidigt skall kunna leda verksamhet. Det här handlar inte om pengar, Ulf Kero.

När det sedan gäller besparingar har försvarsutskottet ju inte fått någon bra redovisning av hur det egentligen blir. Jag menar att Kallingedivisionen måste ha dubblade funktioner när det gäller ansvarig flygchef m.m.

Anf. 61 ULF KERO (s) replik:

Herr talman! De ambulanshelikoptrar som Försvarmakten har hand om finns i dagens läge i Västerbottens län, där man utför transporter för sjukvårdshuvudmännen. Men det är fortfarande på det viset att försvaret inte kan ta den lagstadgade delen av en ambulanshelikopterverksamhet. Det är fortfarande sjukvårdshuvudmännen som är ansvariga för den. Det betyder att det inte finns något behov för Försvarmakten att klara av det.

Men den organisation som vi diskuterar i dag för Västsverige och Sydsverige ger ju möjlighet till samordning om det behövs. Den kan vara

ett stöd för sjukvårdshuvudmännen i ambulansverksamheten. Det behöver inte betyda någon nackdel jämfört med hur det är i dag, utan kanske tvärtom en fördel på lång sikt.

Jag nämnde flygövningarna i det perspektivet att det är en uppgift för divisionsledningen att samordna de här frågorna. Flygövningsområdet behöver inte alltid ligga vid flottiljen, utan det är naturligtvis ett större område.

Anf. 62 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Ambulanshelikoptrarna åter en gång: När vi nu får det nya västsvenska länet, Västra Götaland, hoppas jag att det skall finnas möjlighet att knyta en sådan ambulans till Göteborg. När vi inte får en division vid Säve och det med regeringens förslag visar sig att man inte kan placera en sådan ambulans där är detta naturligtvis till nackdel, inte bara för Försvarsmakten utan för det fredstida samhället. Jag är helt medveten om att Försvarsmakten inte själv kan placera ut de här helikoptrarna och bekosta dem. Det måste vara knutet till det fredstida samhället.

Det här gäller naturligtvis också Ängelholm, som ligger i det befolkningstätta Skåne.

Anf. 63 ULF KERO (s) replik:

Herr talman! Vad gäller ambulanshelikoptrarna finns det ingen motsättning mellan mig och Åke Carnerö på något sätt. Jag är också mån om att försvarets helikoptrar, som är inköpta för den här typen av verksamhet, skall kunna användas ute i det civila samhället. Men det är som sagt sjukvårdshuvudmännen som är ansvariga och som upphandlar den här tjänsten. Om sedan Försvarsmakten kan vara med på det är det bara positivt för Försvarsmakten.

Anf. 64 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Socialdemokraterna och Centerpartiet lägger nu ned officershögskolan i Karlskrona, i den del av Sverige som har haft och fortfarande har oerhört stora arbetsmarknads- och sysselsättningsproblem. Det är en högkvalitativ högskola man lägger ned. Sett ur det socialdemokratiska perspektivet och mot bakgrund av propagandan om ökad utbildning och kompetenshöjande åtgärder är det en absurd nedläggning.

Karlskrona har sedan några år en mindre högskola. Det finns anledning att också betänka detta ur den synvinkeln att varje högskola borde kunna användas också i den grundläggande militära utbildningen. Nu skyndade sig genast socialdemokrater och centerpartister i en skön och märklig förening att lägga ned den här officershögskolan och flytta den till en ort som borde ha betydligt större förutsättningar för sysselsättning och framtid än vad Karlskrona och Blekinge åtminstone hittills har visat sig ha. Det är synd, med tanke på hur den här nedläggningen kommer att drabba 50 eller kanske fler kvalificerade anställda och deras familjer. Jag skall återkomma till detta.

Jag vill också ta upp det faktum att Sven Lundberg för en timme sedan uttalade sig litet märkligt. Han frågade om vi moderater har märkt att det säkerhetspolitiska klimatet har förändrats. Jag säger att det är en märklig fråga därför att Sven Lundberg torde ha läst alla motioner, inte

*Fel! Okänt
växelargument.*

minst de moderata, eftersom han gärna polemiserar med oss. Där står klart och tydligt precis det som Sven Lundberg talade om.

Jag förstår att det här är demagogi och kanske ett försök att vara rolig. Men det handlar också om den ton som vice ordföranden och socialdemokraternas nestor i försvarsutskottet anslag. Han har nämligen angripit att vi moderater anser att det behövs mer pengar till försvaret. Vi begränsar oss till ett förslag om en påfyllnad som i någon mån skulle täcka de svarta hål och de behov som ÖB och sannolikt också Sven Lundberg själv ser i försvaret. Det handlar om flera miljarder sett över några få år.

Då inställer sig naturligtvis en reflexion. Många påstår att vi har fått en säkerhetspolitiskt sett tryggare omgivning. Men vi vet att alla som sysslar med analys och som har kunskap och insikter egentligen ser säkerhetspolitiken som väldigt oviss. Ingenting kan vara mer farligt för en här eller en modern försvarsmakt än ovisshet.

Har man lyssnat till den ryske presidenten under hans besök här i Sverige finner man att det är väldigt mycket av improvisationer som kännetecknar denne man. Men det är väl så, herr talman, att just president Jeltsins uttalanden är det enda vi egentligen har att hålla oss till om vi skall försöka göra någon form av relevant bedömning för framtiden. Precis som Henrik Landerholm mer utförligt påtalade i sitt inledningsanförande vet vi att vi för närvarande har den demokratiskt sinnade Jeltsin, men vi vet inte vad vi får när han vacklar. Förr eller senare kommer det dessvärre att hända.

Sven Lundberg ville också genera oss moderater med frågan om vi ville ha kvar kavalleriet. Han uttryckte det dock på ett annat sätt. Han sade att om moderaterna hade fått bestämma hade väl kavalleriet varit kvar. Nu sade han inte "hästbundet" kavalleri. Han talade kanske om kavalleri i största allmänhet. Låt mig upplysa Sven Lundberg om att kavalleri fortfarande finns som begrepp i t.ex. USA. Jag vill gärna tro att Sven Lundberg i en av sina resor till USA har sett att det är ett framstående, mekaniserat vapenslag med bl.a. pansarvagnar.

Det här är försök att komma åt Moderaterna – ett parti som har en bra politik och som uppenbarligen stör socialdemokrater, t.o.m. så schysta sådana som Sven Lundberg.

Herr talman! Låt mig sedan komma in på Anders Svärds beskrivning av situationen i omgestaltningen till försvarsgemensamma skolor. Först och främst ville Anders Svärd ge besked åt alla håll utom till Karlskrona. Snabbt beslut skulle vara anledningen till att man nu hastar iväg och fattar ett beslut som inte grundas på det som är normalt i Sverige, nämligen en gedigen utredning och ett remissförfarande. Det är nu fråga om en utredning som knappt har kommit halvvägs och som i dagens läge har skapat en hel del frågor. Christer Skoog sade att han inte visste vad som skulle hända när högskolan väl blev nedlagd i Karlskrona. När officershögskolan har lagts ned blir det något annat, hoppades Christer Skoog. Protokollet får utvisa hur hans ord föll. Jag blir något förvånad. Jag satt här och lyssnade intensivt i tron att jag skulle kunna tala i minst tio minuter på grundval av det som Christer Skoog skulle säga. Det blir litet svårt.

Anders Svärd har emellertid givit beskedet att det egentligen inte är fråga om någon nedläggning i Karlskrona. Också här kommer protokollet att vara skriften på väggen när det gäller hur orden föll.

Men faktum är att det är fråga om en nedläggning av en högskola. Det har jag påpekat, och det har många andra konstaterat. Beskedet slog ned som en bomb i Karlskrona, inte minst bland de anställda, för några månader sedan när man fick klart för sig att det verkligen handlade om en nedläggning. Man blev förvånad. För det första kom beskedet som en luftlandsättning från fiendesidan. För det andra hade man fått lugnande besked från socialdemokrater och förmodligen också centerpartister.

Det är de facto så att 50–55 kvalificerade jobb försvinner, och det är en högskola som försvinner. Den flyttas till annan ort. Då hjälper det inte att vara mycket vilseledande genom att säga att den marina utbildningen blir kvar i Karlskrona. Visst, det blir några terminer till. Det är riktigt. Men det är ett faktum att Karlskrona fortfarande är bästa orten, med tradition, kunskaper, kunnande och kvalificerade lärare. Det gör att skolan naturligtvis borde vara självklar för en fortsättning på området. Säg inte att den försvarsgemensamma utbildningen till officerare är någonting sakrosankt!

I Kanada har denna sammanhållna utbildning genomförts. Redan efter något år började den ifrågasättas. Man diskuterar nu hur man skall göra i fortsättningen.

Fru talman! Jag trodde att Christer Skoog skulle säga så mycket att det kunde vara värt att kommentera här och nu.

Jag finner att reservationerna 10 och 18 redan har blivit föremål för bifallsyrkanden. Jag vill inte att det skall bli fler omröstningar än vad som är nödvändigt. Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 10 och 18.

Jag konstaterar att det finns minst lika goda förutsättningar för en fortsatt och, varför inte, gemensam sammanhållen officersskola inom Försvarsmakten i Karlskrona. Varför i all världen flytta denna ut i landet?

Anf. 65 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att Göthe Knutson vill ha en replik. Jag skall gärna gå honom till mötes. Jag skall försöka ta det hela så snabbt som möjligt – tiden går.

Göthe Knutson blir irriterad över att jag redogör för Moderaternas politik. Det går att läsa innantill i den akt vi behandlar i dag. Han kanske inte tyckte om att jag redovisade att Moderaterna ligger nedgrävda i skyttegravarna. De har inte blickat ut över världen och Europa och sett att dessa förändringar sker i dag. De begär bara mer och mer pengar.

Moderaterna har alltid flyttat sina positioner. Socialdemokraterna har fått ta ansvar för landets försvar under årtionden. Vi har stått för förändringar, och för varje förändring vi har genomfört har Moderaterna ställt sig upp till försvar för den just då givna positionen. Så är det. Det är bara att se på historien.

Det var synd att Knutson inte lyssnade ordentlig. Men jag sade faktiskt ”hästanspönt kavalleri”. Det finns i protokollet. Men ibland kan man slumra till något.

Det var en karikatyr av moderat politik. Om ni hade fått styra hade vi haft kvar hästarna. Det ligger något i detta. Ni är traditionellt starkt konservativa och har svårt att se nya saker.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 66 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Fru talman! Det här var värre än jag trodde. Det skall vara hästar i Sven Lundbergs värld. Omgivningen i Sollefteå har ju varit av den arten.

Men likt skriften på väggen finns det bekräftat sedan årtionden att den moderata försvarspolitiken legat i framkant. Till skillnad från ett och annat parti var vi bl.a. föregångare till utvecklingen av luftförsvar. Det gäller bl.a. JAS-planet – Gripen. Det är kända fakta.

När nu Sven Lundberg vill göra karikatyrer har jag kanske bidragit till någon säkrare grund genom att ta upp dessa frågor i kammaren. Det viktiga är att vi får så pass mycket pengar till Försvarsmakten att man inte skall behöva dras med improviserade nedskärningar när t.o.m. två försvarsbeslut är fattade med föresatsen att man skall råda bot på de ekonomiska problemen. Det ställer dessvärre inte regeringspartiet, ej heller Centerpartiet, upp på. Men vi har lagt fram förslag.

Anf. 67 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Fru talman! Göthe Knutson ondgjorde sig över att mitt inlägg tidigare inte gav honom anledning att tala tillräckligt länge. Jag undrar om jag inte gjorde honom besviken därför att jag tyckte att Göthe Knutson talade väldigt länge utan att säga något. Men en sak uppfattade jag, och det var att han ansåg att den diskussion som har förts när det gäller den marina utbildningen i Karlskrona har varit vilseledande. Jag vill påstå att andra än socialdemokrater och centerpartister nog i så fall har stått för de vilseledande inläggen.

I utskottsbetänkandet slår socialdemokrater och centerpartister nu, och förhoppningsvis riksdagen så småningom, fast att det även i fortsättningen skall finnas en marin utbildning i Karlskrona, en väl fungerande marin utbildning. Så har det varit i många år. Att man sedan tar bort en del av officersutbildningen är ju ett led i samordningen till en till viss del gemensam försvarsmaktsutbildning för officerarna i försvaret. Men det är ingen som kan misstolka de signaler som ges i betänkandet, utom möjligtvis Göthe Knutson, och han gör det i så fall med vilja. Vi som står för majoriteten är övertygade om att det kommer att bli en väl fungerande skola i Karlskrona, även om den får ett annat namn.

När vi om några månader eller något år kan titta tillbaka på historien kommer jag att ha fått rätt och Göthe Knutson att ha fått fel på den här punkten – det är jag övertygad om.

Anf. 68 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Fru talman! Det skulle ju vara bra för människorna i Karlskrona, inte minst de försvarsanställda, om Christer Skoogs förhoppningar slog in. Men det var ju ingenting annat än tro och loven – förhoppningar – som uttalades av honom tidigare om att det skulle bli någonting annat här nu.

Detta går igen i ryktena. Jag har genom åren haft mycken kontakt med Karlskrona och var en av dem som deltog i det första opinionsmötet i somras med representanter för de försvarsanställda – det skedde i Karlskrona med samling i en av Försvarsmaktens lokaler. Jag kan därför vittna om att det i begynnelsen, dvs. när den här luftlandsättningen skedde, inte fanns någon som ville tro att man har en så oansvarig och direkt orimlig

beslutsordning att man springer ifrån en pågående utredning och beslutar att lägga ned officershögskolan. Vem är det som tror att det sedan kan komma en ersättning? Det gör det inte – det är 50–55 kvalificerade tjänster som försvinner någonstans ut i landet.

I detta läge hade jag stora förväntningar på att Christer Skoog skulle tala om vad det är som nu kommer. Någonting måste väl komma i stället, även om det inte täcker vare sig behovet eller kvalitetsaspekterna. Men det skedde inte, och därför uttryckte jag min ledsnad.

Anf. 69 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Fru talman! Opinionsmöten är bra, Göthe Knutson. Men det är en sak att tala vitt och brett på opinionsmöten. Men när det gäller det verkliga ställningstagandet och förmågan att hitta majoriteter för att göra en reell politik av det som man tror är möjligt ställde sig Göthe Knutson utanför. Det var alltså återigen arbetarrörelsen och Centern som fick ta ansvaret.

Göthe Knutson försöker vilseleda de människor som arbetar i Karlskrona med att säga att de 55 tjänster som Göthe Knutson anser finnas där skall försvinna. Det är ingenting som jag vill bekräfta. Det finns ingen som kan säga det i dag. Dessa tjänster kan t.o.m. till stor del bli kvar – i en annan skola där nere, under ett annat namn. Det vet varken Göthe Knutson eller jag.

Men det jag vet – och det riksdagen kommer att fatta beslut om – är att det bara är en viss del av officersutbildningen som kommer att flyttas från Karlskrona och att det skall finnas utbildning kvar i Karlskrona. Namnet på den skolan återkommer regeringen och så småningom riksdagen till. Det är fakta.

Jag vill inte i den här debatten citera tidningen Sydöstran, för det är många här som inte har läst det, men kanske man skulle göra det? Nej, Göthe Knutson vet vad jag menar.

Anf. 70 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Fru talman! Sådana halvkvädna visor som det där sista uttalandet från riksdagsmannen Christer Skoog är mindre vanliga i ett parlament. Så märkvärdigt lär det väl inte vara att det har något slags bevisvärde. För eller mot vad? frågar jag mig i så fall.

Nej, Christer Skoog, det här pratet om att officershögskolan i själva verket skall finnas kvar – även om det uttrycks på ett mer glidande och antydande sätt – håller inte. Här är det fråga om nedläggning av en högskola. Att det handlar om det är fastslaget i regeringens proposition. Då försvinner tjänsterna vid den högskolan. Sedan blir det en fortsättning, påstår Christer Skoog. Vilken? Ja, det kan han inte uttala sig om, och inte någon annan heller.

Det är ju inte så att Socialdemokraterna och Centern har gått ut i härnad mot någon högre makt som vill lägga ned i Karlskrona. Det är ju era påhitt! Jag förstår att det är meningslöst att tala om andra partiers inblandning i det här och att det finns andra orter som har hoppat upp på vagnen. Men Karlskrona är redan tillräckligt drabbat. Det har varit åderlåtningar, nedskärningar och nedrustning motsvarande ungefär tre infanteriförband. Det är mycket i en stad av den begränsade storleken.

Anf. 71 STIG GRAUERS (m):

Fru talman! Jag skall i denna debatt om *Sveriges totalförsvär 1998* uppehålla mig vid ett delområde som har både militärt och civilt intresse – försvarets helikopterorganisation. Mitt intresse för detta område är betingat av omtanke både om försvaret och om vårt lands infrastrukturrella utveckling.

Av handlingarna framgår att jag inte är ensam i riksdagen om att bedöma helikopterorganisationen ur detta helhetsperspektiv. I propositionen anges mycket tydligt att Försvarsmaktens helikopterflottilj har *en* organisation i krig och en annan i fredstid. Att det är på det viset förklarar man med att flottiljen tilldelas löpande civila uppgifter. Den skall svara för uppgifter på regional och lokal nivå.

På lokal nivå skall verksamheten enligt propositionen och betänkandet organiseras i fyra divisioner, med uppgifter avseende i första hand flygräddning och sjöräddning samt sjuktransporter.

Går man sedan till motionsfloden skall man finna att motionärer från samtliga riksdagspartier gör en annan bedömning av det erforderliga antalet divisioner än regeringen. Två partimotioner och två kommittémotioner – från Miljöpartiet och Folkpartiet respektive Kristdemokraterna och Vänsterpartiet – förordar fem divisioner. Detsamma föreslås i motion 301, skriven av mig själv, och i motionerna 313 av Marianne Andersson, Centern, 314 av Claes-Göran Brandin och Sten Östlund, Socialdemokraterna, 323 av Erling Bager och Kenth Skårvik, Folkpartiet, 325 av Elizabeth Nyström och Kent Olsson, Moderata samlingspartiet och 327 av My Persson och Arne Andersson, Moderata samlingspartiet.

Samtliga motionärer föredrar fem divisioner och vill att av regeringen föreslagen Division syd delas upp i en Division syd och en Division väst. Division väst skall ha divisionsledning i Säve och Division syd divisionsledning i Kallinge.

Vid utskottets behandling av dessa motioner vann de fem partiers fulla gillande: Moderaternas, Folkpartiets, Vänsterpartiets, Miljöpartiets och Kristdemokraternas. Dessa partier har i en gemensam reservation, nr 22, angivit att de anser att den av regeringen förordade Division syd får ett orimligt stort ansvar. Divisionen får nämligen ansvar för flygräddningsberedskap vid tre flygflottiljer, två marinkommandon, civil sjö- och flygräddningsberedskap i landets tätast trafikerade sjötrafikområden på väst- och sydkusten, nödhelikopterverksamheten för hela södra och västra Sveriges befolkning inklusive landets största fastboende öbefolkning samt för bevakning av Västsverige, som infrastrukturellt är landets största riskområde.

Man skulle kunna tro att en femte division skulle medföra att de rationaliseringsvinster som regeringen vill tillgodoräkna sig går om intet. Så är inte fallet. Vid utskottets behandling av reservationerna klarlades att förslaget om fem divisioner innebar minskade personalomflyttningskostnader, minskade traktamentsomkostnader, minskade tider för förflyttningar, minskat antal omstationeringar och sist men inte minst minskade kostnader för förflyttningsflygningar, s.k. tomflygningar. Detta innebär lägre totalkostnad än vad regeringsförslaget innebär.

Vad jag kan utläsa ur betänkandet – s. 72, andra stycket uppifrån – är att regeringen inte är övertygad om att dess eget förslag är särskilt bra. Även utskottsmajoriteten, bestående av s och c, tvekar. Man skriver:

”Utskottet vill understryka behovet av att de nu aktuella åtgärderna inom helikopterorganisationen följs upp. Om det skulle visa sig att resultatet, exempelvis beträffande räddningsberedskapen, inte blir det avsedda, förutsätter utskottet att regeringen återkommer till riksdagen i frågan, vilket för övrigt regeringen i propositionen utfäst sig att göra.”

Är man nu så osäker som denna text avspeglar inför ett beslut som egentligen gäller 1998 – ett beslut som skall gälla de närmaste tolv månaderna – tycker jag att man borde dra slutsatsen att man skall följa de fem partier som reserverat sig och förorda fem divisioner i stället för fyra.

En intressant reflexion har jag gjort när jag har följt medierapporteringen från Syd- och Västsverige den senaste tiden just i denna fråga. Jag frågar mig om det verkligen är så många riksdagsledamöter från socialdemokratin och Centern i Syd- och Västsverige – från majoritetspartierna – som delar reservanternas åsikter. Om de kommer att hålla fast vid sina i press och medier uttalade ställningstaganden vid den kommande voteringen torde det bli en ganska tydlig övervikt för reservanterna. Fru talman! Vid voteringarna avseende reservationerna 22 och 23 kommer vi moderater att ge reservationerna vårt fulla stöd. I övrigt ber jag att få instämma i Henrik Landerholms yrkanden.

I detta anförande instämde Jan Backman, Bertil Persson, Sten Andersson, Maud Ekendahl, Ingvar Eriksson, Anna Åkerhielm, Inga Berggren, Lennart Fridén, Elizabeth Nyström och Peter Weibull Bernström (alla m).

Anf. 72 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Av dagens debatt har det väldigt tydligt framgått hur smärtsamt det är när en stor organisation skall anpassas, omstruktureras och skäras ned. Det är viktigt att en sådan förändring görs på ett klokt sätt med god framförhållning och att den är väl genomtänkt.

Jag har under allmänna motionstiden väckt en motion när det gäller helikopterberedskapen längs Norrlandskusten. Jag tänkte något kommentera situationen för den verksamheten. Jag vill då titta tillbaka på vad försvarsutskottet sade hösten 1996, alltså för ett år sedan.

Utskottet skrev då följande: Utskottet konstaterar att regeringen nu inte lägger några förslag om programmet Helikopterförbands organisation och basering. Regeringen avser återkomma till riksdagen i ärendet hösten 1997. Utskottet anser det viktigt att detta förslag blir en helhetslösning som beaktar uppgifterna såväl i krig som i fred. Härvid bör samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred inte försämrats.

Utskottet framhöll vidare att tillkomsten av den nya organisationen skulle komma att öka möjligheterna till en bättre räddningsberedskap inom landet som helhet. Utskottet framhöll, vilket man också tidigare gjort, att det var angeläget med en bättre beredskap i norra Sverige.

Utskottet konstaterade också i bred enighet mot bakgrund av att regeringen skulle återkomma hösten 1997 att riksdagen inte borde göra något uttalande om det blivande helikopterprogrammets närmare organisation eller om lokaliseringen av dess resurser.

Nu har regeringen återkommit och i budgetpropositionen redovisat hur organisationen för Försvarsmaktens helikopterverksamhet planeras i

stort. Av förslaget framgår, vilket tydligt har framgått av debatten, att avsikten är att det för framtiden skall finnas fyra helikopterdivisioner.

Enligt min mening är det förslag som redovisats förenat med betydande brister. Det gäller främst att möjligheten för den redovisade organisationen att klara högt ställda krav på en allmän räddningsverksamhet till havs längs Norrlandskusten, men också katastrofberedskapen i övrigt samt möjligheterna till snabba sjuktransporter inom regionen, skulle försämrats ganska drastiskt.

De räddningsuppdrag som Flygvapnets helikoptrar utför gentemot Flygvapnet svarar för en mycket liten del av den totala flygtiden. Den av försvarsledningen föreslagna kopplingen till de kvarvarande flygflottilljerna måste därför ifrågasättas. Avgörande bör vara om berörda helikoptrar klarar Flygvapnets krav på insatser av olika slag – inte var de är uppställda. Regeringen har också slagit fast att samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred inte får försämrats.

Om Norrlandskusten skulle rensas på helikoptrar skulle den räddningsberedskap som finns i dag naturligtvis komma att allvarligt försämrats över ett mycket stort område. I sammanhanget förefaller det också mycket märkligt att helikopter 10, som är särskilt utformad för räddningsuppdrag till havs, skulle flyttas från en kuststad till en position 15 mil inåt landet.

Nu har försvarsministern här i dag gett besked om att det inte skall bli någon omedelbar flyttning. Med kniven på strupen säger försvarsministern att han skall se till att flytten inte fullföljs. Det är naturligtvis ett bra besked att det inte blir någon flytt av helikoptrar från Söderhamn till Östersund och sedan kanske en tid senare en flytt tillbaka ut till kusten. Det är ett bra besked som kom i grevens tid. Jag beklagar att försvarsministern inte kunde ge det beskedet vid interpellationsdebatten i slutet på oktober. Då sade försvarsministern att han inte bedömde att några ytterligare åtgärder från regeringens sida erfordrades.

Detta besked från försvarsministern i dag kan naturligtvis bara tolkas så att vi i praktiken är ense om att det inte skall ske någon rockad först in i landet och sedan ut till kusten igen. Såvitt jag förstår är vi ense om det som framhålls i reservation nr 23: ”I avvaktan på en tillfredsställande lösning av helikopterberedskapen längs Norrlandskusten bör därför helikoptergruppen i Söderhamn behålla sin stationering.”

Det är mycket bra att det till sist blir enighet om att det bör vara så här. Även om det är på gränsen till ministerstyre att försvarsministern säger detta är det bra i sak. Därför hoppas jag att vi kan åstadkomma en bra räddningsberedskap längs Norrlandskusten också i fortsättningen.

Anf. 73 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag vet att Sven Bergströms engagemang för Söderhamn är äkta. Mot bakgrund av försvarsministerns besked här i dag och det faktum att majoriteten av socialdemokrater och centerpartister här i kammaren ändå inte kommer att rösta för reservation 23, vill jag fråga om Sven Bergström känner sig helt trygg med försvarsministerns besked i dag när det gäller frågans fortsatta hantering.

Jag vill också ställa en annan fråga. Både frågan om nedläggning av F 15 i Söderhamn för ett år sedan och frågan om helikopterberedskapen i dag är uttryck för en helhetssyn hos Centern och Socialdemokraterna på

försvarsbesluten. Jag vill därför fråga Sven Bergström om det bara är de frågor som gäller Söderhamn som oroar honom eller om det också finns andra inslag i försvarsbesluten, även det vi skall fatta i dag, som oroar honom.

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 74 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Trygg angående frågans fortsatta hantering kan man naturligtvis inte vara förrän alla beslut är på plats och förhandlingarna har slutförts mellan Sjöfartsverket, Luftfartsverket och Försvarsmakten. Först när vi har det på papper och det är klart kan vi vara helt trygga. Men jag utgår från att det finns ett ärligt uppsåt hos alla parter och att man är besjälad av att åstadkomma bästa möjliga beredskap längs Norrlandskusten. Jag tror att vi skall kunna åstadkomma det.

När det gäller helhetssynen i övrigt är jag inte försvarspolitiker och kan inte alla delar där, utan det är de frågor som har berört södra Norrland som jag har följt någorlunda nära. Det är uppenbart att det var ett dåligt beslut att avveckla F 15 i Söderhamn. Men vi får leva med det. Riksdagen har fattat det beslutet, och nu gäller det att göra det bästa möjliga av situationen. Det är bl.a. att se till att räddningsberedskapen längs Norrlandskusten, oavsett var helikoptrarna till slut hamnar, blir den bästa möjliga.

Anf. 75 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag vill bara tipsa Sven Bergström om att han har ungefär en timme på sig att få majoritetspartierna att inse att det inte skulle vara något problem att rösta för reservation 23 i dag.

Anf. 76 BIRGER HAGÅRD (m):

Fru talman! När riksdagen fattade sitt försvarsbeslut i december förra året slogs det samtidigt fast att det i framtiden inte skulle bli fråga om några stora förflyttningar av enheter, i varje fall inte sådana som krävde stora nyinvesteringar, om inte stora effektivitetsvinster samtidigt kunde erhållas.

Nu finns i försvarsbudgeten ett förslag om omlokalisering av den flygburna signal- och radarspaningen från Malmen i Linköping och av flygtransporterna i Bromma till F 16 i Uppsala.

Försvarsmakten har utrett frågan och kommit fram till att en sådan flyttning skulle kosta ca 150 miljoner kronor. Någon sedvanlig remissbehandling av förslaget har inte ägt rum. Samtliga fackliga organisationer är negativa. SACO, LO och TCO har i centrala förhandlingar avvisat förslaget, och de har då stött sig på en särskild analys av Arbetstagarkonsult AB, som underkänner Försvarsmaktens beräkningar och säger att det här kommer att kosta ca 250 miljoner kronor, dvs. 100 miljoner mer.

Det spelar inte så stor roll i och för sig för det beslut vi skall fatta i dag om det är 150 eller 250 miljoner kronor. För dem som sysslar med försvarsfrågor och är vana vid miljardrullningar är det kanske småpotatis. Jag tycker ändå att 150 och 250 miljoner kronor är mycket pengar att bara kasta bort för skattebetalarna.

Mot detta förslag har också företrädare för sex av riksdagens sju partier reagerat. Det är bara Vänsterpartiet som inte är med om det. De vill

*Fel! Okänt
växelargument.*

avvisa flyttningen eftersom man menar att effektivitetsvinster inte kan påvisas i sammanhanget och att det bara är fråga om utgifter.

Hur är det då i dagsläget? Jo, den flygburna signal- och radarspaningen har lokaliserats till Malmen. Man hyr mycket fördelaktigt lokaler av FFV Aerotech, bl.a. lokaler som för några år sedan renoverades för 25–27 miljoner kronor. Lokalerna är ändamålsenliga. Över huvud taget kan konstateras att verksamheten fungerar väl i ekonomiskt hänseende, organisatoriskt, tekniskt och operativt.

Inte heller när det gäller nyrekryteringen ser man några problem, även om det ibland i diskussionen har åberopats som ett skäl för omflyttningen. Nyrekryteringen flyter bra.

På Malmen finns i dag Försvarmaktens helikopterflottilj, och organiseringen skall fullföljas. Vidare finns där Östgöta flygbataljon och FMV Prov, som är av avgörande betydelse för utvecklingen av de mycket exklusiva flygsystem som det rör sig om. Vidare finns FFV Aerotech där som support. Dessutom kan konstateras att dessa exklusiva flygsystem kräver modern forskning och underhållsresurser. Det finns redan i Linköping, bl.a. genom Saab Aerospace och FFV Aerotech. Dessutom finns den omfattande dataindustrin, som är lokaliserad till Linköping, och universitetet, inte minst den tekniska högskolan inom universitetet.

Transportflyget fungerar också väl på Bromma. Om det nu skulle vara nödvändigt att flytta det kanske det i så fall vore naturligtast att flytta det till Malmen, där det väl kan inrymmas. Redan i dag har man på Malmen det tekniska ansvaret, och dessutom ombesörjs driften och underhållet den vägen.

I Uppsala finns det ingenting som de båda flygsystemen kan använda direkt, utan man tvingas bygga upp allt från grunden. Man måste bl.a. bygga nya hangarer.

Hur många berörs av detta? Ja, det är inte något stort antal människor. Det är ett sjuttioal personer, och de är negativa till flyttningen. Ett trettioal av dem pendlar från Norrköping till Linköping. Men detta är inte det centrala, utan det centrala – och detta är alltså inte i första hand en lokal intressefråga – och det som i första hand verkligen upprör är att vi på det här sättet förorsakar skattebetalarna en onödig kostnad. Försvaret borde kunna använda de här pengarna – om det nu är 150, 200 eller 250 miljoner kronor – på ett betydligt bättre sätt. Vi har förvisso ett ganska kritiskt läge när det gäller ekonomin i landet.

Fru talman! Såvitt jag förstår kan jag inte yrka bifall till den reservation som Miljöpartiet står bakom, eftersom den avser radio- och flygspaning, och det är radarspaning det skall vara fråga om. Dessutom nämns där inte flygtransporterna i Bromma över huvud taget. Jag tar mig alltså före att yrka bifall till den egna motionen, nr 315, till motion nr 318 från Socialdemokraterna, nr 319, från Centerpartiet, yrkande 2 i motion nr 329 från Folkpartiet och Kristdemokraterna samt Miljöpartiets partimotion, nr 221, yrkande 11. Jag tror att det stämmer.

Det vore bra om vi från riksdagen, som har tillfrågats av regeringen om hur vi ser på de här frågorna, säger att vi inte vill vara med om några miljonrullningar i onödan. Jag ser dessutom inte något vettigt skäl till att nu genomföra denna stora omflyttning.

Anf. 77 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag vill i likhet med föregående talare, Birger Hagård, yrka bifall till de motioner som rör flyttningen av signal- och radarspaningen från Malmen i Linköping till Uppsala.

Enligt regeringens förslag, som utskottets majoritet nu har ställt sig bakom, skall den flygburna signal- och radarspaningen flyttas från Malmen i Linköping för lokalisering just till Uppsala. Med anledning av detta har flera motioner väckts. Man visar där mycket tydligt att detta är ett dyrt förslag, som också ur andra aspekter, bl.a. vad gäller effektivitet, är ett minst sagt dåligt förslag. Ändå tycks detta i dag bli riksdagens beslut.

I betänkandet framhålls bl.a. att flytten till Uppsala innebär besparingar i form av lägre hyror. Detta är inte sant. Flytten från Malmen i Linköping till Uppsala innebär nämligen, precis som Birger Hagård har framfört, nya, stora investeringskostnader för bl.a. byggandet av hangar i Uppsala. Det handlar om investeringar på uppemot 200 miljoner kronor. Detta skall jämföras med att det på Malmen i Linköping i dag redan finns en nödvändig och ändamålsenlig hangar. Förutom den moderna hangaren, som invigdes för bara några år sedan, finns det, i anslutning till hangaren byggnader som är användbara, det finns banor, trafikledning, personal samt kompetent högteknologiskt understöd i den omedelbara närheten.

Det är för mig en gåta att regeringen i dagens läge vill ta på sig så stora, nya investeringskostnader som den här flyttningen innebär av spaningssystem från Linköping till Uppsala. Flera utredningar har gjorts, och dessa visar klart och tydligt att det finns klara fördelar både effektivitetsmässigt och ekonomiskt med en fortsatt lokalisering av verksamheten till Malmen i Linköping.

Utredningarna visar att staten jämfört med dagens kostnader i Linköping tar på sig ökade kostnader på runt 15 miljoner kronor per år vid en lokalisering till Uppsala – detta på grund av de investeringar som måste göras i Uppsala. Det är helt onödigt, dyrt och ineffektivt.

Jag stöder det yrkande som Birger Hagård framförde tidigare.

Anf. 78 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! I mars i år ställde jag en fråga till försvarsministern angående det nya hot som då dykt upp mot kvarvarande verksamhet på Malmen i Linköping. Försvarsministern hänvisade till kommande budgetförslag och ville inte ta en sakkussion. Dessvärre visade det sig sedan att budgetförslaget innehåller förslag som innebär att farhågorna besannas. Den flygburna signal- och radarspaningen i fred föreslogs lokaliseras till Uppsala. Riksdagens försvarsutskottet har nu anslutit sig till denna ståndpunkt.

Efter vad jag förstår måste detta ske mot bättre vetande. Om riksdagens beslut blir i enlighet med utskottets förslag innebär det sämre effektivitet för verksamheten samt ökade kostnader. Det kan inte ligga i linje med de ställningstaganden utskottet gör i övriga delar av betänkandet. Det är inkonsekvent.

Om spaningssystemen flyttas innebär det nya, stora investeringskostnader för hangar i Uppsala och därmed ökade driftskostnader. På Malmen finns redan en nödvändig och ändamålsenlig hangar. Det finns byggnader i övrigt, banor, trafikledning, personal och kompetent högtek-

*Fel! Okänt
växelargument.*

nologiskt understöd i omedelbar närhet. I en bred flygteknisk belysning är Uppsala en långt mindre kvalificerad lokalisering än Linköping. Också ur operativ synpunkt måste Malmen anses vara överlägset Uppsala som lokalisering för aktuella spaningssystem.

Förutom försämrade effektivitet och fördringar kommer en förverkligad flyttning att få ytterligt negativa följdverkningar för verksamheten på Malmen i Linköping. Lämna signal- och radarspaningen Malmen ökar kostnaderna för kvarvarande verksamheter. Det handlar faktiskt om en och samma försvarsmakt.

Det finns också flera andra fördelar med att vara kvar på Malmen, exempelvis underhållsresurser via FFV Aerotech, universitetet, FOA, den omfattande dataindustri som finns i Linköping, m.m. Birger Hagård var tidigare inne på detta. En placering i direkt anslutning till FFV och FMV Prov måste vara en klar fördel för verksamheten med den flygburna signal- och radarspaningen.

Fru talman! Mot bakgrund av dessa fakta måste man fråga sig varför regeringen, och nu utskottet, vill bidra till de nya och stora investeringskostnader, och därmed också ökade driftskostnader, som en flyttning av det angivna spaningssystemet till Uppsala innebär. Vad är egentligen grunden för detta?

Det föreslås att transportflygverksamheten, alltså VIP-flyget, flyttas från Bromma till Uppsala. Har man frågat dem som använder VIP-flyget om de kommer att åka till Uppsala för att ta flyget därifrån? Eller kommer statschefens och regeringens resor fortfarande att utgå från Bromma? I sådana fall kommer kostnaderna att kvarstå, men det säger utskottet inte någonting om.

Jag skulle uppskatta om någon från utskottsmajoriteten för mig och övriga motionärer i ärendet kunde redovisa på vilken grund flyttningen genomförs.

Varken regeringen eller försvarsutskottet redovisar några faktabaserade skäl för att flytta radar- och signalspaningen till Uppsala. Förhoppningsvis kommer riksdagen att inse att man är på väg att fatta ett felaktigt beslut. Möjligheten finns fortfarande för utskottet att fundera ett varv till. Gör det! Det behöver inte vara någon prestige i detta. Om man inser att detta är ett felaktigt beslut tycker jag man skall ta tid att pröva just denna fråga igen. Jag hoppas att man kan ta den möjligheten och att man säger det här nu.

I annat fall står jag upp för det yrkande som Birger Hagård framförde, dvs. bifall till ett antal av de motioner som tar upp den här frågan, bl.a. min egen och Karl-Göran Biörsmarks motion i detta ärende.

Anf. 79 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Jag vill bara till Dan Ericsson och för protokollets skull säga att det inte är utskottet som fattar det här beslutet mot bättre vetande, som Dan Ericsson sade, utan det är en majoritet i utskottet. Miljöpartiet har en reservation i frågan, och vi ställer helt upp på den beskrivning som bl.a. Dan Ericsson har gjort här. Vi anser alltså att en flyttning av de radar- och signalspaningsförband som nu finns vid Malmen till Uppsala inte är berättigad. Ingen i utskottet har kunnat visa för mig eller för Dan Ericsson varför en sådan flytt skall genomföras. Jag ville bara klarlägga detta för kammaren.

Anf. 80 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Det var bra att vi fick en redovisning från utskottsminoritetens sida. Det hade ju varit önskvärt att höra en förklaring från majoritetens sida också. Den väntar jag fortfarande på.

Låt mig sedan säga att Miljöpartiets reservation dessvärre är så formulerad att den inte fångar upp alla de motionskrav som finns här. Annars hade det varit enklare att följa den. Det är på grund av den tekniska delen vi har yrkat bifall till de här motionerna.

Anf. 81 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Det är möjligt att reservationen inte är så mångordig och så lång som Dan Ericsson önskar. Men andemeningen i våra olika motioner är ju densamma. Ett bifall till reservationen skulle innebära ett bifall också till motionsyrkandena. Jag har inte yrkat bifall till dem, men jag kommer naturligtvis att ställa upp och rösta för de motioner som också flera företrädare från andra partier har yrkat bifall till.

Anf. 82 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Jag tänker också säga några ord i samma ämne som de tre senaste talarna har berört. De argument som lagts fram här kan jag i stor utsträckning instämma i. Jag tänker koncentrera mig på de motargument som har framkommit, inte minst i utskottets betänkande och i en del av den debatt som har förts i den här frågan.

Jag vill dock börja med att påminna om vad jag upplevde som en mycket klar erfarenhet av försvarsdebatten här i kammaren på luciadagen för ett år sedan, nämligen att man inte skulle flytta verksamhet om det krävde stora nyinvesteringar. Om man skulle göra sådana stora nyinvesteringar skulle det vara för att åstadkomma verkligt betydande effektivitetshöjningar. När det gäller verksamheten på Malmen kan åtminstone inte jag finna att man har visat på sådana kostnadseffektiviseringar som följd av denna mycket stora nyinvestering.

Dessutom tycker jag att man kan ifrågasätta om ett sådant här försvarsgemensamt system verkligen skall ligga på en aktiv flygflottilj. I en del andra länder väljer man aktivt att inte lägga ett sådant här system på en aktiv flygflottilj, närmast för att understryka att det är ett försvarsgemensamt system det handlar om. Jag skulle nog för min del vilja tro att det vore en fördel om det även fick vara på detta sätt i Sverige.

När det sedan gäller transportflyget på Bromma, som alltså skall följa med i flytten, finns det såvitt jag ser inga argument för detta. För det första måste man, i likhet med Dan Ericsson, fråga sig om det verkligen är rationellt för dem som är kunder till det här flyget att ha det så här. Jag måste ställa mig tveksam till att det skulle vara så. Nej, det känns snarast som att detta har följt med i samma ärende för att någorlunda rädda den kalkyl som beslutet baserar sig på.

Den nyinvestering som det talas om handlar om ett tresiffrigt antal miljoner kronor. Det jag tycker är svårt att svälja är att ingen i dag faktiskt vet hur många miljoner kronor det handlar om. I en tidningsintervju sade en representant för Fortifikationsverket att man någon gång i april nästa år får fram den siffra det handlar om. Det gör ju att ingen rimligtvis kan säga hur säker eller osäker kalkylen i dag är, när man vet att de olika

*Fel! Okänt
växelargument.*

siffrorna i de investeringsplaner det handlar om varierar med ungefär 100 miljoner.

Man fattar alltså beslut om den här inriktningen utan att på ett ärligt och riktigt sätt kunna göra riktiga och reella ekonomiska jämförelser. Utifrån den mycket begränsade investeringsram som försvaret och Fortifikationsverket har till sitt förfogande tycker jag att man kan fråga sig om en sådan här investering verkligen är det som skall prioriteras när det i hela försvaret, inbillar jag mig, måste finnas många angelägna investeringar som man skulle kunna lägga de tillgängliga medlen på.

Jag går så över till de argument som används i betänkandet. Detta ger bättre rekryteringsmöjligheter, säger man. Det är svårt att svälja när personalen på Malmen i dag säger att man hittills aldrig har haft några rekryteringsproblem. Det medför minskade underhållskostnader, säger man. Det låter märkligt mot bakgrund av all den kompetens som finns församlad i en flygstad som Linköping när det gäller just underhåll av sådana här system och av själva flygplanen. Slutligen har vi det som man säger är det tunga argumentet, nämligen lägre hyra. Vän av ordning liksom jag undrar självfallet hur man har kommit fram till att det skall bli lägre hyra när man inte har någon investeringskostnad att utgå från.

Om någon vecka slutförs konsekvenserna i Linköping av förra årets försvarsbeslut, nämligen avvecklingen av Linköpings garnison. Det var ett smärtsamt beslut för folk i den här bygden. Självfallet inser dock alla att någonstans skulle det avvecklas, och nu blev det i Linköping. Men här handlar det faktiskt om en verksamhet som inte skall avvecklas utan fortleva. Då känns det jobbigt dubbelt upp i min hembygd, det lovar jag kammaren, när man flyttar en verksamhet och kostar på sig stora nyinvesteringar för att klara detta, samtidigt som de ekonomiska jämförelser som skulle bevisa att detta är försvarsekonomiskt riktigt saknas.

Jag har en förhoppning. När de slutliga siffrorna på hur stora pengar den här investeringen kräver kommer på bordet någon gång under våren hoppas jag att det finns en möjlighet att återigen titta närmare på den här frågan.

I detta anförande instämde Berit Löfstedt, Inge Carlsson och Sonia Karlsson (alla s).

Anf. 83 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! I tre motioner som behandlas i det här betänkandet har Sten Svensson och jag tagit upp ett antal frågor som vi anser vara av vitalt intresse. Dit hör frågan om att flytta olika försvarsenheter från en plats till en annan. Vi har hört debatten när det gäller olika områden tidigare här, men det jag framför allt tänker på nu är garnisonen i Skövde.

Vi har som exempel tagit Arméns underhållsskola, som enligt förslaget skall flytta från Skövde till Halmstad, Arméns motorskola, som skall flytta till Östersund, diskussionerna om stabsfunktionerna i Arméns underhållscentrum, som förmodligen skall flytta till Karlstad, samt inte minst den nya FO-staben, FO 32, som skall förläggas till Göteborg samtidigt som FO-staben i Skövde läggs ned.

Vi har noggrant studerat konsekvenserna av alla dessa nedläggningar på en ort och även kostnaderna för flyttningen till en annan ort. I motion 302 redovisar vi en omfattande beräkning av kostnaderna. Vi räknar med

det lägsta alternativet när det gäller kostnader för t.ex. transporter, det billigaste alternativet för flygresor osv. Ändå blir det mycket höga extra kostnader inom de här områdena, och även inom andra områden som man inte kan bortse ifrån. Det här gäller i alla fall inom överblickbar tid. Överblickbar tid för oss är 8–10 år. När dessa verksamheter dessutom fungerar alldeles utmärkt på sin nuvarande hemort, i Skövde, finns det inte några starka skäl att flytta – varken ekonomiska eller andra.

I motion 306 tar vi upp förslaget att lägga ned FO-staben i Skövde och öppna den nya staben i Göteborg. Någon sade i debatten här för någon timme sedan att flyttkarusellen har passerat smärtgränsen. Jag kan bara instämma.

Jag menar att man inte skall flytta verksamheter om de skall finnas kvar på ett annat område om det inte finns mycket starka skäl för detta. Det handlar kanske i första hand om ekonomiska skäl, men också om sådant som gör att verksamheten fungerar bättre på en annan ort. Jag har inte kunnat se att några av de här skälen finns när det gäller flytten från Skövde.

Ett problem som snart blir akut när man successivt avlövar en garnison, är att verksamheten blir för liten för att kunna fungera inom alla de områden det gäller. Det gör också att yrkesverksamma personer – inte minst officerare – känner att det är meningslöst att stanna kvar. Det är inte alls säkert att de flyttar med till den nya orten även om de erbjuds detta. Det är ofta en hel familj det gäller.

Vi har därför i motion 320, slutligen, begärt en utvärdering av det tidigare riksdagsbeslutet att utbildning av stabs- och sambandsförband skall upphöra i Karlsborg. Det är en utvärdering som tar fram kostnader och andra konsekvenser för detta.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till de tre motioner som jag har nämnt: 302, 306 och 320.

Anf. 84 MARIANNE JÖNSSON (s):

Fru talman! I försvarsdelen i budgetpropositionen för 1998 föreslås i en liten mening nedläggning av Vädercentral syd.

Förslaget grundar sig på en intern utredning som är gjord av väderavdelningen vid försvarets högkvarter. Det innebär att södra och mellersta vädercentralerna slås samman till en stor vädercentral. Om man tittar litet närmare på utredningen, och det har jag gjort, upptäcker man att den innehåller ett flertal allvarliga brister.

För det första: den ekonomiska analysen. Det tas t.ex. ingen hänsyn till den fördyring som uppkommer när man måste utöka driften på den enda kvarvarande väderstationen.

Ytterligare kostnader som inte redovisats är pendlings- och flyttkostnader för minst tre meteorologer. Inte heller nämns något om de kostnader som uppkommer i samband med att försvaret måste utbilda ersättare för den personal som väljer att lämna sina anställningar.

I våras gjorde jag ett studiebesök på den nedläggningshotade vädercentralen. Jag blev då också visad runt i de nya och färdigställda lokalerna för Vädercentral syd. Dessa lokaler står i dag outnyttjade. Sammantaget uppgår notan för lokalerna till minst 20 miljoner kronor. Detta är en ren kapitalförstöring som undergräver trovärdigheten för försvaret. Det

*Fel! Okänt
växelargument.*

uppmärksammas också av Karin Wegestål i ett särskilt yttrande i betänkandet.

För det andra: konsekvensanalys saknas. Det finns risk att utredningsförslaget medför säkerhetsrisker, något som också påpekats i remissvaren. Vad händer om den enda vädercentral som finns kvar slås ut? Inte heller nämns det i utredningen att det just är i det södra området av vårt land som de flesta incidenter inträffar. Dessutom, vilket kanske är det allra allvarligaste, saknas en analys av det framtida behovet och den framtida omfattningen av vädertjänst.

Fru talman! Bristerna i underlaget för beslut om nedläggning av Vädercentral syd är så påfallande stora att det finns mycket starka skäl för en grundligare utredning. Efter vad jag i dagarna erfarit planeras det trots allt för en inflyttning i de nya lokalerna, dock med reducerad personalstyrka. Detta visar att behovet av en fortsatt verksamhet fanns och fortfarande finns. Det går stick i stäv med utredningen.

Jag har inget yrkande eftersom jag inser att det inte är lönt. Jag har inte svårt att förstå att organisationsförändringar måste ske inom försvaret, men det är min starka förhoppning att de förändringar som genomförs är mer välgrundade och verklighetsanpassade än de beslut vi sett prov på när det handlar om vädercentralerna.

I detta anförande instämde Ulla Wester-Rudin och Karin Wegestål (båda s).

Anf. 85 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Fru talman! I försvarsutskottets betänkande behandlas också frågorna om försvarsmaktsgemensam officersutbildning och om skolverksamheten i Karlskrona. Det har vi hört om tidigare i dag.

Till grund för dagens beslut ligger ett utredningsbetänkande av centerpartisten Gunnar Björk. I den mån riksdagen följer förslaget från försvarsutskottet kommer Marinens officershögskola i Karlskrona att läggas ned. Marinens intendenturskola kommer att flyttas till Halmstad.

Majoriteten i försvarsutskottet grundar sitt förslag på ett mycket dåligt underlag. Det saknas ett kompetent underlag för att bedöma om vi skall införa en försvarsmaktsgemensam utbildning. Den s.k. utredningen innehåller inga uppgifter om hur de årliga besparingarna på 50 miljoner kan uppnås. Det saknas också en fördjupad redogörelse för hur samarbetet mellan de nuvarande officershögskolorna och de civila högskolorna fungerar. Naturligtvis finns det inte heller något om hur det skulle kunna fungera.

Det går inte ens att bedöma om det faktiskt behövs tre särskilda skolor. Vi skall fatta ett beslut utan att ha vetskap om hur systemet för den framtida officersutbildningen skall se ut. Det saknas helt enkelt underlag för att fatta beslut. Likväl driver Socialdemokraterna och Centern fram förslaget till beslut.

Regeringens beställningsjobb att genomföra en s.k. utredning gick till Gunnar Björk. Innan han träffade utredningens experter, och således innan utredningsarbetet kommit i gång, hade han tagit ställning till hur försvarets skolutbildning skall se ut. Jag har i handen här ett brev till ÖB från Gunnar Björk daterat den 11 juni 1997. Det var precis på dagen en vecka innan Björk besökte Marinkommando syd och F 17 för att ta del av

deras synpunkter. Då hade han redan intagit sin ståndpunkt. I brevet till ÖB skriver Björk bl.a. följande:

”Som en uppföljning till vårt telefonsamtal den 6 juni 1997 vill jag informera om läget avseende mitt utredningsarbete.

Den tolkning jag gör av utredningsdirektiven är att jag har ett brett mandat vad gäller översynen av skol- och utbildningsverksamheten där både fack- och specialistutbildningen samt officersutbildningen ingår. Detta innebär att samtliga skolor på något sätt kan komma att beröras av mitt utredningsarbete.

Jag kunde inledningsvis konstatera att det är svårt att behandla enskilda skolor utan att detta medför konsekvenser för andra skolor samt att den grundorganisatoriska strukturen inte helt kan hanteras separat från övriga utredningsområden. Detta är anledningen till att jag redan nu valt att undersöka förutsättningarna för en försvarsgemensam officersutbildning som sedermera även skulle kunna ligga till grund för en eventuell koppling till det civila utbildningsväsendet. I övrigt vill jag betona att försvarsmaktsgemensamma lösningar varit en viktig utgångspunkt för mina förslag.

Min arbetsinriktning är att sådana skolor etableras i Östersund, Stockholm och Halmstad.” Märk väl: Det är redan klart då, den 11 juni! ”Ett alternativ till detta är att även inkludera Karlskrona.

Avslutningsvis vill jag göra Dig uppmärksam på att Du härmed är först med att få ta del av min arbetsinriktning. Således har ingen av utredningens experter eller någon annan inom Försvarsmakten haft insyn eller kännedom om den ovan beskrivna arbetsinriktningen.”

Det är ju rätt fantastiskt. Av en händelse fick jag del av detta brev i slutet av juli. Jag blev minst sagt beklämd när jag läste det. Vad har föregått detta brev? Min enda logiska reflexion är att det har suttit ett antal män, sossar och centerpartister, runt ett bord och kommit överens om hur slipstenen skall dras. Dessa män har sedan utökat ringen kring bordet med flera män. Den som är intresserad bör ju, tycker jag, läsa referatet av vad dessa män hade att säga vid den offentliga utfrågningen. Jag tror inte att jag behöver kommentera ytterligare.

Är det verkligen så här vi skall grunda våra beslut i Sveriges riksdag? Är det då att undra på att rektorn vid högskolan i Karlskrona/Ronneby tar i med storsläggan när han har fått del av den s.k. utredningen. ”Sämsta utredning jag sett”, skriver han i BLT den 5 september. Nu skriver Per Eriksson till Utbildningsdepartementet.

Vem kan ha förtroende för Gunnar Björk? Vem kan ha förtroende för utredningsväsendet, särskilt som centerpartisten Björk fortsätter att utreda? Hur skall de anställda inom Försvarsmakten kunna bli delaktiga i en förändring som hanteras på detta inkompetenta sätt? Jag skall be att få citera en annan Björck, han som stavar sitt namn med ck, som ni kanske vet. Han säger: ”Såga Björk!” Försvarsministern bör ta sig en allvarlig funderare på detta citat.

Den sämsta utredning som jag har sett, sade rektorn vid högskolan i Karlskrona/Ronneby. Hur kan då utbildningsutskottets ordförande, tillika Socialdemokraternas distriktsordförande i Blekinge, på detta minst sagt bristfälliga underlag medverka till att lägga ned en högskola i Karlskrona? Hur kan utbildningsutskottets ordförande medvetet slå undan benen på alla de anställda inom Marinens officershögskola, som år efter

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

år kämpat för att skapa ett marint *campus* i Karlskrona? Deras kämpande hade vunnit gehör hos marinchefen. Byggnadsarbetena skulle precis sättas i gång då regeringen, eller rättare sagt männen runt bordet, stoppade projektet. Förstår inte utbildningsutskottets ordförande vilket ansvar han tar på sig när han skall lägga ned denna högskola, som utgör själva hjärtat när det gäller den militära verksamheten i Karlskrona? Förstår inte utbildningsutskottets ordförande högskolans betydelse när det gäller Karlskronavarvets möjligheter till export?

Utbildningsutskottets ordförande medverkar till att stryka bort en viktig internationell status – The Academy of Marine. Riksdagsmajoriteten bidrar till en nationell förlust genom att driva igenom ett sådant beslut. Hur tror ni att singaporianer, malaysier, ester, letter och litauer kan känna något intellektuellt intresse av att vända sig till Myndigheten för Försvarsmaktens gemensamma utbildning? Det låter fattigt. Stoppa nedläggningen av Marinens officershögskola i Karlskrona! Den höga kompetens som finns vid denna skola bör i stället utnyttjas och utvecklas. Det gäller också i hög grad Marinens intendenturskola. Flytten till Halmstad bör stoppas.

Jag vill vädja till mina kolleger på Blekingebänken att reflektera över detta ytterligare en gång innan ni trycker på ja-knappen. Vi har i länet varit överens om att driva en gemensam linje, dvs. att avvisa regeringens förslag och att avvakta en fullständig utredning. Svik inte den uppgörelsen. Svik inte länet.

Jag vill särskilt rikta mig till de kvinnliga ledamöterna hos Socialdemokraterna och Centern. Låt er inte luras att rösta igenom ett inkompetent förslag som grundas på en utredning som en av Sveriges bästa högskolerektorer har uttalat är den sämsta utredning som han har sett. Märk väl detta.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 18 och 19.

I detta anförande instämde Jeppe Johnsson (m).

Anf. 86 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! Bodens garnison är Sveriges största med 13 % av Försvarsmaktens verksamhet och med ca 1 000 officerare och 2 500–3 000 värnpliktiga. Jag har under mina år i Boden och även under mina år i riksdagen ansett att det är mycket angeläget att en garnison med så stor verksamhet även skall ha en utbildning för officerare. Det tycker jag är självklart. I dag bedrivs utbildning för värnpliktiga.

Det är med tillfredsställelse som jag kan konstatera att regeringen nu föreslår – vilket utskottet instämmer i – att en avdelning för utbildning av markstridskrafter inrättas i Boden. Men vad utbildningen i detalj kommer att innehålla är inte klart, utan detta kommer att utredas vidare.

Fru talman! Ett förbands möjligheter att genomföra strid i vinterförhållanden är beroende av tillgång på rätt utrustning samt den övning som den har kunnat erhålla i vintermiljö. Därför bör officerare från alla delar av landet erhålla denna kunskap. En sådan utbildning kan med fördel förläggas till Boden.

För officerare med uppgift att i första hand verka i Norrland krävs att krigsplutons- och krigskompanichefsutbildning i dess helhet förläggs i rätt miljö. Strid i Norrlandsmiljö skiljer sig väsentligt från uppträdande i

övrig miljö, bl.a. därför att infrastrukturen är annorlunda där än i de södra delarna av landet.

Min uppfattning är, vilket jag har framfört i min motion, att avdelningen i Boden bör få ett liknande innehåll som Stridsskola nord har. Det innebär bl.a.:

- att officerare, både yrkes- och reservofficerare, vid brigad och jägarförband verkande i Norrland utbildas i rätt miljö och då vid avdelningen i Boden,
- att avdelningen i Boden får ansvar för utvecklingen i stridsteknik samt taktik i Norrlandsmiljö,
- att skolan även får ansvar för materialförsök vad gäller Norrlandsförband och
- att till avdelningen i Boden kopplas forskningsprojekt om hur människor klarar sig i kallt vinterklimat. Ett samarbete med t.ex. Vårdhögskolan och Cold Center kunde öka kunskapen om hur människor skall klara sig under extrema förhållanden.

Bodens unika möjligheter till samverkan mellan olika förband är en stor tillgång för utbildning i markstrid, men även för att bedriva forskning.

Ett ytterligare argument för att förlägga utbildningen till Boden är att det inte behövs några investeringar för att påbörja utbildningen.

Jag anser att placeringen av en avdelning för utbildning av markstridskrafter bara är en början och att ytterligare utbildning kan förläggas till Boden vid en senare tidpunkt.

Jag beklagar verkligen att Moderaterna har yrkat avslag på en placering i Boden, inte minst med tanke på att en av reservanterna är en ledamot från Boden. Det bekymrar mig och överraskar mig litet att Olle Lindström i sitt anförande inte med ett ord nämnde något om detta när han talade om markstridskrafter men väl när han talade om Bodens fästning.

Enligt min mening är det viktigt att riksdagen fattar beslut i enlighet med regeringens förslag om vart utbildningen av markstridskrafter i vintermiljö skall förläggas. Jag är övertygad om att detta bara är ett första steg och att när de goda erfarenheterna visar sig kommer denna del att utvecklas.

Fru talman! Jag har även en motion i detta betänkande som berör Bodens fästning. Beslutet om att bygga fästningen fattades år 1900, för snart 100 år sedan.

Fästningen är väl känd över hela landet och framför allt av alla dem som har gjort sin värnplikt i Boden. Enligt den utredning som regeringen gett Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk i uppdrag att genomföra föreslås att fästningen skall bevaras. Det tycker jag är ett mycket bra förslag. Men enligt min mening är det en skyldighet att fästningen bevaras som ett nationellt kulturminne för eftervärlden.

Jag skall avstå från att göra något yrkande med tanke på att frågan om finansieringen av bevarande av fästningen bereds i Regeringskansliet samt att det pågår utredningar på annat håll om hur fästningen kan utnyttjas i framtiden.

Prot. 1997/98:41
5 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 87 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Efter dagens debatt borde det stå klart även för Lennart Klockare att vi moderater inte har sagt nej till någon av de här utbildningsplatserna. Vi tar inte ställning till utbildningen eftersom det inte finns något innehåll i den.

När det gäller armétridskrafterna och skolorna kan det förslag som Lennart Klockare förmodligen kommer att rösta för t.o.m. innebära att det blir mindre av vinterutbildning än tidigare. Det är ju inte säkert att det går att på rätt sätt fördela på de tre platserna utan att vinterutbildningen blir lidande. Jag har uppfattningen att vinterutbildningen skall ske i Boden. Detta har jag framfört vid många tillfällen. Även i mitt anförande nämnde jag att det är möjligt att vi blir tillgodosedda när det gäller de platser som är föreslagna, men helt säkert är det inte.

Lennart Klockare säger också att *hela* plutonchefsutbildningen skulle kunna ske i Boden. Men i så fall går han ifrån den försvarsgemensamma utbildningen. Det här sker ju trupperingsvis. I så fall måste alltså Lennart Klockare rösta för den moderata reservationen.

Anf. 88 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Tydligt ser Olle Lindström väldigt gärna att vi får markstridsutbildning i Boden. Jag tror att han innerst inne vill det. Men Olle Lindströms namn är faktiskt ett av namnen under motionen i fråga. I försvarsutskottet har Olle Lindström också yrkat avslag beträffande placeringen av en avdelning i Boden för utbildning avseende markstridskrafter.

Som jag sade i mitt anförande är det viktigt att vi får en placering i en miljö där man verkligen får träna under vinterförhållanden. Då menar jag verkligen vinter, och vinter är något som vi har där uppe. Jag tror inte att någon i denna kammare kan peka på en bättre plats just med tanke på den mångfald av regementen som finns inom garnisonen och med tanke på de övriga förutsättningar som föreligger. Det skulle vara glädjande om Olle Lindström också hade yrkat på det och om han t.o.m. hade tagit avstånd från den motion som han har varit med om att skriva.

Anf. 89 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Fru talman! I mitt anförande talade jag klart och tydligt om behovet av att vinterutbilda i rätt miljö. Jag nämnde de tre aktuella platserna. Lennart Klockare vet mycket väl att det inte är orterna som vi angriper i vår reservation. Om underlaget är så bräckligt som det faktiskt är i det här fallet tar vi inte ställning. Däremot skulle det ha varit trevligt om Lennart Klockare hade kunnat påverka så att det hade funnits ett innehåll. Därmed skulle vi veta om det blir en veckas eller två eller tre veckors vinterutbildning i Boden eller om det blir samma omfattning som på Stridsskola nord i Umeå.

Anf. 90 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Under försvarets hearing inför det här beslutet framhöll Åke Jansson att med en placering i t.ex. Norrland – jag kan tänka mig att det är Boden som avses – skulle man kanske klara den här utbildningen bättre än man tidigare gjort. Ätminstone står det så i betänkandet.

Faktum kvarstår, nämligen att Olle Lindström har yrkat avslag på regeringens förslag om placeringen i Boden. Jag är den förste att beklaga det. Det skulle ha varit roligt om vi hade kunnat stå på samma sida i den frågan.

Anf. 91 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Vad vi ser i detta betänkande är att storlänsdebatten – införandet av Västra Götalands län – också slår igenom i detta ärende. Jag syftar då på flytten av Arméns försvarsområdesstab från Skövde till Göteborg. Den flytten skulle faktiskt aldrig ha kommit till stånd om inte storlänet hade bildats.

Redan när debatten om bildandet av Västra Götalands län var som hetast hävdade vi att det här förslaget kommer att skapa en ganska stor regional obalans i västra Sverige. Vi fick då försäkringar från andra. Man sade: Nej, så kommer det naturligtvis inte att bli. Vi kommer att skapa en inomregional balans.

Utredaren lade fram ett antal förslag som syftade till att skapa en inomregional balans. Men vad ser vi nu? Jo, vi kan redan se hur arbetstillfälle efter arbetstillfälle och verksamhet efter verksamhet – givna löften har alltså brutits – flyttas till Göteborg.

Vilka argument finns det då för en flyttning av Arméns försvarsområdesstab från Skövde till Göteborg? Jo, man vill ha det marina och armén gemensamt. Men vi har ju en Stockholmsmodell som visar att det går utmärkt att särskilja områdesstaberna. Vidare innebär den här flytten ingen kostnadsreducering. Det ligger ingen besparing i förslaget som sådant. Man säger: Länsstyrelsen kommer ju att befinna sig i Göteborg. Ja, men samarbetet med länsstyrelsen och den del som finns i Mariestad har fungerat utmärkt och skulle kunna göra det även i en förlängning.

Beträffande flera av delarna i den här flyttkarusellen tycker jag att man klart kan se att det inte handlar om besparingar. I stället är det, som jag ser saken, enbart fråga om en flyttkarusell, om en flytt för flyttens egen skull. Det borde man fundera över. Dessutom bör man också se detta i ett regionalpolitiskt perspektiv.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion 1997/98:Fö340 av Birgitta Carlsson m.fl.

Anf. 92 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Även jag yrkar bifall till motion 1997/98:Fö340.

Försvaret är en mycket viktig verksamhet för oss i Skaraborg. Vårt län är det militärtätaste länet i landet med 850 anställda i Skövde, ungefär 800 anställda på Såtenäs och 400 anställda i Karlsborg.

Vi lever i en föränderlig tid. Det är stora förändringar inom försvaret i hela landet, även i vårt län. Under min tid här i riksdagen har F 6 och flera andra viktiga verksamheter försvunnit från Karlsborg samt MILO-staben och Brigadcentrum från Skövde. Jag motsätter mig inte att försvaret får vara med när vi gör besparingar, eftersom sådana görs inom alla andra områden.

I detta betänkandet finns det förslag som innebär stora förändringar för Skövde. Vi känner stor oro för att man i Skövde, Sveriges näst största garnisonsort, gör stora förändringar. FO-staben flyttas till Göteborg.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Underhållsskolan flyttas till Halmstad, Motorskolan till Östersund och Underhållscentrum till Karlstad.

I vår motion motsätter vi oss flytt av så här mycket verksamhet från Skövde, från Skaraborg.

FO-staben i Skövde föreslås bli nedlagd. På grund av det nya storlänet skall den i stället ligga i Göteborg. Det förslaget innebär att ledningen för marin verksamhet längs hela västkusten och ledningen för territoriell verksamhet i Västra Götalands län kommer att finnas på *ett* ställe och ledas av samma chef.

Båda dessa uppgifter är var för sig omfattande, och i en krissituation krävs samtidigt både marin och territoriell ledning – en svår uppgift att klara för en chef. Av den anledningen har vi föreslagit en annan lösning, densamma som i Stockholmsområdet, där det är MKO som leder marin verksamhet och försvarsområdesbefälhavare som leder den territoriella verksamheten. Vi har precis samma problem i västra Sverige, varför vi tycker att det är viktigt att man gör en liknande uppdelning av ansvaret i den här delen av landet.

Vi föreslår att man bibehåller FO-staben i Skövde. Det finns en omfattande militär verksamhet i Skaraborg – i Skövde, Såtenäs och Karlstad – som jag nämnt tidigare. FO 35 är rikets flygbastätaste område. Försvarsområdesbefälhavaren ansvarar för försvarets basområde. Det är en uppgift som ställer stora krav på samverkan med civila delar av totalförsvaret. Dessutom sker en samordning i Skövde garnison med Karlstad. Det har fungerat väldigt bra.

Den personalstruktur som vi har i Skövde garnison utgör en naturlig rekryteringsbas för FO-staben. En nedläggning medför att personal under 40 års ålder måste pendla till motsvarande staber i kommuner där denna naturliga rekryteringsbas inte finns. Det är en fördyring, samtidigt som den personella obalansen förstärks i Skövde. Per Rosengren nämnde förut Västra Götalands län, som kommer att bli ett stort län med 50 kommuner och en och en halv miljon invånare. Det utgör en sjättedel av Sveriges befolkning och infrastruktur. Det är viktigt att vi gör den här fördelningen vad gäller uppdelningen, tycker vi, så att vi har en FO-stab som leder den marina verksamheten och en som leder den territoriella verksamheten.

När det gäller flytten av skolorna finns det många olika uppfattningar. Vid kontakter med skolutredaren har han sagt att Halmstadslösningen inte behövs för att det skall fungera. Det kommer att krävas en del ny- och ombyggnader i Halmstad för att man skall klara av att ta emot verksamheten. I Skövde fungerar det bra som det är. Dessutom är det en stor merkostnad, uppemot 2 miljoner kronor per år. Flyttningen av Motorskolan till Östersund har vi också dålig förståelse för. Man gjorde en utredning 1988 och kom fram till att det var fel att lägga den här verksamheten i Östersund. Det skulle bli dyrare. Det var klara fördelar med att lägga den i Skövde. Det var så sent som 1992 som skolan flyttades till Skövde. 1994 slogs den samman med Underhållsskolan till Arméns underhålls- och motorskola. Vi tycker att det känns fel att man så snart gör en förändring igen. Det är många som har flyttat till Skövde på senare tid på grund av de nedläggningar som har gjorts i Linköping, Borås och Umeå. Att göra så stora förändringar på kort tid innebär en otrygghet för personalen inom försvaret.

Besluten om flyttning av skolan skall fattas av regeringen. Därför väd-
jar jag – trots att försvarsministern inte är kvar – till regeringen att än en
gång ompröva förslaget att flytta de här verksamheterna från Skövde. Det
är någon som har yttrat: ”Efter moget övervägande är förslaget inte bra.”
Därför hoppas jag att också regeringen skall göra ett moget övervägande
och komma fram till samma sak – att det här inte är bra – och åstad-
komma en lösning som är bättre för helheten och bättre för hela För-
svarsmakten.

Anf. 93 MIKAEL JANSON (fp):

Fru talman! Jag går upp i denna debatt därför att jag upplever det som
att det behövs ett ytterligare förtydligande vad gäller helikopterverksam-
heten på syd- och västkusten. Utskottsmajoriteten har vägrat att ta till sig
alla fakta och argument om behovet av att behålla Säve som en fullstän-
dig enhet med eget kommando. De argument för detta som framkommit
under den korta tid jag varit med i processen har varit närmast bedö-
vande.

Man kan sedan lägga in så många brasklappar man vill i utskottstex-
ten om att det, efter det att man gjort denna förändring, finns möjligheter
till omprövningar, när den faktiska handlingen nu går åt helt fel håll. Det
är självklart att man alltid kan ändra ett beslut senare. Det är ju den för-
svarspolitik som förts de senaste åren det bästa, eller snarare det sämsta,
exemplet på. Verksamheter som knappt har hunnit läggas ned och flyttas
till följd av riksdagsbeslut skall läggas ned och flyttas igen efter nya be-
slut. Att man från majoritetens sida skriver in sådana självklarheter tolkar
jag som att det finns en osäkerhet om man nu verkligen fattar ett bra
beslut eller inte.

Men det räcker inte med brasklappar. Den gode Brask lade in sin lapp
när han under tvång deltog i ett beslut mot sin vilja. Regeringen och ma-
joriteten gör synbarligen detta helt av egen kraft, eller om det möjligtvis
är ett bevis på någon form av inre kraftlöshet.

Visst skall det finnas verksamhet kvar på Säve, men i praktiken kom-
mer det att innebära att incidenter och olyckor av olika slag helst bör
förälmälas i tillräckligt god tid för att resurser med säkerhet och inom
rimligt kort tid skall kunna aktiveras från Säve – detta inom en verksam-
het som just syftar till att man skall kunna rycka in när andra insatsmög-
ligheter inte finns att tillgå och en snabb uttryckning är nödvändig.

Jag har förstått att många av de socialdemokratiska och centerpartist-
iska ledamöterna från Västsverige känner samma oro som vi övriga vad
gäller förmågan att bibehålla en egen och stark helikopterverksamhet med
den nu föreslagna sammanslagningen till en enda division syd.

Sven Lundberg sade i sitt anförande att han förstod att det kunde vara
frestande för en och annan att ta hänsyn till sin egen hemort när den be-
rörs. Under ligger förstås tanken att göra denna fråga till en fråga om
bygdepolitik och därmed avfärda de sakliga skälen för att vara emot ma-
joritetens förslag.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! Jag vill göra klart, och det är dithän jag egentligen vill komma med mitt anförande, att frågan om Säve inte är en hembygdsfråga. Det är en nationell angelägenhet. Jag citerar ur den reservation som oppositionen samfällt ställt sig bakom:

”Vi anser att Division syd kommer att få ett orimligt stort ansvar, nämligen för flygräddningsberedskapen vid tre flygflottiljer varav två är landets största ---, för all taktisk helikopterverksamhet vid två marin-kommandon ---, för civil sjö- och flygräddningsberedskap i landets tätaste sjötrafikområde ---, för nödhelikopterverksamhet för hela södra och västra Sveriges befolkning inkluderande landets största fastboende öbefolkning samt för bevakningsansvaret för Västsverige, som är landets största infrastrukturella riskområde.”

Det kan inte sägas bättre. Detta är inte någon regionalpolitisk fråga. Detta är en nationell fråga av högsta dignitet!

Med tanke på hur mycket denna enda ledningsfunktion kommer att få under sina vingar kan man för övrigt fråga sig varför regeringen stannat vid fyra divisioner, om man nu av något skäl vill slå samman ledningsfunktionerna i landet. Varför inte dra ned till tre eller rent av två?

Vad gäller omfattning och betydelse avseende just den här verksamheten borde resterande verksamhet kunna ledas från ett och samma ställe, om nu Division syd ensam skall ta hand om hela sitt omfattande område, som tvivelsutan ur de flesta aspekter är rikets strategiskt viktigaste område, såväl under freds- som under krigstid.

Hela diskussionen blir än märkligare då det ju inte finns några bärande ekonomiska argument i denna fråga. Tvärtom tycks det bli en märklig variant av domino, där folk och helikoptrar ständigt för dyra pengar skall förflytta sig fram och tillbaka mellan olika baser i stället för att finnas på plats för snabb uttryckning där de behövs.

Den oro man kan hysa – hemska tanke – är att den nya helikopterdivisionen för att klara framtida beting tvingas dra ned ytterligare verksamhet. *Då* kan det bli bygdepolitik. Var någonstans dras det ned när ledningsverksamheten finns i Kallinge och inget på Säve? Jag låter den frågan vara öppen.

Fru talman! Jag hoppas nu på litet såväl militärt som civilt kurage och att alla som vill se en fullödig helikopterverksamhet i hela Sverige aktivt röstar för ett bevarande av Sävebasen som en femte division väst.

Jag yrkar bifall till reservation 22 i utskottets betänkande.

Anf. 94 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Anledningen till att jag står i talarstolen är naturligtvis den debatt som Karl-Gösta Svenson förde. Jag skulle vilja säga att det är svårt att föra en nyanserad debatt med Karl-Gösta Svenson. Han är inte nyansernas mästare. Det framgick klart av det inlägg han gjorde. Å andra sidan passar kanske den här typen av diskussioner särskilt bra i en försvarspolitisk debatt, vad vet jag!

Med anledning av det Karl-Gösta Svenson sade säger jag gärna att jag inte hade haft någonting emot att hela utredningen hade varit klar innan man tog en del av dessa steg. Men jag tycker ändå att den behandling som försvarsutskottet har haft och utskottets tydliga skrivningar kring verksamheten i Karlskrona är bra. Det är bättre för mig och för socialde-

mokraterna i Blekinge att försöka att påverka de beslut som skall fattas här, och det har vi gjort under resans gång, än att sitta på gnällbänken.

Jag tycker inte att förslaget är perfekt, men utskottets markeringar kring verksamheten i Karlskrona är bra. Om jag och socialdemokraterna i Blekinge hade tagit samma ställning som Karl-Gösta Svenson har gjort, hade plakatpolitiken varit även min modell, vilket den inte är.

Sedan kan jag inte låta bli att notera att Karl-Gösta Svenson för att hitta argument har använt sig av högskolan och högskolerektorn. Moderaterna brukar ju normalt inte hänvisa till högskolan och dess rektor som sanningssägare eller vägvisare. Snarare brukar satsningar på mindre och medelstora högskolor upplevas som hot mot kvaliteten och annan högre utbildning.

När det gäller att slå vakt om den högre utbildningen och dess förmåga att bidra till framåtskridande har jag tidigare beträffande de mindre och medelstora högskolorna inte sett vare sig Karl-Gösta Svenson i synnerhet eller moderater i allmänhet som förespråkare för dem. Men ändamålen får kanske ibland helga medlen.

Anf. 95 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna ledamöterna om att det fortfarande pågår en debatt i kammaren.

Anf. 96 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Fru talman! Vi har varit eniga i länet. Jag för ingen plakatpolitik i det här fallet, utan jag för fram min uppfattning, och man har i länet haft en enig uppfattning över partigränserna. Alla partier har deltagit i detta. Jag har varit på sammanträden tillsammans med Jan Björkman där vi har varit överens om att vi skulle föra den talan i riksdagen att beslut inte skulle fattas i det här laget utan att man skulle avvakta utredningens färdigställande. Så är det, herr Björkman.

Jan Björkman, som är utbildningsutskottets ordförande, vill lägga ned en högskola i Karlskrona. Det är rätt allvarligt. Man lägger ned en mycket bra skola för övrigt. Om man åtminstone hade haft ett bra underlag för detta! Men det skrämmande är att underlaget är så erbarmligt dåligt att det inte kan ligga till grund för ett beslut.

Då är det väl bra att jag återigen hänvisar till Per Eriksson, rektor för högskolan i Karlskrona. Han har aldrig någonsin sett en så dålig utredning. Jan Björkman, som känner Per Eriksson mycket väl, måste ju erkänna att han har kompetens och erfarenhet för att kunna uttrycka sig på det sättet. Vi kan därmed inte betvivla att utredningen är dålig, rent ut sagt jättedålig.

Och på dessa grunder fattar socialdemokraterna i riksdagen och socialdemokraterna på Blekingebänken beslut om att lägga ned Marinens officershögskola!

Anf. 97 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Jag erkänner gärna den kompetens och den erfarenhet som rektorn för högskolan Karlskrona/Ronneby har. Men den plattform och det instrument som rektorn har beror till ingen del på den politik som Karl-Gösta Svenson och hans partivänner har fört. Karl-Gösta Svenson

*Fel! Okänt
växelargument.*

och hans parti har ju sagt nej till utbyggnad av grundutbildningen i Karlskrona/Ronneby. Han har också sagt nej till forskarskolan och till forskningsmedlen. Med Karl-Gösta Svensons politik hade rektor Per Eriksson inte haft någon plattform för sina åsikter och kunnat ge uttryck för sin erfarenhet och sin kompetens.

När det gäller den marina utbildningen har jag undertecknat en motion där jag har framfört de synpunkter som jag tyckte var rimliga att framföra utifrån budgetpropositionen. De skrivningar som försvarsutskottet har gjort i samband med behandlingen av den motionen är ett steg i rätt riktning. Det är bra att den processen har löpt och att den här typen av verksamhet kommer att finnas kvar i Karlskrona även efter dagens beslut.

Om jag hade tagit samma ställning som Karl-Gösta Svenson hade vi inte haft så tydliga påverkansmöjligheter som vi nu har haft, och vi hade inte fått den inriktningen på beslutet som vi nu har fått. Därför har jag valt att följa den linje som försvarsutskottet har angett.

Anf. 98 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Fru talman! Det är bara att beklaga att Jan Björkman inte vill ta en seriös debatt om beslutet, utan han börjar helt plötsligt att tala om allmän skolpolitik. Om Jan Björkman vill medverka till nedläggningen av Marinens officershögskola i Karlskrona – en mycket bra skola, som jag sade tidigare – beklagar jag det.

Anf. 99 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Det var inte jag som drog in högskolan och högskolerektorn i den här debatten, utan det var Karl-Gösta Svenson. Det är ju intressant att Karl-Gösta Svenson i det här ärendet hänvisar till rektorn för en av de byggehögskolor – för att använda moderaternas egen terminologi – som de annars inte brukar lyfta fram som några stora resurser.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

FöU1 Sveriges totalförsvaret 1998

Mom. 1 (utgifterna inom totalförsvaret för budgetåret 1998)

1. utskottet
2. res. 3 (v)
3. res. 4 (mp)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 3 genom uppresning.

Huvudvotering:

155 för utskottet

16 för res. 3

100 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 19 c, 1 fp, 6 kd

För res. 3: 16 v

Avstod: 7 s, 61 m, 1 c, 18 fp, 10 mp, 3 kd

Frånvarande: 25 s, 19 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 8 mp, 6 kd

Inger Lundberg, Lisbeth Staaf-Igelström, Bo Nilsson och Lars Hedfors (alla s) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 8 (Försvarsmaktens organisation i krig och fred)

1. utskottet

2. res. 10 (m)

3. res. 11 (fp)

4. res. 12 (v)

5. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Fö320 yrk. 1 och 2 (m)

Kammaren biträdde res. 11 med acklamation.

Förberedande votering:

62 för res. 10

19 för res. 11

192 avstod

76 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

166 för utskottet

58 för res. 10

48 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 21 c, 11 kd

För res. 10: 58 m

Avstod: 1 m, 20 fp, 16 v, 11 mp

Frånvarande: 27 s, 21 m, 6 c, 6 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 13 (försvarsområden m.m.)

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Fö306 (m)

3. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Fö340 yrk. 1 och 2 (c, fp, kd)

Förberedande votering:

4 för mot. Fö306

7 för mot. Fö340

264 avstod

74 frånvarande

Kammaren biträdde mot. Fö340.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Huvudvotering:
263 för utskottet
5 för mot. Fö340
3 avstod
78 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 133 s, 57 m, 20 c, 20 fp, 12 v, 11 mp, 10 kd
För mot.: 1 c, 3 v, 1 kd
Avstod: 3 m
Frånvarande: 28 s, 20 m, 6 c, 6 fp, 7 v, 7 mp, 4 kd
Nils Fredrik Aurelius (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 16 (försvarsmaktsgemensam officersutbildning)

1. utskottet
2. res. 18 (m, fp, v, mp, kd)
Votering:
154 för utskottet
118 för res. 18
3 avstod
74 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 135 s, 19 c
För res. 18: 1 s, 61 m, 19 fp, 15 v, 11 mp, 11 kd
Avstod: 2 c, 1 v
Frånvarande: 25 s, 19 m, 6 c, 7 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd
Nalin Baksi (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 18 (skolverksamheten i Karlskrona)

1. utskottet
2. res. 19 (m, fp)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation

Mom. 20 (utbildningsenheter för markstrid)

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Fö302 (m)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 21 (Försvarsmaktens helikopterorganisation)

1. utskottet
2. res. 22 (m, fp, v, mp, kd)
Votering:
152 för utskottet
121 för res. 22
1 avstod
75 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 1 m, 17 c

För res. 22: 1 s, 60 m, 3 c, 19 fp, 16 v, 11 mp, 11 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 26 s, 19 m, 6 c, 7 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd

Rune Rydén (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 22 (helikopterberedskapen längs Norrlandskusten)

1. utskottet

2. res. 23 (m, fp, v, mp, kd)

Votering:

154 för utskottet

120 för res. 23

1 avstod

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 19 c

För res. 23: 61 m, 1 c, 20 fp, 16 v, 11 mp, 11 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 26 s, 19 m, 6 c, 6 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 24 (civilt minröjningscentrum)

1. utskottet

2. res. 24 (v, mp)

Votering:

238 för utskottet

28 för res. 24

6 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 53 m, 21 c, 19 fp, 10 kd

För res. 24: 16 v, 11 mp, 1 kd

Avstod: 5 m, 1 fp

Frånvarande: 26 s, 22 m, 6 c, 6 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 25 (miljöfrågor)

1. utskottet

2. res. 25 (mp)

Votering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 32 (inriktning av program 13 För krigsorganisationen gemensamma resurser)

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Fö221 yrk. 11 (mp), Fö315 (m), Fö318 (s), Fö319 (c), Fö329 yrk. 2 (kd, fp)

Votering:

236 för utskottet

20 för mot.

18 avstod

75 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 50 m, 21 c, 20 fp, 2 v, 9 kd

För mot.: 2 s, 6 m, 10 mp, 2 kd

Avstod: 4 m, 13 v, 1 mp

Frånvarande: 25 s, 20 m, 6 c, 6 fp, 7 v, 7 mp, 4 kd

Mom. 34 (beställningsbemyndiganden för försvarsmateriel och anläggningar)

1. utskottet

2. res. 35 (mp)

Votering:

200 för utskottet

11 för res. 35

64 avstod

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 12 m, 21 c, 19 fp, 1 v, 11 kd

För res. 35: 11 mp

Avstod: 48 m, 1 fp, 15 v

Frånvarande: 25 s, 20 m, 6 c, 6 fp, 6 v, 7 mp, 4 kd

Nils Fredrik Aurelius (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

4 § Bordläggning

Anmälde och bordlades

Kulturutskottets betänkande

1997/98:KrU1 Budgetpropositionen för år 1998, utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Jordbruksutskottets betänkande

1997/98:JoU10 Vissa avgasfrågor

5 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 1997/98:41
5 december

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 december

**Fel! Okänt
växelargument.**

1997/98:224 av *Lena Sandlin* (s) till näringsministern
Sysselsättningsbidraget och turistnäringen
1997/98:225 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Tobakslagen och kommunerna
1997/98:226 av *Carina Hägg* (s) till justitieministern
Anonymitet vid telefonsamtal
1997/98:227 av *Birgitta Gidblom* (s) till utrikesministern
Sveriges ordförandeskap i Barentsrådet
1997/98:228 av *Marianne Samuelsson* (mp) till socialministern
Utredning om miljö för hållbar hälsoutveckling
1997/98:229 av *Britt-Marie Danestig* (v) till statsrådet Leif Blomberg
Integration av invandrarbarn i skolan
1997/98:230 av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsministern
Elavbrott i samband med oväder
1997/98:231 av *Rose-Marie Frebran* (kd) till justitieministern
IB:s arkiv
1997/98:232 av *Elisa Abascal Reyes* (mp) till kommunikationsministern
Luffartsverkets engagemang i föreningen Svenskt flyg
1997/98:233 av *Krister Örnfjäder* (s) till finansministern
Vårdhögskoleutbildningen i Kalmar län
1997/98:234 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksministern
Burhållning av mink
1997/98:235 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksministern
Djurtransporter
1997/98:236 av *Karin Pilsäter* (fp) till justitieministern
Barn i homosexuella familjer
1997/98:237 av *Karin Pilsäter* (fp) till inrikesministern
Nykvarn som egen kommun

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 december.

6 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att följande skriftliga svar på fråga inkommit

den 4 december

1997/98:190 av *Eva Björne* (m) till näringsministern
Den elintensiva industrin

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 december.

Prot. 1997/98:41
5 december

7 § Kammaren åtskildes kl. 14.59.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 3 § anf. 18
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 64 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 § Förnyad bordläggning	1
2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 4 december	1
BoU1 Utgiftsområde 18 samt vissa bestämmelser om all- männyttiga bostadsföretag	1
3 § Sveriges totalförsvär 1998	5
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU1	5
Anf. 1 HENRIK LANDERHOLM (m).....	5
Anf. 2 LENNART ROHDIN (fp).....	9
Anf. 3 JAN JENNEHAG (v)	13
Anf. 4 ANNIKA NORDGREN (mp).....	15
Anf. 5 ÅKE CARNERÖ (kd)	18
Anf. 6 SVEN LUNDBERG (s).....	23
Anf. 7 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	25
Anf. 8 SVEN LUNDBERG (s) replik	25
Anf. 9 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	26
Anf. 10 JAN JENNEHAG (v) replik	26
Anf. 11 SVEN LUNDBERG (s) replik	27
Anf. 12 JAN JENNEHAG (v) replik	27
Anf. 13 SVEN LUNDBERG (s) replik	27
Anf. 14 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	28
Anf. 15 SVEN LUNDBERG (s) replik	28
Anf. 16 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	29
Anf. 17 SVEN LUNDBERG (s) replik	29
Anf. 18 ÅKE CARNERÖ (kd) replik	29
Anf. 19 SVEN LUNDBERG (s) replik	30
Anf. 20 ÅKE CARNERÖ (kd) replik	30
Anf. 21 SVEN LUNDBERG (s) replik	30
Anf. 22 ANDERS SVÄRD (c)	30
Anf. 23 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	33
Anf. 24 ANDERS SVÄRD (c) replik	34
Anf. 25 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	35
Anf. 26 ANDERS SVÄRD (c) replik	35
Anf. 27 JAN JENNEHAG (v) replik	35
Anf. 28 ANDERS SVÄRD (c) replik	36
Anf. 29 JAN JENNEHAG (v) replik	36
Anf. 30 ANDERS SVÄRD (c) replik	36
Anf. 31 ÅKE CARNERÖ (kd) replik	36
Anf. 32 ANDERS SVÄRD (c) replik	37
Anf. 33 ÅKE CARNERÖ (kd) replik	37
Anf. 34 ANDERS SVÄRD (c) replik	37
Anf. 35 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	37
Anf. 36 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	40
Anf. 37 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	40
Anf. 38 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	40
Anf. 39 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	41

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 40	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	41
Anf. 41	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	42
Anf. 42	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	42
Anf. 43	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	43
Anf. 44	JAN JENNEHAG (v) replik	43
Anf. 45	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	43
Anf. 46	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	44
Anf. 47	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	44
Anf. 48	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	44
Anf. 49	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	45
Anf. 50	ÅKE CARNERÖ (kd) replik	45
Anf. 51	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	45
Anf. 52	ÅKE CARNERÖ (kd) replik	46
Anf. 53	ANDERS SVÄRD (c) replik	46
Anf. 54	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	46
Anf. 55	OLLE LINDSTRÖM (m)	46
Anf. 56	CHRISTER SKOOG (s)	47
Anf. 57	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	49
Anf. 58	ROLF GUNNARSSON (m)	51
Anf. 59	ULF KERO (s)	52
Anf. 60	ÅKE CARNERÖ (kd) replik	54
Anf. 61	ULF KERO (s) replik	54
Anf. 62	ÅKE CARNERÖ (kd) replik	55
Anf. 63	ULF KERO (s) replik	55
Anf. 64	GÖTHE KNUTSON (m)	55
Anf. 65	SVEN LUNDBERG (s) replik	57
Anf. 66	GÖTHE KNUTSON (m) replik	58
Anf. 67	CHRISTER SKOOG (s) replik	58
Anf. 68	GÖTHE KNUTSON (m) replik	58
Anf. 69	CHRISTER SKOOG (s) replik	59
Anf. 70	GÖTHE KNUTSON (m) replik	59
Anf. 71	STIG GRAUERS (m)	60
Anf. 72	SVEN BERGSTRÖM (c)	61
Anf. 73	LENNART ROHDIN (fp) replik	62
Anf. 74	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	63
Anf. 75	LENNART ROHDIN (fp) replik	63
Anf. 76	BIRGER HAGÅRD (m)	63
Anf. 77	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	65
Anf. 78	DAN ERICSSON (kd)	65
Anf. 79	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	66
Anf. 80	DAN ERICSSON (kd) replik	67
Anf. 81	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	67
Anf. 82	CONNYY ÖHMAN (s)	67
Anf. 83	LARS HJERTÉN (m)	68
Anf. 84	MARIANNE JÖNSSON (s)	69
Anf. 85	KARL-GÖSTA SVENSON (m)	70
Anf. 86	LENNART KLOCKARE (s)	72
Anf. 87	OLLE LINDSTRÖM (m) replik	74
Anf. 88	LENNART KLOCKARE (s) replik	74

Anf. 89 OLLE LINDSTRÖM (m) replik.....	74	Prot. 1997/98:41
Anf. 90 LENNART KLOCKARE (s) replik	74	5 december
Anf. 91 PER ROSENGREN (v).....	75	<hr/>
Anf. 92 BIRGITTA CARLSSON (c).....	75	
Anf. 93 MIKAEL JANSON (fp).....	77	
Anf. 94 JAN BJÖRKMAN (s).....	78	
Anf. 95 ANDRE VICE TALMANNEN.....	79	
Anf. 96 KARL-GÖSTA SVENSON (m).....	79	
Anf. 97 JAN BJÖRKMAN (s).....	79	
Anf. 98 KARL-GÖSTA SVENSON (m).....	80	
Anf. 99 JAN BJÖRKMAN (s).....	80	
Beslut	80	
FöU1 Sveriges totalförsvaret 1998.....	80	
4 § Bordläggning.....	84	
5 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	85	
6 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	85	
7 § Kammaren åtskildes kl. 14.59.....	86	

Prot. 1997/98:41
5 december

Gotab, Stockholm 1998